

Timanttiperiferia –
Sierra Leonen timanttien salakuljetus ja sen ehkäiseminen 1952–1958

Pro gradu- tutkielma

Satu Isokääntä

3.12.2017

Yleinen historia

Filosofian, historian, kulttuurin ja
taiteiden tutkimuksen laitos

Helsingin yliopisto

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos	
Tekijä – Författare – Author Satu Isokääntä			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Timanttiperiferia – Sierra Leonen timanttien salakuljetus ja sen ehkäiseminen 1952–1958			
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen historia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year 3.12.2017	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 85 + liitteet
Tiivistelmä – Referat – Abstract Vuosina 1952–1958 Iso-Britannian siirtomaassa Sierra Leonessa käynnistyi mittava timanttien salakuljetusilmiö, jonka vaikutukset näkyivät alueen sisäisessä tilassa, Iso-Britannian ulkopoliittisissa suhteissa kuin myös maailman timanttikeskusten toiminnassakin. Tutkin pro gradu -työssäni mitkä tekijät edesauttoivat timanttien salakuljetuksen ja laittoman kaupan liikehdinnän syntymistä tänä aikana, kuinka ilmiö kehittyi ja miten sitä pyrittiin estämään. Tutkimukseni edustaa postkoloniaalista teoriaa, minkä avulla lähestyn timanttien salakuljetusta Iso-Britannian ja Sierra Leonen välisen tulehtuneen siirtomaasuhteen aiheuttamana ilmiönä. Tutkimuksen lähdeaineiston keskeisimmän osan muodostavat timanttien salakuljetusta käsittelevät Iso-Britannian Colonial- ja Foreign Officen asiakirjat, joihin on koottu teeman mukaisia raportteja, sähköitä ja kirjeenvaihtoa. Lähdekokoelmaa on lisäksi täydennetty aiheeseen liittyvillä lehtiartikkeleilla sekä Yhdysvaltojen Central Intelligence Agencyn tiedusteluraporteilla. Tutkimuksestani käy ilmi, kuinka yleinen tyytymättömyys Sierra Leonen siirtomaahallituksen toimintaa kohtaan sekä epäoikeudenmukaiseksi koettu timanttien myynti- ja kaivoslaki edesauttoivat salakuljetusilmiön puhkeamista. 1950-luvulla timanttien salakuljetus alkoi ensin markkinoita tunnustelevana toimintana, jota aluksi harjoittivat pääosin Sierra Leonen libanonilaistaustaiset kauppiat. Ilmiön voidaan nähdä kasvaneen saamiinsa mittasuhteisiin vuoden 1954 jälkeen, jolloin Sierra Leonen naapurimaasta Liberiasta kehittyi laittomien timanttimarkkinoiden keskus. Pitkän ja vaikeakulkuisen maaston takia valvontaa ei kyetty harjoittamaan rajalla järjestelmällisesti, mikä helpotti salakuljettajien toimintaa. Tämän lisäksi Liberian alhainen vientiverotus ja olematon valvonta tekivät timanttien salakuljettamisesta maahan kannattavaa. Tänä aikana Iso-Britannia pyrki aktiivisesti palauttamaan salakuljettuja timantteja takaisin siirtomaahansa sekä solmimaan yhteistyösopimuksia ulkomaille laittoman timanttikaupan ehkäisemiseksi. Diplomaattiset toimenpiteet eivät kuitenkaan johtaneet toivottuihin tuloksiin, sillä siirtomaavaltana Iso-Britannian katsottiin kantavan yksin vastuun alueillaan tapahtuvasta toiminnasta. Tämän lisäksi timanttien salakuljetuksen voidaan nähdä hyödyntäneen monia osapuolia, minkä takia tarjouksiin ei oltu valmiita suostumaan. Osoitan tutkimuksessani, että timanttien salakuljetus ja laitton kauppa ovat syntyneet ja kehittyneet kulttuurisen vuorovaikutuksen kautta ja muotoutuneet tavoiksi viestittää valtaapitäville yhteiskunnallisesta tyytymättömyydestä sekä vallitsevan lainsäädännön toimimattomuudesta. Siten esitänkin, että Sierra Leonen salakuljetusilmiön taustalla vaikuttivat muutkin syyt kuin vain nopean rikastumisen toivo ja henkilökohtaisen edun tavoittelu.			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords De Beers, International Diamond Security Organisation, Kono, Monrovia, resurssirikous, salakaivaus, salakuljetus, Sierra Leone, Sierra Leone Selection Trust, siirtomaa, timantit, timanttikaivostoiminta			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampanuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen kysymyksenasettelu	1
1.2. Tutkimuksen teoreettinen perusta ja käytetty metodologia	3
1.3. Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	7
1.4. Timanttiteollisuuden taustaa.....	12
2. Timanttikuume	15
2.1. Koloniaalisen suhteen vaikutus timanttien salakuljetuksen kehitykseen	15
2.2. Laiton kaivostoiminta ja kaivoslainsäädännön suunnanmuutos.....	24
3. Afrikan tähdet	34
3.1. Timanttien salakuljetus ulkopoliittisena kysymyksenä	34
3.2. Kaikki tiet vievät Monroviaan	43
4. Ammatillaiset	56
4.1. Fakta ja fiktiota International Diamond Security Organisationin työstä	56
4.2. Simon Lazarovitchin tapaus	68
5. Johtopäätökset	76
Lähteet	81
Liitteet	86

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen kysymyksenasettelu

Tässä pro gradu- tutkielmassa tarkastellaan Sierra Leonen timanttien salakuljetusta ja sen ehkäisemiseksi laadittuja toimenpiteitä vuosien 1952–1958 välillä. Vuoteen 1961 saakka Iso-Britannian siirtomaahallinnon alaisuuteen kuulunut Sierra Leone profiloitui 1930-luvulla timanttikaivosalueeksi, jonka väriltään puhtaat ja korkealaatuiset timantit ovat poikkeuksetta päätyneet koruteollisuuden jälleenprosessoitavaksi. Tutkimukseni kehysten muodostavan kuuden vuoden aikana Sierra Leonen timanttikaivosteollisuus kuitenkin vaarantui raakatimanttien salakuljetuksen ekspansiivisen kasvun seurauksena. On arvioitu, että tänä aika timanttien salakuljetus Sierra Leonesta ylitti vuosittain 10 miljoonan punnan rajan.¹ Tehtävänäni on analysoida, mitkä poliittiset ja kulttuuriset tekijät vaikuttivat tämän taloudellisen ilmiön syntymiseen ja tutkia kuinka paikallisista timanttivarkauksista muodostui kansainvälisesti tunnettu rikollisuuden muoto. Tässä valossa esitänkin tutkimuskysymykseni seuraavasti: 1. Miten Iso-Britannian ja Sierra Leonen välinen siirtomaasuhde sekä kaivosyhtiö *Sierra Leone Selection Trustin* toimintatavat edesauttoivat timanttien salakuljetuksen aktivoitumista 1950-luvulla? 2. Millä tavoin timanttien salakuljetus vaikutti Sierra Leonen yhteiskunnalliseen tilaan ja Iso-Britannian ulkopoliittisiin suhteisiin? 3. Miten timanttien salakuljetus kehittyi tänä aikana ja kuinka sitä pyrittiin estämään?

Olen jakanut tutkimustehtäväni temaattisesti siten, että lähestyn aihetta ensin koloniaalisesta perspektiivistä ja pyrin osoittamaan, miten siirtomaasuhteen sanelema taloudellinen ja poliittinen kehitys vaikutti vuoden 1952 lähtöasetelmaan. Tämän jälkeen tarkastelen salakuljetuksen vaikutusta Sierra Leonen sisäpoliittisiin valtasuhteisiin sekä lainsäädäntöön. Käsittelyluvussa 3. keskeisiksi teemoiksi muodostuvat salakuljetuksen ammatillistumisen sekä sen johdosta tapahtunut pimeän timanttikaupan verkoston leviäminen. Tämän seurauksena Iso-Britannia joutui ensimmäistä kertaa harkitsemaan ulkopoliittista strategiaansa takavarikoitujen timanttien takaisinsaamiseksi ja ennaltaehkäisevien toimien parantamiseksi. Viimeiseksi tulen keskittymään

¹ CO 1025/121, ”Exchange Control”.

salakuljettajien sekä heidän vastustajiensa käytännön työhön ja pyrin kahta esimerkkiä apuna käyttäen osoittamaan, miten koloniaalinen valtahierarkia on määritellyt timanttien salaista kauppaa sekä kulttuurista näkemystämme siitä.

Timantit ovat jo vuosisatoja toimineet salakuljettajien tasaisena tulonlähteenä, ja houkutus timanttivarkauksiin on ollut läsnä Afrikan timanttiesiintymillä aina 1800-luvulta asti. Sierra Leone ei siten ole tässä asiassa poikkeus. Painoonsa suhteutettuna timantit ovat arvokkaita, ne on helppo kätkeä tai niellä, eikä niitä ei voi havaita metallinpaljastimilla tai koirapartioiden turvin. Toisen maailmansodan aikana teollisuuden kehitykseen kohdistuneet paineet edesauttoivat uusien tuotantosovelluksien käyttöönottoa, joiden tärkeimpänä raakamateriaalina timantit toimivat.² Tämän nostatti timanttien kysynnän nykyisiin mittasuhteisiinsa ja esti kontrolloidun verotuksen ja johdonmukaisen valvonnan keskittämisen kasvaneisiin vienti- ja tuontimääriin maailman timanttikeskuksissa.³

1950-luvun alussa tapahtunut salakuljetuksen aktivoituminen tapahtui vain hetki ennen Sierra Leonen itsenäistymistä, mutta lähes 40 vuotta ennen maan sisällissodan puhkeamista, jonka myötä timanttien ja konfliktien suhde nousi ensimmäistä kertaa julkisen debatin kohteeksi. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin nostaa esiin aikakausi, joka on jäänyt varjoon timanttiresurssien ja ihmisoikeuksien korrelaatiota sivuavista keskusteluista, mutta jonka yhteys 1990-luvulla syntyneisiin ongelmiin on kuitenkin ilmeinen.

Yksitoista vuotta kestäneen sisällissodan aikana vallankumousrintama *Revolutionary United Front (RUF)* käytti hyväkseen Sierra Leonen timanttivarjoja toimintansa rahoituksessa ja siten myöskin konfliktin pitkittämisessä, minkä takia termi resurssikirous⁴ on yhdistetty kuvaamaan alueen ihmisten ja luonnonvarojen välistä

2 CIA/RR IM-354, Intelligence Memorandum No. 354. World Production and Trade in Industrial Diamonds with Particular Reference to the US and the USSR, 6.

3 Smillie 2010, 18.

4 Termillä viitataan valtioihin, jotka rikkaista luonnonvaroistaan huolimatta ovat jääneet taloudellisen alikehityksen tilaan. Keskeisimpänä syynä tähän on nähty valtioiden kykenemättömyys ohjata luonnonvarojaan yhteiskunnallisesti rakentaviin ja kestäviin hankkeisiin, minkä takia niistä saatavia tuloja on käytetty mm. korruption ja sisällissotien rahoittamiseen. Atkinson, Hamilton 2003, 1793.

suhdetta.⁵ Sierra Leonen kaivosteollisuuden suurimmaksi ongelmaksi onkin nähty timanttiesiintymien alluviaali luonne. Alluviaalit timanttiesiintymät koostuvat irtomineraaleista, jotka eroosion irrottamina ovat päätyneet kauas alkuperäisestä kimberliittisuonestaan. Pintasedimenttien mukana nämä ovat kulkeutuneet virtojen varsille ja sijaitsevat näin lähellä maan pintaa.⁶ Toisin kuin Etelä-Afrikan, Kanadan tai Venäjän kimberliittikaivoksilla, jotka ulottuvat usein satojen metrien syvyyksiin, timanttien kaivaminen ei vaadi Länsi-Afrikassa kovinkaan järeitä resursseja. Käytännössä timantti on mahdollista havaita paljain silmin. Ilmiselvänä selityksenä Sierra Leonen timanttien salakuljetusilmiölle onkin esitettävissä sen helppous. On kuitenkin syytä muistaa, että timanttikaivosteollisuus on ollut ja on yhä yksi maailman varjelluimmista ja turvatuimmista teollisuuden muodoista. Ns. ”tilaisuus tekee varkaan”-argumentti ei siksi ole tarpeeksi informatiivinen. Eikä se kerro, mikä motivoi niin monia ottamaan tämän riskin, miten tämä riski toteutettiin ja miksi siirtomaahallinnon oli niin hankalaa saada kyseinen ilmiö kuriin.

Haluan lukijan pitävän mielessään, että timanttivarkaudet ovat herättäneet huolta Sierra Leonen timanttikaivosteollisuudessa sen alkuajoista asti. Ilmiö ei siten ole alkanut eikä loppunut tutkielman käsittelemiin vuosiin. Vuosien 1952–1958 välillä salakuljetuksesta kehkeytyi kuitenkin aktiivinen voima, joka vaikutti konkreettisesti siirtomaa-alueen poliittiseen ja taloudelliseen kehitykseen. Timanttien salakuljetus ei myöskään rajoittunut Sierra Leonen yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, sillä näinä vuosina sen seuraukset alkoivat kontrolloida myös Iso-Britannian harjoittamaa diplomaattista keskustelua sekä herättää kiinnostusta laajemmassa yleisössä, mikä osaltaan johti salakuljetustyön romantisointiin.⁷

1.2. Tutkimuksen teoreettinen perusta ja käytetty metodologia

Tutkimukseni edustaa postkoloniaalista teoriaa, jonka avulla tulen keskittymään salakuljetukseen ilmiönä, jonka kehittymiseen on vaikuttanut Iso-Britannian ja Sierra Leonen välinen siirtomaasuhde. Argumentoin timanttien salakuljetuksen syntyneen koloniaalisen vallan aiheuttamista sisä- ja talouspoliittisista jännitteistä ja muodostuneen

5 S/2000/1195, paragrafi 1., 8.

6 Smillie 2014, 8.

7 Cleveland 2014, 37.

ulkopoliittiseksi kiistakysymykseksi, joka järjestelmällisesti söi Iso-Britannian auktoriteettia sisältäpäin. Tavoitteenani on kuitenkin osoittaa, ettei valtahierarkia vain laukaissut ilmiön kehittymistä, vaan se reflektoituu myös salakuljettajiin itseensä sekä siihen kulttuuriseen diskurssiin, minkä ympärille salakuljettajien myytti on rakennettu. Apunani lähteiden tulkitsemisessa käytän jälkikoloniaalisen teoreetikon, Homi K. Bhabhan, luomia jäljittelyn (*mimicry*), hybridisyyden (*hybridity*), ja stereotypian (*stereotypic*) käsitteitä.

Toimijuus on postkoloniaalisen teorian keskeisimpiä lähtökohtia, ja myöskin Homi K. Bhabhan tutkimuksissa tärkeässä asemassa. Bhabhan tulkinnoissa toimijuus on kuitenkin jakautunut moniulotteisesti siten, ettei se hahmotu ainoastaan koloniaalista valtaa vastustavana fyysisenä protestina vaan myös sen kehitykseen aktiivisesti vaikuttavana ilmiönä. Bhabhan teoriassa toimijuudeksi voidaan ymmärtää valtaapitävien ja alistettujen välisiä kontaktien muotoja, joiden pohjalta kulttuurien välinen vuorovaikutus on sekä tahattomasti että tahallaan rakentunut. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei eurooppalainen kolonialismi kyennyt pysymään steriilinä niiltä vaikutteilta, joiden kontrollointiin ja tukahduttamiseen se oli orientoitunut. Näin ollen Bhabha argumentoi, ettei koloniaalinen valta ollut koskaan stabiilia, totaalista ja täysin erillään alempiarvoisempina pidetyistä kansoista ja kulttuureista.⁸ Hahmottaakseen kyseistä kulttuurien välistä neuvotteluyhteyttä, Bhabha on luonut edellä mainitut käsitteet, joiden kautta nämä kompleksiset suhteet voidaan tunnistaa ja rekonstruoida.

Näistä ensimmäisenä esiin on nostettava jäljittely, jolla Bhabha tarkoittaa ilmiötä, joka syntyi koloniaalisen vallan tarpeesta sitoa itseensä liittolaisia asemansa stabilisoimiseksi. Jotta valta-asetelma olisi turvattu, kolonisoituun tilaan oli luotava ryhmittymiä, jotka toimivat välittäjinä kolonisoitujen ja valtaapitävien välillä. Jotta tällaiset ryhmittymät voivat toimia tehtävänsä mukaisesti, he omaksuivat siirtomaavallasta tapoja ja traditioita, joiden kautta toimia sekä valtaapitävien että kolonisoitujen liminaallisessa tilassa. Bhabha kutsuu tätä tapojen omaksumista jäljittelyksi kuitenkin syystä. Kulttuurinen käytänteiden muutos ei tehnyt välittäjistä valtaapitävien edustajia ja se myös erotti heidät heidän omasta väestöstään. Siirtomaavallan näkökulmasta tilasta muodostui siten ambivalenttinen, sillä he olivat riippuvaisia välittäjien olemassaolosta, mutta samalla

⁸ Bhabha 1994, 33–35, 111–113.

heistä muodostui kiusallisesti liian samankaltaisia kuin esikuvistaan. Jäljittelyn luoma todellisuus ei kuitenkaan ollut vakaa, vaan sitä luotiin jatkuvasti uudelleen. Toimijuuden mallina jäljittely antoi välittäjille mahdollisuuden tehdä vastarintaa vallitsevaa valtahierarkiaa vastaan ja kyseenalaistaa sen tarpeellisuuden.⁹

Bhabha katsoo, ettei mitään kulttuuria voida pitää uniikkina ja homogeenisenä kokonaisuutenaan, sillä kaikki kulttuurit ovat tavalla tai toisella vaikuttaneet toistensa olemassaoloon. Näin ollen kulttuurisia identiteettejä leimaa Bhabhan mukaan hybridisyys, sekoittuminen, joka on jatkuva prosessi kulttuurien kohtaamispisteissä. Postkoloniaalisen kritiikin pohjalta voidaan esittää, että koloniaalisen diskurssin tarkoituksena on ollut polarisoida kulttuurisia kokonaisuuksia ja korostaa niitä yksityiskohtia, joiden pohjalta erottelu on tullut näennäisesti mahdolliseksi.¹⁰ Hybridisyyden käsitteen on tarkoitus murtaa tällaisia näkökulmia ja osoittaa, että kulttuurit ovat aina olleet alttiita toistensa vaikutuksille, jota Bhabhan mukaan ei tapahdu vain kansakuntien fyysisillä rajoilla, vaan myös metatasolla, merkityksien jakamisen kautta.¹¹

Stereotyypioiden tarkoituksena on Bhabhan mukaan ollut vahvistaa vallitsevaa hierarkiaa, sillä niiden avulla selitettiin minkä takia ulkopuolisen kontrollin harjoittaminen nähtiin tarpeelliseksi.¹² Stereotyypiat ovat kulttuurisiin, historiallisiin sekä rodullisiin olettamuksiin perustuvaa koloniaalista diskurssia, jonka avulla pidetään yllä muuttumattomiksi katsottuja identifioivia tekijöitä. Bhabha näkee stereotypian olevan tältä osin kuitenkin paradoksaalinen, sillä samaten kuin koloniaalinen valta itsessään, myös stereotyypiat ovat epävarmuuteen perustuvia havaintoja, joiden tarkoituksena oli vahvistaa kolonisoidun ja kolonisoijan välisiä eroavaisuuksia etenkin silloin, kun rajapinnat alkavat osoittamaan murtumisen merkkejä.¹³

Tutkimukseni metodologisen perustan luo Alan L. Karrasin esittämä analyysi globaalin salakuljetuksen ilmenemisen syistä ja seurauksista. Teoksessaan *Smuggling* –

9 Bhabha 1994, 85–90.

10 Ibid., 171–173.

11 Ibid., 4, 58–59, 207–208.

12 Ibid., 70.

13 Bhabha 1994, 66.

Contraband and Corruption in World History (2010) Karras on esittänyt kaupallisten ja valtiollisten lakien rikkomisen olevan salakuljettajien tapa vapautua perinteisistä kaupankäynnin standardeista. Tämä tietoinen ja jatkuva väärinkäytös erottaa heidät muista ammattikuntansa edustajista (*fair traders*) ja tekee heistä äärimmäisiä vapaan kaupan harjoittajia (*the ultimate free traders*).

Karrasin tutkimus keskittyy pääosin 1600–1700-lukujen aikana puhjenneen salakuljetusilmiön syiden selvittämiseen, mutta hän ulottaa teoriansa aina nykypäivän vapaakaupan luomiin haasteisiin. Karrasin näkemyksessä huomionarvoista on ennen kaikkea valtion ja salakuljettajan suhteen määrittely, jonka myötä salakuljetus voidaan nostaa irrallisista anekdooteista laadukkaan analyysin kohteeksi. Salakuljetusta on ilmennyt kautta historian jokaisessa yhteiskunnassa ja yhteiskuntaluokassa.¹⁴ Hänen mukaansa talouspoliittisen normiston taivuttaminen ja kiertäminen ovat olleet kansalaisten tapoja harjoittaa vuoropuhelua valtainstituution kanssa. Tämä osapuolten välinen kommunikointi on luonteeltaan välillistä neuvottelua vallitsevan lain teoreettisesta tarkoituksesta ja sen käytännön toimivuudesta. Karrasin lähestymistapa salakuljetuksen analyysiin on siten lähtökohdiltaan samankaltainen Bhabhan postkoloniaalisen teorian kanssa. Ennen 1700-luvun lopulla alkanutta kaupan asteittaista vapautumista salakuljettajat näkivät, että kaupankäynnin rajoitteet loukkasivat heidän yksilönvapauttaan sekä tavaran välittäjänä että kuluttajana. Salakuljettamisesta muodostui siten keino palauttaa menetettyä kontrollintunnetta ja estää ristiriitaisuuksien kärjistymisen fyysisiksi yhteenotoiksi.¹⁵ Tämä näkemys on sovellettavissa myös 1950-luvun Sierra Leoneen. Tulkintani mukaan timanttien salakuljetuksen yleistymisen palveli kahta eri tarkoitusta, joista toinen oli oman henkilökohtaisen taloustilanteen helpottaminen ja toinen halu protestoida toimimatonta siirtomaahallintoa vastaan.

Salakuljetus on ennen kaikkea rikos lakia vastaan, ei henkilöitymää, henkilöä tai yhteiskuntaa vastaan. Tämä on vaikuttanut hyvin paljon siihen miten salakuljetukseen suhtaudutaan ja miten siitä rangaistaan.¹⁶ Salakuljetukseen kohdistuneille rangaistustoimenpiteille on leimallista, että salakuljetettu tuote määrittelee rangaistuksen ankaruuden kun taas itse rajoja rikkova aktiviteetti jää toissijaiseksi tekijäksi. Karras on

14 Karras 2010, 5.

15 Ibid., 75.

16 Karras 2010, 54.

huomauttanut, että salakuljetustapauksissa käytetyt rangaistustoimenpiteet ovat vakiintuneet standardeihin, jotka heijastavat juuri kyseistä asetelmaa. Hänen mukaansa ne myös kuvaavat valtion ja salakuljettajan välistä neuvotteluyhteyttä, sillä niiden kautta voidaan päätellä millä asteella tällaista rikollista toimintaa voidaan sietää.¹⁷

Valtion ja salakuljettajien neuvotteluyhteys tekee salakuljetuksesta rikollisuudenlajina poikkeavan, sillä kumpikin osapuoli on osaltaan riippuvainen tästä yhteydestä. Karras on todennut, että salakuljettajien motiiveihin ei kuulu yhteiskunnallisten tai sosiaalisten järjestyksien muuttaminen, sillä heidän toimintansa on riippuvaista taloudellisen infrastruktuurin toimivuudesta.¹⁸ Hänen mukaansa salakuljetuksen onnistumiselle on tärkeää, että valtio uskoo omaavansa yliotteen kansalaisistaan, vaikkakin he toiminnallaan heikensivät kyseistä valta-asetelmaa.¹⁹ Salakuljetukseen sisältyy siten paradoksi: heidän toimintansa aiheuttaa tappioita valtiolle, mikä heikentää yhteiskunnallista järjestystä, jota salakuljettajat tarvitsevat sekä liiketoimintansa edistämiseksi että omaisuutensa turvaamiseksi. Tämä ei ole tarkoituksellista, sillä lähtökohtaisesti yksilöllistä hyötyä tavoittelevien salakuljettajien ei voida olettaa jakavan kollektiivista tietoutta omasta ammattikunnastaan tai tämän aiheuttamista seuraamuksista.²⁰

1.3. Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Sierra Leonen siirtomaan koostui vuonna 1808 perustetusta Freetownin kruununsiirtomaasta sekä vuonna 1896 muodostetusta sisämaa-alueiden protektoraatista. Kruununsiirtomaata ja protektoraattia ohjattiin erillisten paikallishallintojen kautta, mutta ne olivat yhtäläisesti alisteisia Sierra Leonen siirtomaahallitukselle.²¹ Tutkimuksessa käyttämäni lähdeaineisto muodostuukin pääosin Iso-Britannian Colonial- ja Foreign Officen virallisesta kirjanpidosta, kirjeenvaihdosta, ja raporteista, jotka käsittelevät Sierra Leonen siirtomaata, timanttikaivostoimintaa ja salakuljetusta. Tämä The British Archivesiin arkistoitu materiaali koostuu temaattisesti luoduista kansioista, joiden

17 Ibid., 53.

18 Ibid., 25.

19 Ibid., 50.

20 Ibid., 65.

21 Colonial Office Report for the Year 1953, 86–97.

dokumentit saattavat käsitellä tiettyä aihepiiriä, keskustelua tai yksittäisiä tapahtumia. Lähdeaineistoa identifioiva määritelmä onkin hajanaisuus; dokumentteja ei ole järjestetty ajallisesti tai narratiivisesti yhtenäisiksi kokonaisuusiksi, ja ne antavat vain harvoin päätöksen kertomalleen tarinalle. On tavanomaista, että yksi lähdekokonaisuus sisältää lehtileikkeitä, kirjeluonnoksia sekä virallisia diplomaattisia raportteja, joiden luomiseen ovat osallistuneet sekä siirtomaan ja kaivosyhtiön virkamiehet että kruununministerit. Salakuljetus on itsessään vain harvoin lähdeaineistoa dominoiva teema ja sen merkitys onkin usein piilotettu sivulauseisiin ja laajempien asiakokonaisuuksien yhteyteen.

Koska timanttien salakuljetus on ollut alueellisia ja valtiollisia rajoja ylittävä ilmiö, olen kokenut tarpeelliseksi täydentää edellä mainitsemiani lähdekokonaisuuksia myös Yhdysvaltojen Central Intelligence Agencyn timanttien salakuljetusta käsittelevillä tiedusteluraporteilla. Tämän lisäksi olen kerännyt tietoa lehtiartikkeleista sekä siirtomaaviranomaisten vuosikertomuksista.

Lähteiden hajanaisuus tuo jo itsessään haasteita tulkintojen tekemiselle, mutta sen voi osaltaan nähdä myös refleктоivan nopeaa tempoa, jonka tahdissa virkamiesten oli suhtauduttava kasvavaan ongelmaan. Koen temaattisen pirstaloitumisen erilaisiin lähdekokonaisuuksiin kertovan myös salakuljetuksen moniulotteisuudesta; salakuljetuksesta kertovaa aineistoa on tavattavissa sekä yhteiskunnallista infrastruktuuria kuin myös taloudellisia strategioita käsittelevissä dokumenteissa, sillä se kosketti näitä kaikkia osa-alueita.

Salakuljetuksen tutkimisen problematiikka ei kuitenkaan kiteydy haastavaan lähdeaineistoon, vaan sen anonyymiin luonteeseen. Hyvää salakuljettajaa voidaan epäilyksettä pitää sellaisena, joka ei koskaan jää kiinni. Erinomaisen salakuljettajan toiminta ei puolestaan koskaan päädy edes viranomaisten tietoisuuteen. Salakuljettajan on onnistuakseen oltava huomaamaton, hän ei jätä toiminnastaan jälkiä ja välttää yhteenottoja. Näin heidän toimintansa eroaa muista rikollisuudenlajeista, kuten esimerkiksi merirosvouksesta, jota identifioi juuri huomion herättäminen ja pelon ilmapiirin luominen. Alan L. Karras on huomauttanut, että 1700-luvun salakuljettajalle väkivaltaan turvautuminen oli yleensä viimeinen vaihtoehto.²² Tämä argumentti pitää

22 Karras 2010, 18.

paikkansa myös 1950-luvun Sierra Leonessa. Väkivaltalla oli omiaan lisäämään viranomaisvalvontaa ja hankaloittamaan toimintaa vastaisuudessa, minkä takia yhteenottoja virkavallan kanssa vältettiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö väkivaltaisuus olisi ollut osa salakuljettajien maailmaa. Lähteistä on hankala selvittää salakuljetusverkostojen sisäisiä hierarkioita ja kurinpitomenetelmiä, mutta väitän, että ammatillistumisen myötä myös kustotoimenpiteet tai ainakin niiden uhka oli osa toiminnan ydintä.

Ne harvat lähteet, joita timanttien salakuljettajista on jäänyt, kertovat tarinoita pidätyksistä ja tuomioista. Ne ovat siis kertomuksia epäonnistumisista. Vuonna 1952 alkaneen salakuljetuksen räjähdysmäinen nousu lisäsi myös kiinnijääneiden määrää huomattavasti, minkä takia heidän pidätystiedoistaan voidaan tehdä johtopäätöksiä suosituista reiteistä ja salakuljetuksen metodeista. On kuitenkin erittäin tärkeää tiedostaa, että nämäkään salakuljettajat eivät koskaan kertoneen tarinaansa itse. Viranomaislähteissä salakuljettaja on rikollinen ja siten aina vaiennettu osapuoli. On todennäköistä, että harva kiinnijäänyt on paljastanut vapaaehtoisesti koko totuutta toiminnastaan ja viranomaisten puolesta kiinnostus heitä kohtaan oli myös hyvin yksiulotteinen. Koska pidätys- ja kuulustelutietojen antama kuva timanttien salakuljettajista on siten puutteellinen, yhteiskunnallisen tilanteen tiedostaminen korostuu tulkintojen tekemisessä. Lähteiden tulkinnassa onkin siten huomioitava, että ne ovat syntyneet nimenomaan siirtomaahallinnon toimesta, minkä takia ns. vastakarvaan lukemisen strategiaa on suotavaa harjoittaa. Brittiläisten virkamiesten näkökulmasta salakuljettajat olivat aina objekteja, yksittäisiä rikollisia, jotka edustavat toiminnallaan tiettyä rikollisuudenalaa. Postkoloniaalisen näkökulman myötä voidaan kuitenkin todeta, että he olivat myös yhteiskunnallisia toimijoita, yhteisönsä jäseniä, maahanmuuttajia tai pakolaisia, minkä tiedostaminen auttaa suhteuttamaan salakuljetusilmiön synnyn ja kehityksen laajempaan kontekstiin.

Huolimatta salakuljetuksen perustavanlaatuisesta luonteesta ja lähdekokonaisuuksien hankalasta hahmottamisesta, Sierra Leonen salakuljetusilmiöstä on saatavilla poikkeuksellisen paljon lähdetietoa. Tämä materiaali on kuitenkin eroteltavissa kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen aineistoon, joskaan selvän erotuksen tekeminen ei ole kovin ongelmaton tehtävä. Yksittäisten pidätystietojen antama informaatio voi selvittää salakuljetuksen käytännön prosessia, mutta se ei kerro millä tavalla salakuljetus vaikutti

siirtomaan taloudelliseen- ja poliittiseen asemaan, yhteiskunnalliseen tilaan tai muiden elinkeinonharjoittajien jokapäiväiseen elämään. Koska tämän tutkimuksen teoreettinen lähtökohta on asennoitua salakuljetukseen sekä yhteiskunnallisena että globaalina ilmiönä, laadukkaan tutkimuksen tekeminen vaatii välttämättä myös irrottautumista ajallisesti ja paikallisesti spesifeistä konteksteista. Näin ollen kahden virkamiehen välinen keskustelu salakuljetuksen vaikutuksista 1970-luvulla saattaa osoittautua hedelmällisemmäksi lähteeksi kuin yksityiskohtainen selonteko vuonna 1953 suoritetusta pidätystilanteesta, rikollisten lukumäärästä ja varastettujen timanttien arvosta.

Salakuljetuksesta kertovan lähdeaineiston analysoinnissa olen myös henkilökohtaisesti tullut hyvin tietoiseksi omasta asemastani historiallisen narratiivin rakentajana. Koska tapahtumat ovat vain harvoin käyneet toteen sellaisessa järjestyksessä, että niiden esittäminen lukijalle olisi suoraan luontevaa, olen esittänyt monista eri lähteistä koostuvaa tietoa temaattisena kokonaisuutena kuitenkin siten, että teksti pysyy uskollisena lähdekontekstilleen. Lähdeaineiston kirjavuuden takia myös perinteisten viitoitusstandardien soveltaminen dokumentteihin on hyvin haastavaa. Olen pyrkinyt tekemään lähteiden löytämisestä mahdollisimman helppoa viittaamalla asiakirjojen tunnistettaviin piirteisiin. Perinteisissä kirje- ja sähködokumenteissa olen hyödyntänyt kirjeen kirjoittajan ja vastaanottajan tietoja sekä päivämääriä, jotka olen ilmoittanut suomeksi. Raporttien, pidätys- ja kuulustelupöytäkirjojen ja muiden selontekojen ilmaisussa olen käyttänyt niiden yhteydessä ilmoitettua otsikkoa tai muita tunnistetietoja, jotka olen selkeyden takia ilmoittanut niiden tarkassa englanninkielisessä muodossa.

Lähteiden tulkitsemisen ja tutkimuksen rakenteen kulmakivenä olen käyttänyt H. L. van der Laanin vuonna 1965 julkaisemaa tutkimusta *The Sierra Leone Diamonds – An Economic Study Covering the Years 1952–1961*. Van der Laanin teos on yksi harvoista aikakauden timanttiteollisuutta käsittelevistä perusteoksista ja tietämykseni mukaan ainoa, joka on keskittynyt juuri Sierra Leonen timanttiteollisuuden tutkimiseen ns. timanttikuumeen vuosina.²³ Iästään huolimatta *The Sierra Leone Diamonds* on kestänyt aikaa hyvin ja van der Laanin ansioksi mainittakoon, että teos on todettu hyödylliseksi

23 Toinen mainitsemisen arvoinen yleisesitys Länsi-Afrikan timanttiteollisuuden historiasta on Peter Greenhalgin vuonna 1985 julkaisema ”West African Diamonds 1919–83. An Economic Study.” Laajahkon alue- ja aikarajauksensa sekä talouspainotteisen tutkimusotteensa vuoksi kyseisen teoksen osuus tämän tutkimuksen tekemiseen on kuitenkin ollut vähäinen.

myös brittiläisten virkamiesten riveissä, jotka ovat halunneet perehtyä alueen timanttiteollisuuden lähihistoriaan.²⁴ Van der Laanin lähtökohta Sierra Leonen timanttiteollisuuteen on taloushistoriallisessa tutkimussuuntauksessa. Koska oma tutkimukseni sijoittuu postkoloniaalisen historiantutkimuksen kentälle, mutta käsittelee talouspoliittista aihetta, van der Laanin luomaa laajaa analyysi tukee näiden kahden näkökulman yhdistymistä.

Koska timanttien salakuljetus ja laitton myynti muodostivat vuosina 1952–1958 oman taloudellisen enklavinsa, van der Laanin tutkimus tulkitsee kiitettävästi myös tämän ilmiön kehitystä. Omassa tutkimuksessani olen hyödyntänyt van der Laanin teorioita salakuljetuksen leviämisen syistä ja seurauksista. Taloustieteilijänä hänen näkökulmansa rajoittuvat kuitenkin salakuljettajien käytännön suorituksiin sekä niihin poliittisekonomisiin tekijöihin, jotka mahdollistivat heidän toimintansa. Tällaisten tutkimuksien valossa voidaan selvittää, miksi salakuljetus oli mahdollista, mutta se ei anna perimmäistä selitystä sille, miksi tätä harjoitettiin. Edellä mainitun Alan L. Karrasin tutkimuksen ohella olen käyttänyt näiden kysymyksien selvittämiseksi myös Todd Clevelandin teosta *Stones of Contention. A History of Africa's Diamonds* (2014) sekä Ian Simillien globaalin timanttikaupan etiikkaa käsitteleviä selvityksiä *Blood on the Stone: Greed, Corruption and War in the Global Diamond Trade* (2010) ja *Diamonds* (2014). Todd Clevelandin tutkimus edustaa Afrikan timanttiteollisuuden historian yleisteosta, jonka lähtökohta on kulttuuristen ja yhteiskunnallisten suhteiden sekä historian ja myyttien ymmärtämisessä. Hänen näkemyksensä mukaan Afrikan timanttiteollisuuden kehitykseen on vaikuttanut ennen kaikkea ne merkityssuhteet, joita ihmiset ovat tälle mineraalille eri aikoina antaneet.²⁵ Ian Smillie on puolestaan erikoistunut Sierra Leonen ja pimeän timanttikaupan yhteyksien tutkimiseen sisällissodan vuosina 1990–2002. Huolimatta siitä, että aikarajaus ohittaa oman tutkimukseni näköpiirin, kyseiset teokset toimivat hyvänä esityksenä timanttien salakuljetuksen kehityksestä ja antavat siten oikeita työkaluja kysymysasettelun struktuurin ja lähteiden tulkinnan rakentamiseen.

24 FCO 65/847, P. W. Heap John Wilsonille 6. maaliskuuta 1970: ”The Sierra Leone Selection Trust”.

25 Cleveland 2014, 2–3.

1.4. Timanttiteollisuuden taustaa

Kaivosteollisuuden toimijoiden keskinäisten yhteyksien ja toimintatapojen ymmärtäminen nousee keskeiseksi lähtökohdaksi timanttien salakuljetuksen tutkimisessa. Tämän takia Sierra Leonessa yksinoikeudella operoineen kaivosyhtiön, *Sierra Leone Selection Trustin*, ja timanttisyndikaatti *Central Selling Organisationin* välinen yritysuhde on syytä nostaa esiin. *Sierra Leone Selection Trust* perustettiin vuonna 1934 Länsi-Afrikan suurimman kaivosyhtiön *Consolidated African Selection Trustin* tytäryhtiöksi sen jälkeen kun tälle vahvistettiin yksinoikeudellinen kaivoslupa Sierra Leonen siirtomaahan seuraavaksi 99 vuodeksi.²⁶ Käytännössä kaivossopimus antoi *Sierra Leone Selection Trustille* monopoliaseman siirtomaan raakatimanttiteollisuuteen ja tämä koski sekä sen yksityisiä kaivosalueita että niiden ulkopuolelta löytyneitä timantteja.²⁷

Central Selling Organisationin tarina alkoi 1930-luvun lamavuosina, jotka horjuttivat timanttiteollisuutta raskaasti. Vaikeassa tilanteessa eteläafrikkalaisen kaivosyhtiö De Beers tarjoutui ostamaan kaikki markkinoiden raakatimantit stabilisoiden näin hinnat ja estäen timanttiyrittäjien välisen kilpailun. De Beersin toimitusjohtaja Sir Ernest Oppenheimerin johdolla Lontooseen perustettu syndikaatti piti hallussaan timanttiteollisuuden monopoliasemaa aina 1900-luvun lopulle asti.²⁸ Tämä perustui aggressiiviseen ostostrategiaan, joka karkeasti arvioituna käsitti 80–85 prosentin osuuden maailmanmarkkinoiden raakatimanteista.²⁹ *Central Selling Organisation* muodostui viiden eri yrityksen kartellista, joista tämän tutkimuksen kannalta tärkeimmäksi nousee *Diamond Corporation*. Sen tehtävänä oli ostaa raakatimantteja kaivosyhtiöiltä, jotka eivät olleet joko ollenkaan tai täysin De Beersin omistuksessa.³⁰ *Sierra Leone Selection Trust* kuului juuri tähän kategoriaan. Koska Sierra Leone ei myöntänyt kaivoslupia muille yrityksille, teoriassa kaikkien alueen timanttien olisi pitänyt päätyä kaivosyhtiön

26 Ibid.

27 Selvitys Sierra Leone Selection Trustille myönnettyistä oikeuksista käy kokonaisuudessaan ilmi lähteestä CO 267/644/4, Consolidated African Selection Trust Ltd: Granting of an Exclusive Right for the Exploitation, Production and Marketing of Diamonds.

28 Smillie 2010, 39.

29 Van der Laan 1965, 104.

30 Ibid., 91.

välityksellä *Central Selling Organisationin* holveihin. Salakuljetuksen kasvun myötä näin ei kuitenkaan tapahtunut. Siksi on tärkeää ymmärtää, että timanttien salakuljetus ja laitton myynti eivät olleet vain Sierra Leonen sisäpoliittinen ongelma, sillä ilman nopeaa eliminointia se uhkasi horjuttaa myös globaalin timanttisyndikaatin asemaa.

H. L. van der Laanin mukaan tällaisia markkinoita, jotka ohittavat De Beersin *Central Selling Organisationin* kutsutaan ulkopuolisiksi markkinoiksi tai pimeiksi markkinoiksi, joskaan jälkimmäinen nimitys ei kuvasta koko markkinasektorin spektriä, mutta tuo esiin sen keskeisimmät ongelmat. Tällaisia osto- ja myyntikeskuksia on tavattu mm. Brasiliassa, Venezuelassa sekä Ghanassa, ja käytännössä tähän kategoriaan kuuluvat kaikki yksityiset kaivajat ja pienet kaivokset, joilla ei ole resursseja integroitua osaksi *Central Selling Organisationin* monopolia. Kuvaavaa tällaisille pirstaloituneille markkinasektoreille on kausiluontoisuus – nopea syntyminen ja sammuminen – mikä johtuu niiden kytköksistä ns. ”kuumeiden” aikana syntyneeseen raakamineraalien kasvaneeseen saatavuuteen ja kysyntään.³¹

Vuosien 1952–1958 aikana sierraleonelaisia timantteja salakuljetettiin pääosin Guineaan, Gambiaan ja Libanoniin³² joista timantit sitten siirtyivät Euroopan ja Yhdysvaltojen timanttikeskuksiin. Ajan tärkein salakuljetuskanava muodostui kuitenkin Sierra Leonen ja Liberian pääkaupungin Monrovia välille, minkä takia syvennyn tutkimuksessani juuri tämän yhteyden tarkastelemiseen. Van der Laan on oikeutetusti kuvaillut Monrovia timanttien myynti- ja ostokeskusta ns. ulkopuolisena markkinakanavana, mutta hän erehtyi uskoessaan, että ilmiö olisi myös Liberiassa jäänyt lyhytikäiseksi. 1950-luvun jälkipuoliskolla Monroviasta muotoutui ulkopuolisten markkinoiden keskus, mutta timanttien laitton myynti ei pysähtynyt näihin kultavuosiin, vaan on jatkunut lähes pysähtymättömänä 2000-luvulle asti.³³ Mielenkiintoista on huomata, että van der Laan kutsuu tätä *Central Selling Organisationin* ulkopuolista toimintaa myös ”vapaiksi markkinoiksi” (*free market*)³⁴, mikä heijastaa Alan L. Karrasin määritelmiä vapaista kauppiaista. Vaikka van der Laan ei avaa termiä enempää, hänen voidaan olettaa

31 van der Laan 1965, 91–92.

32 CO 554/1504 Prevention of import to Guinea of diamonds smuggled from Sierra Leone 1959-1960; CO 554/792 Smuggling of Sierra Leone Diamonds into Gambia 1954-1955.

33 van der Laan 1965, 129; Gberie, Hazleton, Smilie 2000, 48–49.

34 van der Laan 1965. 92–93.

tarkoittavan Karrasin kuvailemaa juridista toimivaltaa ja legitimoituja säädöksiä kiertävää kauppaa, jolloin tähän osallistuneet myyjät ja ostajat olivat teoriassa vapaita yleisistä markkinatalouden normeista.

2. Timanttkuume

2.1. Koloniaalisen suhteen vaikutus timanttien salakuljetuksen kehitykseen

Vuonna 1930 majuri Junnerin alaisuuteen kootun tutkimusryhmän tehtäväksi annettiin Konon itäisen piirikunnan mineraalivarojen kartoitus ja mahdollisista löydöksistä raportoiminen. Työtä varjosti pessimistisyys. Jotain vaatimattomia rautamalmi- ja kultalöydöksiä lukuun ottamatta, Sierra Leonen maaperän oletettiin olevan mineraalivaroiltaan köyhä, mikä aiheutti perusteltua huolta siirtomaahallinnolle, jonka varallisuus oli hupenemassa.³⁵ 26. tammikuuta 1930 Junnerin avustava geologi, J. D. Pollett, havaitsi Gbobora-joen varrelta keräämiensä kiviäytteidien joukossa kuitenkin poikkeaman, joka ei vaikuttanut olevan tavallista kvartsikiveä. Pollettilla ei ollut aikaisempaa kokemusta timanteista ja huolimatta toiveikkuutensa heräämisestä hän näki parhaimmaksi viedä löydöksensä esimiehensä tarkistettavaksi. Kokeneena geologina Junner tunnisti heti kyseessä olevan timantti ja seuraavana päivänä teki myös itse vastaavia havaintoja.³⁶ Toisin kuin Etelä-Afrikan ensimmäiset löydetyt timantit, jotka olivat kokoluokaltaan 21,5 ja 83,5 karaattia³⁷, Sierra Leonen timantit olivat hyvin vaatimattomia, vain noin viidenneskaraatin kokoisia, mutta löytö sai siitä huolimatta paljon huomiota osakseen. Timantit kuljetettiin oitis näyttelykappaleiksi Imperiaalisen instituutin mineraalinäyttelyyn ja sieltä British Museumiin.³⁸

Pian timanttilöydöksiä jälkeen majuri Junnerin työkomennus jatkui Kultarannikolle³⁹, minkä seurauksena vastuu timanttiressurssien tutkimisesta siirtyi J. D. Pollettille.⁴⁰ Tutkimuksiansa perusteella Pollett laski pian, että Sierra Leonen timanttiesiintymien laajuus kattoi kaivostoiminnan perustamiseen vaadittavat tarpeet, ja jo samana vuonna

35 Gberie, Hazleton, Smillie 2000, 40.

36 CO 267/658/15, Enclosure II in Sierra Leone Despatch No.14. dated 6th January, 1938, paragrafit 3-5.

37 Vuonna 1866 löydettyä Eurekaa pidetään Afrikan mantereen ensimmäisenä timanttilöytönä, kun taas 1889 havaittu The Star of South Africa on jäänyt historiaan Afrikan timanttiteollisuuden symbolina. Balfour 2009, 101–107, 269–276.

38 CO 267/634/17, Enclosure No. 1 to Sierra Leone Confidential, despatch dated 25th September 1931: Report on the Diamond Areas.

39 Nykyinen Ghanan tasavalta, itsenäistyi Iso-Britanniasta vuonna 1957.

40 CO 267/658/15, Enclosure I in Sierra Leone Despatch No. 14 dated 6th January 1938, paragrafi 4.

Afrikan huomattavimmat kaivosyhtiöt lähettivät edustajiaan tarkastamaan Konon potentiaalisia timanttiresursseja.⁴¹ Pollettin perusteellisuus teki kolonian brittihakemajaan vaikutuksen. Häntä kuvailtiin uupumattomaksi, tarkaksi ja erittäin päteväksi työnjohtajaksi, joka ei kaihtanut vastuuta vaikeimmissakaan työolosuhteissa, joita viidakkoinen maasto epäilemättä tarjosi.⁴²

Geologisen tutkimuksen esimiehenä Pollettin tehtävänä oli myös timanttiesiintymistä ja kaivostyön edistymisestä raportointi kolonian brittiviranomaisille sekä alansa tutkijayhteisölle. Pollett kirjoitti Sierra Leonen timanttiresursseista vuosien 1933–1934 tutkimusraportissa sekä vuonna 1937 julkaisemassaan artikkelissa arvostetussa *Bulletin of Imperial Institute*-julkaisussa, joissa hän ilmaisi itsensä Sierra Leonen ensimmäisen timantin löytäjäksi. On todennäköistä, ettei Pollett käyttänyt paljoa aikaa sanamuotojensa pohtimiseen, vaan täysin vilpittömästi kertoi tammikuun 1930 tapahtumista siten kuin henkilökohtaisesti koki niiden tapahtuneen. Tieto tästä sai kuitenkin majuri Junnerin suunniltaan. Hän katsoi, ettei J. D. Pollettilla ollut oikeutta nimetä itseään kolonian timanttien löytäjäksi, sillä hän oli ollut vastuussa geologisen tutkimusryhmän toiminnasta ja alun perin tunnistanut Pollettin löydön sekä ilmaissut sen merkittävyyden. Pollettin raportoinnista ei tällaisia yksityiskohtia käynyt ilmi. Junner alkoi protestoida Pollettin väitteitä vastaan vaatiessa tietojen virallista korjausta sekä Sierra Leonen hallinnolta että Imperiaalisen instituutilta. Hänen mukaansa Pollettin näkemys vuoden 1930 tapahtumista aliarvioi hänen osuuttaan timanttien löytymisessä vahingoittaen siten hänen ammatillista mainettaan. Hän myös katsoi, että Sierra Leonen siirtomaahallitus oli velvollinen maksamaan hänelle palkkion suorittamastaan työstään alueen kaivosteollisuuden hyväksi. Hän vertasi itseään toiseen brittitutkijaan, sir Albert Kingstoniin, jolle oli myönnetty yhteensä 4000 punnan suuruiset palkkiot Kultarannikon timantti-, kormi- ja mangaasiesiintymien löytämisestä, ja piti omaa osuuttaan Sierra Leonen geologisen tutkimusryhmän esimiehenä vähintään yhtä merkittävänä.⁴³

41 CO 267/634/17, Enclosure No. 1 to Sierra Leone Confidential, despatch dated 25th September 1931: Report on the Diamond Areas.

42 CO 267/634/17, Government House Sierra Leone, 25. syyskuuta 1931.

43 CO 267/658/15, Memorandum on the Pollett–Junner Controversy; Majuri Junnerin raportti Geologiselle tutkimuskeskukselle 28. lokakuuta 1937.

Junnerin väitteet kantautuivat kuitenkin kuuroille korville, eikä hän saanut vastakaikua viranomaisten taholta. He katsoivat, että Junnerin suoma varmistus Pollettin löydölle ei millään tasolla evännyt jälkimmäiseltä oikeutta pitää itseään ensimmäisen timantin löytäjänä. Tämän lisäksi Sierra Leonen hallitus painotti, että timanttien löytyminen oli ollut sattumanvarainen tapahtuma, joka käsitti vain muutaman pienen timantin eikä kokonaista esiintymää. Löytö ei siten ei ollut merkittävyydeltään niin suuri, että kolonia olisi nähnyt velvollisuudekseen maksaa Junnerille lisäpalkkiota suorittamastaan työstä.⁴⁴

Edellä esitetty kiista oli ennen kaikkea kunniakysymys siitä, kuka saisi jäädä historiaan Sierra Leonen ensimmäisen timantin löytäjänä. Junner katsoi, että kokoneempana ja korkea-arvoisempana tutkijana maine tästä kuuluisi hänelle, kun taas Pollett painotti arvelleensa löytönsä olevan timantti, vaikkei hänen kokemuksensa riittänyt tiedon itsenäiseen vahvistamiseen.⁴⁵ Pollettin ja Junnerin yhteenottoa voidaan tarkastella kuitenkin myös esimerkkinä kolonialismin ja luonnonvarojen välisestä suhteesta.

Kun otetaan huomioon alluviaalien timanttiesiintymien pinnallinen sijainti sekä se tosiasia, että Sierra Leonen alue on ollut asutettuna tuhansien vuosien ajan, tuntuu epätodennäköiseltä, että timantit odottivat löytäjänsä 1930-luvulle saakka. Historian professori Todd Cleveland on Afrikan ja Euroopan varhaisia kauppayhteyksiä tutkiessaan löytänyt hyvin yksinkertaiselta tuntuvan vastauksen tähän kysymykseen: afrikkalaisissa kulttuureissa timanteilla ei ollut esteettistä tai käytännöllistä arvoa. Cleveland toteaa, että eurooppalaisten ja afrikkalaisten yhteyksien vahvistuessa, Euroopassa alkoi kiertämään huhuja afrikkalaisten yhteiskuntien rikkaista timanttivaroista, mutta todisteita näiden väitteiden todenperäisyydelle ei ole löydetty. Huhut olivat todennäköisesti muunnelmia afrikkalaisten kultarikkauksista kertovista tarinoista, joiden esikuvina toimivat Mansa

44 Majuri Junnerin ja J. D. Pollettin eroavat muistelmat tammikuun 1930 tapahtumista on luettavissa CO 267/658/15, Enclosure I in Sierra Leone Despatch No. 14 dated 6th January 1938 ja Enclosure II in Sierra Leone Despatch No. 14. dated 6th January, 1938; CO 267/658/15, Memorandum on the Pollett-Junner Controversy.

45 J. D. Pollettin argumentti: ”At that time I had practically no experience of diamonds and consequently I cannot say that I was absolutely sure at the time that the crystal I had wrapped up was a diamond, but I do say, and most emphatically so, that I did suspect it to be a diamond.” CO 267/658/15, Enclosure II in Sierra Leone Despatch No.14. dated 6th January, 1938, paragrafi 4.

Musan⁴⁶ kaltaiset kuninkaat.⁴⁷ Todellisuudessa afrikkalaisissa kulttuureissa arvostettiin jalometalleja, joista kupari oli monipuolisuutensa vuoksi ehdottomasti suosituinta. Clevelandin mukaan kupari oli sekä kauniin sävynsä, kestävyytensä että taottavuutensa takia niin haluttua, että omien kupariesiintymien lisäksi sitä ostettiin mielellään myös muualta. Tämän takia Euroopassa eli pitkään uskomus myös siitä, ettei mantereella sijainnut merkittäviä kupariesiintymiä.⁴⁸

Toisin kuin rautamalmin, kullan tai edellä mainitun kuparin kohdalla arvostus timantteja kohtaan on siten kulttuurinen konstruktio, joka on kehittynyt koloniaalisen suhteen myötävaikutuksesta. Tällaista ilmiötä voidaan postkoloniaalisen tutkijan Homi K. Bhabhan mukaan kutsua hybridisoitumisen tuotokseksi, tilaksi, jossa koloniaalinen diskurssi on sulautunut osaksi kolonisoitua tilaa ja uudelleenmääritellyt arvomaailmaa niin materiaalisessa kuin ideologisessakin mielessä.⁴⁹ Siten jo antiikin Kreikassa tunnustettu ihailu timantteja kohtaan kiteytyi myös afrikkalaisiin kulttuuriperinteisiin aina sitä mukaa kun uusia kaivosalueita vallattiin ja uudet yhteisöt altistuivat eurooppalaisille vaikutuksille.⁵⁰

Sierra Leonen kohdalla myös Homi K. Bhabhan käsittelemä jäljittelyn prosessi on ollut erittäin kiinteä osa identiteetinmuodostusta. 1400-luvulta transatlanttisen orjakaupan keskuksena toiminut ”Serra Leyoan”⁵¹ rannikkoalue alkoi saamaan valtiollisia piirteitä Yhdysvaltojen vapaussodan jälkimainingeissa, kun Iso-Britannia ryhtyi vuodesta 1787 lähtien siirtämään orjuudesta vapautettua mustaa väestöä paikallisilta temne- hallitsijoilta lunastetuille asuinalueille.⁵² Eri alueilta saapuvat ja eri kieliä puhuvat vapautetut orjat

46 Malin kuningaskunnan kuninkaan Mansa Musan (1280–1337) pyhiinvaellus Mekkaan on jäänyt historiaan yhtenä maailman näyttävimmistä speaktaakkeleista. Hänen seurueensa kuului luotettujen ja sotilaiden lisäksi mm. 500 orjaa ja 200 kamelia, jotka kaikki kantoivat mukanaan arvokkaita lahjoja. Kun kuningas vieraili matkansa aikana Kairossa, hän lahjoitti kaupungille niin paljon kultaa, että metallin arvo romahti kaupungissa dramaattisesti. Cleveland 2014, 25–26.

47 Cleveland 2014, 26.

48 Cleveland 2014, 22.

49 Bhabha 1994, 112.

50 Cleveland 2014, 3–4.

51 Serra Lya oli portugalilaisten kauppiaiden 1400-luvulla antama nimitys Sierra Leonen rannikolla sijaitseville kivimuodostelmille. Vuosien saatossa ja lukuisten eri kansalaisuuksien kielessä termi muovautui vähitellen Sierra Leoneksi ja sen merkitys laajeni koskemaan koko rannikkoa ja sen lähialueita. Fyfe 1979, 6.

52 Colonial Office Report on Sierra Leone for the year 1953, 85–86.

jakoivat kollektiivisen menneisyyden, mutta eivät yhtenäistä identiteettiä, minkä takia tätä alettiin rakentamaan valtaapitävän vähemmistön, brittiläisten siirtomaaisäntien myötävaikutuksesta. Sierraleonelainen kulttuuri alkoi siis muovautumaan eurooppalaisen esikuvansa mukaiseksi, mutta brittiläisillä oli tähän kehitykseen kuitenkin hyvin vähän vaikutusta. Tämä johtui yksinkertaisesti heidän vähäisestä lukumäärästään sekä korkeasta kuolleisuusasteesta, minkä takia Sierra Leone sai myös lisänimen *valkoisen miehen hauta*.⁵³ Trooppiset taudit sekä yhteenotot alueen alkuperäisväestön kanssa verottivat sekä uudisasukkaiden että brittiläisten rivejä, mutta eurooppalaisten heikommasta edustuksesta johtuen menetykset näkyivät konkreettisemmin johtohahmojen ja auktoriteettien uupumisena. Tästä syystä vastuuta yhteiskunnallisen infrastruktuurin kehityksestä siirrettiin jo varhaisessa vaiheessa afrikkalaisen väestön hartioille.

Huolimatta kulttuurin väistämättömästä eurooppalaistumisesta, sierraleonelaiset olivat kuitenkin ensimmäisiä, jotka identifioivat itsensä ”afrikkalaisiksi”. David Northrupin mukaan vain harvalla orjalla oli tietämystä muusta kuin siitä ympäristöstä, johon heidät oli kasvatettu. Koulutuksen, vastuun ja identiteetin muutoksen seurauksena he kuitenkin alkoivat hahmottamaan itsensä myös panafrikkalaisen kulttuuripiirin edustajina, joita yhdisti sama kokemuserintö.⁵⁴ Tämän voi nähdä myös ensimmäisinä askeleina kohti sierraleonelaista identiteettiä, joka ajan kuluessa assosioitui uuteen asuinympäristöön, sen ilmastoon ja luonnonvaroihin, joita sierraleonelaiset alkoivat pitämään ominaan. Timanttiteollisuuden kehittyessä 1950–1960-luvuilla, tämä näkemys heijastui vallitsevassa kielteisyydessä brittiläistä kaivosyhtiötä kohtaan, joiden nähtiin riistävän *sierraleonelaisten* luonnonvaroja antamatta mitään takaisin.⁵⁵ Kulttuurisista risteymistään huolimatta sierraleonelaisuus alkoi siten irrottautua emämaansa siteistä vaatien parempia mahdollisuuksia oman ympäristönsä ja sen luonnonvarojen hallitsemiseen.

53 Rankin 1836, 8.

54 Northrup 2006, 8–9.

55 ”[...] S.L.S.T., with their monopoly lease, were bound to be a target for bitterness and criticism, and the re-negotiation of the lease in 1967, restricting its exclusive rights and throwing wide areas open to licenced private diggers did little to improve its image of a foreign company growing fat on Sierra Leone’s riches.” FCO 65/849, S. J. L. Olverin raportti sir A. F. Douglas-Homelle 7. heinäkuuta 1970.

Sierra Leonen salakuljetusilmiön tekeekin mielenkiintoiseksi se, ettei se syntynyt Pollettin ja Junnerin tutkimuksien seurauksena vaan lähes kaksikymmentä vuotta ensimmäisten timanttihavaintojen jälkeen. Täten se myös eroaa muista mineraalikuumeista, jotka saavat alkunsa uusien kulta- tai jalokivisuonten löytymisestä.⁵⁶ Edellä esitetyn perusteella pitkää viivettä voidaankin perustella paikallisten tietämättömyydellä timantin kokoon suhteutetusta, verrattain korkeasta markkina-arvosta, joka tiedostettiin vasta kulttuuristen merkityssuhteiden ymmärtämisen kautta. Toiseksi syyksi voidaan esittää edellä esitetty turhautuminen koloniaaliseen valtaan ja sen kykenemättömyyteen ohjata teollisuuden tuottoa yhteiskunnallisen infrastruktuurin ylläpitämiseen. Kaivosteollisuus ei myöskään osoittautunut niin suureksi työllistäjäksi kuin sierraleonelaiset olivat toivoneet.

J. D. Pollettin mukaan *Consolidated African Selection Trust* luotti ensimmäisissä kaivausoperaatioissaan omiin kaivostyöläisiinsä, jotka oli rekrytoitu Kultarannikolta Sierra Leonen timanttialueille. Heidän kokemuksena kaivostyöskentelystä edisti toiminnan nopeaa aloittamista, mutta jo vuoden 1931 puolella suurin osa heistä korvattiin Sierra Leonen kansalaisilla. Kaivoteollisuuden positiivinen näköala herätti toivoa ennen kaikkea Sierra Leonen kouluttautumattomassa maaseutuväestössä, jonka toimeentuloon kaivostyön harjoittaminen merkitsi huomattavaa parannusta. *Sierra Leone Selection Trust* olikin erittäin tyytyväinen sierraleonelaisten työnhakijoiden suureen määrään.⁵⁷ Siirtomaa-aikana oli erittäin tavallista, että eurooppalaiset kaivosyhtiöt suorittivat sekä lahjontaan että pakotukseen nojaavia rekrytointiprosesseja, joiden aikana kokonaisia heimoyhteisöjä saatettiin siirtää useita satoja kilometrejä syrjäisille kaivosalueille.⁵⁸ Sierra Leonen tapauksessa tällaisiin toimiin ei tarvinnut ryhtyä, sillä sierraleonelaiset hakeutuivat itse kaivosalueille työnhakuun.

Työ opittiin tekemällä ja kokemuksen kartuttua yksinkertaisista tehtävistä siirryttiin vastuullisempiin. Polletin mukaan sierraleonelaisten osoittaman innokkuuden ja ahkeruuden turvin heistä tulisi samanvertaisia, ellei jopa parempia, kaivostyöntekijöitä

56 Van der Laan 1965, 105.

57 CO 267/634/17, Enclosure No. 1 to Sierra Leone Confidential, despatch dated 25th September 1931: Report on the Diamond Areas.

58 Cleveland 2014, 123–124.

kuin kultarannikkolaisista kollegoistaan.⁵⁹ Kaikki kaivoksilla työskennelleet sierraleonelaiset eivät kuitenkaan olleet Sierra Leone Selection Trustin virallisilla palkkalistoilla. Martin Thomasin mukaan kaivoksien lähialueilta saapuvien työläisten keskuudessa syntyi pian tavaksi muodostaa 5–10 miehen suuruisia ryhmittymiä, jotka työskentelivät kaivoksilla oman kyläpäällikkönsä alaisina. Päällikkö vastasi miestensä työpanoksesta ja möi heidän kaivamansa mineraalit ja jalometallit kaivosyhtiölle. Käytäntö hyödytti sekä kaivostyöläisiä että kaivosyhtiötä. Työläisille järjestelmä antoi mahdollisuuden vaikuttaa omiin tuloihinsa, sillä palkka perustui suoritetun työn määrään ja ahkeruuteen. He olivat myös vapaita liikkumaan kaivosalueelta toiselle parempien työehtojen perässä. Kaivoksille miesten kausittainen työ merkitsi puolestaan huomattavaa säästöä palkkakustannuksissa. Kaivosyhtiön edustajat alkoivat kuitenkin pian epäilemään, että näin liberaali työjärjestely olisi omiaan kannustamaan timanttivarkauksiin ja korruption lisääntymiseen.⁶⁰

Tällainen ambivalenttisuus, joka on huomattavissa kaivosyhtiön asenteissa ja toiminnassa edustaa stereotyyppisen diskurssin malleja, jotka toisaalta olivat ristiriidassa toistensa kanssa, mutta samalla vahvistivat siirtomaavaltaa perustelevia diskriminoivia näkemyksiä.⁶¹ *Sierra Leone Selection Trustin* toiminta oli riippuvaista edullisen työvoiman tasaisesta virrasta, ja sierraleonelaisten omatoimisuutta työnhaussa osattiin arvostaa. Samaan aikaan sierraleonelaiset olivat kuitenkin siirtomaavallalle alistainen kansanryhmä, joka etnisyytensä perusteella luokiteltiin holhoamista vaativaksi ja kollektiivisen epäluottamuksen leimaamaksi.

Sierra Leone Selection Trustin huoli laittoman timanttikaupan lisääntymisenä ei kaivostoiminnan alkuvuosina ollut vielä realistinen, mutta tämä ei näkynyt yhtiön virallisissa lausunnoissa. Uhkaa liioiteltiin, ja sen kitkemiseksi suunniteltuja viranomaistoimia pidettiin riittämättöminä. Esimerkkiä paremman turvallisuusprotokollan rakentamisesta haettiin Etelä-Afrikan kimberliittikaivoksilta, jotka olivat tulleet tunnetuksi kaivostyöläistensä ankarasta valvonnasta. Sierra Leonen timanttikaivosalueet muuttuivat suljetuiksi ympäristöiksi, joiden valvontaresurssija

59 CO 267/634/17, Enclosure No. 1 to Sierra Leone Confidential, despatch dated 25th September 1931: Report on the Diamond Areas.

60 Thomas 2012, 261–262.

61 Bhabha 1994, 97.

kaksinkertaistettiin ja työntekijöiden liikkumista sekä elintilaa rajoitettiin merkittävästi yleisen turvallisuuden nimissä.⁶² Tämän seurauksena sierraleonelaisen työväestön toiveet helposta ja tuottavasta uudesta työmahdollisuudesta valuivat hiekkaan.

Sierra Leone on 1500-luvulta asti totuttu profiloimaan taloudellisena periferiana, jonka tarkoituksena on tuottaa voimavaroja eurooppalaisten valtojen käyttöön.⁶³ Tässä suhteessa timanttikaivosteollisuuden yksityistäminen *Sierra Leone Selection Trustin* etuoikeudeksi ei ollut käytännöistä poikkeavaa. Sen sijaan näen syytä painottaa sierraleonelaisessa identiteetissä tapahtuneen vahvistumisen vaikutusta siihen mielipideilmastoon, jonka *Selection Trustin* monopoliasema sekä turvallisuuskäytäntöjen tiukentaminen alueen asukkaissa herättivät. Sierra Leonen asukkaille heidän toiveittensa vastaiset muutokset osoittivat siirtomaaisäntien sekä ulkomaalaisten teollisuusjohtajien vähäisen sympatian alamaisiaan kohtaan. Tällä turhautumisentunteella oli pitkät perinteet Sierra Leonen koloniaalisessa historiassa. Martin Thomas on todennut poliisin ja kansalaisten välisten yhteenottojen olleen toistuvia seurauksia yhteiskunnallisesta tyytymättömydentunteesta, jota herättivät koloniahallinnon kykenemättömyys estää elintarvikepulan ja pitkäaikaistyöttömyyden kierteet.⁶⁴ Timanttiteollisuuden yksityistäminen nähtiin jälleen keinona siirtää alueen rikkauksia harvojen ja valittujen omaisuudeksi ja antaa Sierra Leonen kärsiä kroonisesta alikehityksen tilastaan.

Kaivosteollisuuden alkamisella oli kuitenkin väistämätön vaikutus Sierra Leonen sosiaali- ja kaupunki-infrastruktuurin kehitykseen, mikä on muistettava aikalaiskritiikkiä esitettäessä. Roy Maconachie on todennut, ettei *Sierra Leonen Selection Trust* vain tarjonnut sierraleonelaisille uusia työmahdollisuuksia, vaan edisti myös koulutuksen, terveydenhuollon ja asutuksen rakentamista alueille, joihin huomattava osuus timanttien myynnistä kertyneistä tuloista käytettiin.⁶⁵ Timanttialueiden välittömässä läheisyydessä sijainneiden yhteisöjen hyvinvoinnin vahvistaminen oli osa Sierra Leonen hallituksen sekä *Sierra Leone Selection Trustin* välistä yhteistyösopimusta, mutta tämän käytännön toteuttamiseen on kuitenkin suhtauduttava kriittisemmin kuin mitä Machonachie antaa ymmärtää. Huomioon on otettava etenkin kaivosteollisuuden aloittamisen

62 Thomas 2012, 265–266.

63 Fyfe 1979, 6–10.

64 Thomas 2012, 260–261.

65 Machonachie 2012, 708–709.

poikkeuksellinen ajankohta. Kuten taloustieteilijä H. L. van der Laan on huomauttanut, kaivosyhtiö aloitti toimintansa suuren laman vuosina ja perusti kaivoksia aikana, jolloin De Beersin kaltaisten suurten kaivosyhtiöiden mittavimmat operaatiot keskittyivät kulujen leikkauksiin. *Sierra Leone Selection Trust* ei menestynyt kilpailijoitaan paremmin. Yhtiö kamppaili olemassaolostaan läpi sotavuosien ja alkoi tuottamaan tulosta vasta 1950-luvulla nousseen timanttikysynnän tuloksena.⁶⁶ Tästä johtuen katsoisin yhteiskunnallisten rakenteiden uudistaminen jääneen myös puolitiehen, mikä oli omiaan kannustamaan sierraleonelaisia hylkäämään heitä tukemattoman yhteiskunnallisen normiston ja etsimään itsenäisesti vaihtoehtoisia tulonlähteitä.

Timanttien varastaminen oli yhteydessä sierraleonelaisten kokemaan epäoikeudenmukaisuuden sekä kasvavan nationalismiin tuntemuksiin. Kyseessä oli siis koloniaalisen vallan aiheuttama ilmiö. On kuitenkin syytä painottaa, ettei Sierra Leone ollut tässä suhteessa ainoa laatuaan eikä myöskään ensimmäinen. Kapinahenkeä oli tavattavissa jokaisella alueella, jonka luonnonvaroja hyväksikäytettiin kolonialistisen hallintojärjestelmän aikana. Tilannetta kuvaa erinomaisesti timanttien varastamisesta epäillyn eteläafrikkalaisen miehen lausunto 1800-luvun lopulta: ”Totta kai varastin sen timantin. Luulitteko, että laskeutuisin tuohon vaaralliseen kaivokseen (ruuan)murusten takia...tai ehkä kadottaakseni sieluni?”⁶⁷ Timanttien varastaminen nähtiin siten oikeutettuna joskin riskialttiina kompensaaationa työstä, joka ei tyydyttänyt sierraleonelaisten oikeusturvan ja taloudellisen hyödyn vaatimuksia.

Sierra Leonen tapauksessa huomio onkin kiinnitettävä 1934 laaditun timanttikaivoslain ja siirtomaan alluviaalien timanttiesiintymien väliseen ristiriitaan. Timanttikaivoksien järeän turvallisuusprotokollan takia sekä kaivostyöläisten työolosuhteissa että lähialueiden asukkaiden työmahdollisuuksissa tapahtui heidän kannaltaan negatiivisia muutoksia. Keinotekoisesti luodulla normistolla heiltä estettiin mahdollisuus suorittaa tehtäviään kaikkein luonnollisimmalla tavalla, mikä kannusti välinpitämättömyyteen ja edisti vastarintaa vieraaksi koettua auktoriteettia vastaan. Toiseksi on huomioitava lain kokonaisvaltainen luonne. Lainsäädännön realistinen toteutuminen oli kyseenalaista jo pelkästään timanttiesiintymien pirstaleisuuden vuoksi. Timanttien kaivaminen ei vaatinut

66 Van der Laan 1965, 49.

67 Cleveland 2014, 133.

paljoa resursseja, minkä lisäksi läheskään kaikki timanttiesiintymät eivät olleet *Sierra Leone Selection Trustille* samanarvoisia, vaan kaivostoiminta oli luonnollisesti keskitetty niille alueille, joissa sen harjoittaminen oli taloudellisesti kaikkein kannattavinta.⁶⁸ Tällöin viranomaisten valvovan silmän ulkopuolelle jäi timanttiesiintymiä, jotka eivät olisi kartuttaneet kaivosyhtiön tuottoa, mutta kannustivat väestöä uhmaamaan kieltoa ja kokeilemaan onneaan timantinkaivajina.

2.2. Laiton kaivostoiminta ja kaivoslainsäädännön suunnanmuutos

Kuten edellä käsiteltiin, salakuljetuksen kannustimena toimivat siirtomaahallinnon sekä vieraaksi koetun kaivosyhtiön harjoittama tiukka määräysvalta sekä tätä tukemaan laaditut lait, jotka koettiin sekä keinotekoisiksi että toimimattomiksi vallitsevassa ympäristössä. Alan L. Karrasin näkemyksiä mukaillen voidaan todeta, että Sierra Leonessa syntynyt salakuljetusilmiö kehittyi keinoksi kommunikoida valtaapitävien kanssa ja osoittaa, etteivät uudet timanttiteollisuutta kontrolloivat säädökset olleet tervetulleita.⁶⁹ Karrasia edelleen referoiden voidaan todeta, että timanttien salakuljettamisesta tuli paikallisten tapa ”toimia lokaalisti ja ajatella globaalisti” sellaisella mittakaavalla, mitä siirtomaahallinto ei osannut odottaa.⁷⁰ Tähän vaikuttivat sekä hallintovallan sokeus alamaistensa tarpeille että heidän kykeneväisyytensä aliarvioiminen. Vuosien 1952–1958 aikana timanttien salakaivamisesta kehittyi menetelmä kattaa sellaiset tarpeet, joihin kolonia ei kyennyt toiminnallaan vastaamaan.

Timanttialueita raskauttanut väestöliike ei muodostunut vain lähiseutujen yhteisöistä. Vuodesta 1952 lähtien Sierra Leonen kaivospiirikuntiin matkusti kymmeniä tuhansia kaivajia, jotka toivoivat timanttien tarjoavan mahdollisuuden valoisampaan tulevaisuuteen.⁷¹ Vaikka *Sierra Leone Selection Trust* teki kaikkensa estääkseen tiedon leviämisen kaivoksien ulkopuolelle, nopeasti levinnyt huhu silmänräpäyksessä saavutettavista rikkauksista toimi liikkeen ensisijaisena sytykkeenä.⁷² Salakaivajat olivat suurimmaksi osaksi nuoria kouluttamattomia miehiä, jotka hylkäsivät päivätyönsä

68 Van der Laan 1965, 56.

69 Karras 2010, 3–4.

70 Ibid., 5.

71 Van der Laan 1965, 5.

72 FCO 65/849, S. J. L. Olverin raportti sir A. F. Douglas-Homelle 9. heinäkuuta 1970.

timanttikuumeen yltyessä. Heidän tietotaitonsa timanteista oli hyvin heikkoa ja karttui vasta yrityksen ja erehdyksen kautta, minkä takia useita arvokkaitakin timantteja saatettiin erehdyksessä viskata sivuun. Tämän lisäksi kokemattomat kaivajat vahingoittivat toiminnallaan timanttiesiintymien herkkää maaperää, mikä vähensi saalista entisestään.⁷³ Salakaivajien kolonialle tuottamia kokonaisvahinkoa on hankala arvioida, mutta edellä esitetyn perusteella on syytä olettaa, että suurimmat menetykset koituivat alueiden ammattitaidottomasta käsittelystä, mikä aiheutti tappioita kummallekin osapuolelle.

Timanttikuumeen vallitessa kaivospiirikuntien elämänrytmi koki dramaattisia muutoksia ja saattoi hetkellisesti pysähtyä jopa kokonaan. Kuten edellä todettiin, salakaivajat olivat valmiit luopumaan päivittäisistä rutiineistaan kiirehtiessään parhaimmalle timanttialueille, mutta timanttikuumeen vaikutukset olivat näkyviä myös kokonaisissa kyläyhteisöissä. Van der Laanin mukaan kyseinen ilmiö oli huomattavissa etenkin Bon, Konon ja Keneman piirikunnissa, joissa timantteja tavattiin aivan asutuksien laitamilla. Tällöin ei ollut poikkeuksellista, että jokainen työhön kykenevä ryhtyi etsimään timantteja lapio ja siivilä käsissään. Kun kokonaisten yhteisöjen huomio kiinnittyi timanttietsintöihin sekä sosiaalinen infrastruktuuri että yleiset elinkeinot kokivat väliaikaisia halvaantumisia. Koulut ja muut julkiset palvelut pitivät oviaan suljettuna ja maanviljelijät eivät huoltaneet viljelyksiään.⁷⁴ Huolimatta siitä, että van der Laan näkee näiden seurauksien olleen vain väliaikaisia, sillä kaivajat eivät poistuneet elinpiiristään, timanttikuumeen aikaansaama vahinko oli kuitenkin nähtävissä esimerkiksi elintarvikkeiden, kuten riisin hupenemisessa, mikä nosti konkreettisesti hintoja ja aiheutti myös paikallisia levottomuuksia.⁷⁵

Kulovalkean tavoin levinnyt timanttikuume ei myöskään pysähtynyt Sierra Leonen rajoille, vaan siirtomaahan alkoi virtaamaan myös ulkomaalaisia opportunisteja. Tässä piileekin keskeisin syy sille, miksi viranomaisten oli hankalaa saada laitton kaivostoiminta kontrolliin. Vuoteen 1956 mennessä ulkomaalaisten osanottajien määrä oli kohonnut

73 CO 554/792, Colin Legumin artikkeli ”Glut of Diamonds – Threat to Economy of Sierra Leone”, *The Scotsman* 7. maaliskuuta 1955.

74 Van der Laan 1965, 64.

75 Ibid., 9–10.

aina 30 000 henkeen.⁷⁶ Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että sierraleonelaisten ja ulkomaalaisten salakaivajien yhteismäärä nousi vuosina 1956–1957 arviolta aina 50 000–75 000 hengen välille.⁷⁷

Ulkomaalaisten salakaivajien joukko muodostui pääosin guinealaisista sekä liberialaisista miehistä, jotka muutamien henkien joukkoina siirtyivät Sierra Leonen timanttialuille vain vähäisiä varusteita kantaen.⁷⁸ Van der Laanin mukaan heitä voidaan kuvailla erittäin päättäväisiksi, vain yhdelle asialle omistautuneiksi työläisiksi, joita vieraalla maaperällä ei velvoittanut heimokohtaiset tai perheelliset siteet.⁷⁹ Yhteiskunnallisen järjestyksen uupuessa sierraleonelaiset ja ulkomaalaiset kaivajat alkoivat muodostamaan sosiaalisia järjestelmiä, ns. viidakkohallituksia, omine johtajineen sekä oikeus- ja rankaisujärjestelmineen.⁸⁰ Vuoden 1953 poliisiraportissa mainitaan yli sata henkeä käsittävistä kaivajajoukoista, jotka olivat levittäytyneet Yengeman provinssin parhaimmille timanttialueille. Mikäli poliisipartio ei kyennyt vastaamaan kaivajien määrään, toimenpiteisiin heidän pysäyttämisekseen ei ryhdytty.⁸¹

Timanttiesiintymien väestötiheyden kasvaessa oli selvää, että tähän asti voimassa olleet rankaisutoimenpiteet olivat menettäneet merkityksensä. Sakot ja lyhyet vankeusrangaistukset eivät herättäneet pelkoa salakaivajissa, jotka rangaistuksen kärsittyään palaisivat takaisin kaivauksiensa pariin. Myös viranomaiset huomasivat lainsäädännön tehottomuuden, minkä takia pidätyksiä suoritettiin varauksella. Salakaivajalle kiinnijääminen oli heidän suuresta määrästä johtuen vain huonoa tuuria, eivätkä siitä koituneet seuraukset olleet usein pitkäaikaisia. Sitä vastoin yhteenotoissa menetettyjä virkamiesten henkiä ei saataisi takaisin. Poliisin resurssit olivat jo hupenemassa, minkä takia riski ei ollut vaivansa arvoinen.⁸² Ongelma konkretisoitui Sierra Leonen tärkeimmässä kaivoskaupungissa Koidussa, joka kokosi yhteen sekä sierraleonelaiset että ulkomaalaiset salakaivajat. Koidusta kehkeytyi salaisen

76 FCO 141/14330, Secret to Secretary of State Part I, paragrafi 2.

77 Salakaivajien nopean liikkuvuuden sekä järjestelmällisen valvonnan puutteen takia luvut perustuvat arvioihin. Van der Laan 1965, 65–67.

78 FCO 141/14330, Secret to Secretary of State Part I, paragrafi 2.

79 Van der Laan 1965, 65.

80 FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, paragrafi 11.

81 Annual Report of the Sierra Leone Police Force for the Year 1953, 6.

82 Ibid.

timanttikaupan keskus, josta salakaivajan oli helpointa löytää ostaja tuotteilleen. Saluunat sekä bordellit tarjosivat raskaille uurastajille myös virikkeitä ja virkavallan vähäisyys laski kynnystä harjoittaa rikollista toimintaa. Siten väkivallan ilmapiiri asettui Konon piirikunnan ylle ja murhatilastot, omaisuusrikokset ja lisääntynyt anarkia saivat aikaan sen, että Sierra Leonen keskeisin timanttipiirikunta sai lisänimen ”Afrikan villi länsi”.⁸³

Siirtomaavallan representaationa ja konkreettisenä vallan harjoittajan *Sierra Leone Selection Trust* käytti hyväkseen jäljittelyyn johtavaa strategiaa luodessaan suhteita timanttialuilla asuvaan väestöön. *Sierra Leone Selection Trust* oli jo 1930-luvulta lähtien hyväksikäyttänyt siirtomaahallituksen paikallisille kyläpääliköille myöntämää hallinnollista valtaa ja rekrytoinut heitä kaitsemaan myös timanttialueiden turvallisuutta. 1950-luvulle tultaessa tämän työnkuvan merkitys korostui, sillä mittavista resursseistaan huolimatta kaivosyhtiö koki oman valvontaresurssiensa olevan riittämättömät. Päälliköiden tehtävänantoon kuului estää salakaivajien pääsy kielletylle alueelle tai vastaavasti karkottaa heidät sieltä, mistä heille myönnettiin 50 punnan korvaus.⁸⁴ On kuitenkin kyseenalaista, kuinka oma-aloitteisesti kyläpäälliköt määrättyyn tehtävään ryhtyivät. Salakaivajien pääsy timanttialueille on todennäköisesti ollut neuvottelukysymys, johon vaikuttivat ulkopuolisen henkilökohtainen olemus sekä heidän ehdottamansa vastatarjous.

Näkemykseni mukaan, *Sierra Leone Selection Trust* käytti kyläpäälliköitä puskureina ajaessaan läpi kaivostoimintaansa tukevia uudistuksia ja säädöksiä. Tämä oli välttämätöntä sillä kaivosyhtiöön jo valmiiksi kielteisesti suhtautuva väestö tuskin olisi myöntynyt yrityksen tahtoon ilman auktoriteettiensa tukea. On kuitenkin todennäköistä, ettei *Selection Trust* kyennyt valvomaan päälliköiden toimintaa siinä määrin kuin olisi ollut tarpeen, mikä johti yhteisöissä kaksinaismoralistisen kehityksen syntymiseen: kyläpäälliköt esittäytyivät näennäisesti kaivosyhtiön toiminnan tukijoina, mutta eivät kaihtaneet mahdollisuutta rikastua myös salakaivajien toiminnan tuloksista. Myös Todd Cleveland on perustellusti kritisoinut vastuutehtävien jaon hyödyllisyyttä ja nähnyt sen vahingoittaneen Sierra Leonen kehitystä pitkällä tähtäimellä. Hänen mukaansa vallanjako valtainsituutioiden ja päälliköiden kesken edisti korruption kiteytymistä

83 FCO 65/849, S. J. L. Olverin raportti sir A. F. Douglas-Homelle 9. heinäkuuta 1970.

84 Cleveland 2014, 134.

hallintorakenteisiin ja loi näin perustan nykyisen ”varjovaltion” olemassaololle.⁸⁵ Sierraleonelaisille kyläpäälliköille suodun vallan voidaan nähdä olevan osa tätä järjestelmää, mutta kuten edellä viitattiin, *Selection Trustille* tämä on ollut pikemminkin välttämättömyyteen kuin markkinointistrategiaan perustuva ratkaisu. Koska salakaivajien ja päälliköiden väliset sopimukset olivat todennäköisesti enemmän sääntö kuin poikkeus, kyläpäälliköiden voidaan olettaa olleen tietoisia omasta merkityksestään kaivosyhtiöiden toiminnalle. Näin he myös ymmärsivät, että sopimus on heidän osaltaan joustava ja jopa tulkinnanvarainen.

Vastaavan komissaarin H. Childsin kirjaaman arvion mukaan laittoman timanttiliikenteen vuosittainen arvo oli 1950-luvun puolivälissä saavuttanut 4 miljoonan punnan rajan.⁸⁶ Todellisuudessa Childsin arvio oli alakanttiin, sillä oikea summa lähenteli 10 miljoonaa puntaa.⁸⁷ Kyseinen summa oli huomattava vuosimenetys Sierra Leonen kaivosteollisuudelle ja myös vakava todiste siitä, ettei vallassa oleva timanttikaivoslaki kontrolloinut enää kolonian raakatimanttituotantoa. Palatakseni johdannossa esittelemiini historioitsija Alan E. Karrasin näkemyksiin salakuljettajan asemasta ”absoluuttisen vapaan kaupan harjoittajana”, autoritaarisen kontrollin hupeneminen Sierra Leonen timanttiteollisuudesta vuosina 1952–1958 heijastaa mielestäni juuri kyseistä asetelmaa.⁸⁸ Niin salakaivajat, salakuljettajat kuin myös timanttikaivoksilla työskentelevät timanttivarkaat sisällyttivät itseensä vapaan kauppiaan määritelmän, sillä he eivät välittäneet vallalla olevasta lainsäädännöstä. Ennen kaikkea heillä oli mahdollisuus ohittaa se toistuvasti ja harjoittaa siten jo pysyväksi elinkeinoksi luokiteltavaa taloudellista toimintaa. *Sierra Leone Selection Trustin* legitimoitu monopoliasema siirtomaan timanttivaroihin kriminalisoi jokaisen yksityishenkilön joka piti hallussaan timantteja ilman virallista lupaa, mutta käytännössä se ei yksin riittänyt takaaman kaivosyhtiön yksinoikeutta mihinkään. Näin ollen kaksikymmentä vuotta vallassa ollut timanttilaki oli menettänyt merkityksensä, minkä seurauksena sekä *Sierra Leone Selection Trust* että Sierra Leonen siirtomaahallinto joutuivat myöntymään vallitsevan tilanteen edessä.

85 Cleveland 2014, 133–134.

86 FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, paragrafi 15.

87 CO 1025/121, ”Exchange Control”.

88 Karras 2010, 7.

Vuonna 1955 *Sierra Leone Selection Trust* sekä Sierra Leonen hallinto aloittivat neuvottelut vuoden 1934 timanttikaivoslainsäädännön sekä *Sierra Leone Selection Trustin* monopoliaseman purkamiseksi. H. L. van der Laanin mukaan neuvottelujen keskeisimpänä motiivina vaikuttivat juuri salakaivauksesta kolonialle aiheutuneet taloudelliset menetykset, mutta myöskin kontrolloimattoman työympäristön aikaansaama sosiaalinen levottomuus, joka kulminoitui Konon piirikunnan timanttikaivosyhteisöihin.⁸⁹ *Sierra Leone Selection Trustin* näkökulmasta kaivoslain muuttaminen merkitsi luopumista yksinoikeudesta timanttien kaivaus- ja myyntiaktiviteetteihin, minkä lisäksi yhtiön olisi luovutettava osa omistamistaan kaivosalueista Sierra Leonen siirtomaahallinnolle. Tästä muodostui kynnyskysymys, joka pitkällisten neuvottelujen tuloksena ratkaistiin huhtikuussa 1956 ratifoidussa sopimuksessa siten, että Sierra Leonen hallinnolle siirtyi yhteensä yli 2500 neliömailin kokoinen alue kolonian kaakkois- sekä lounaisprovinseista mukaan lukien timanttirikas Konon piirikunta, jossa jo *Sierra Leone Selection Trustin* hallussa pitämät alueet pysyivät kuitenkin kaivosyhtiön yksityisomaisuutena.⁹⁰

Vuonna 1956 voimaan astunut Alluvial Diamond Mining Ordinance antoi yksityisille kaivajille oikeuden harjoittaa toimintaansa laillisesti. Uuden säädöksen mukaan syntyperäisillä sierraleonelaisilla, sierraleonelaiseen rotuun, heimoon tai yhteisöön kuuluvilla tai brittiläistä syntyperää olevilla henkilöillä sekä paikallisilla yritysillä oli täten mahdollisuus anoa lupaa timanttikaivostoimintaan sekä timanttien myymiseen Sierra Leonen omistamilla kaivosalueilla.⁹¹

Muutoksen merkittävydestä kertoo erinomaisesti vastaavan komissaarin H. Childsin raportti Sierra Leonen Sewa-laakson timanttialueilta.

”Muistan kirikkaasti erään tapahtuman 7. päivältä toukokuulta, kun tarkastelin eloisaa näkymää Sewa-joen penkereeltä, joitain maileja Punduru-putousten alajuoksulta, jolloin kymmenet kaivajat ja sukeltajat yltä päältä mudassa, mutta innokkaina ja ilmeisen tyytyväisinä kuulivat että olen vastaava komissaari ja kerääntyivät luokseni. He pyysivät minua

89 Van der Laan 1965, 11.

90 FCO 141/14330, “Sixteen Complete Chieftoms Declared for Alluvial Diamond Mining” 31. elokuuta 1956.

91 Report of the Police Force 1956, 8.; Cole, C. O. E 1957, 113-115.

kiittämään herra Blakea, hallituksen virkamiestä, jonka tehtävänä oli ollut esittää kaivoslakiuudistus, kaikesta siitä mitä hän oli tehnyt heidän hyväkseen ja siitä, että tämä oli estänyt poliisin käymästä heihin käsiksi ja rikkomasta heidän yksinkertaisia työkalujaan. Laitonta kaivausta ei koskaan ole pidetty täällä vääränä tai yhteiskunnanvastaisena, sen sijaan niitä tekoja, joita poliisi oli pakotettu tekemään, pidettiin.⁹²

Lakimuutoksen positiivinen vaikutus yhteiskuntaan oli ilmeinen. Suurin osa sierraleonelaisista otti uuden lupahakemusjärjestelmän hyvin vastaan, minkä seurauksena lupia myönnettiin ahkerasti heti lain voimaantulomispäivästä lähtien. Heinäkuuhun 1956 mennessä näitä oli myönnetty jo yli 20 000 kappaletta.⁹³ Viranomaisten ja väestön väliset yhteenotot vähenivät dramaattisesti ja Sierra Leonen hallitus kykeni supistamaan turvatoimiaan kaikkein levottomimmilla alueilla. H. Childsin mukaan tämä johtui siitä, että lainvalvojiin alettiin suhtautua huomattavasti positiivisemmin, eikä heidän läsnäolonsa aiheuttanut enää samankaltaista levottomuutta kuin vielä puolitoista vuotta sitten, jolloin väkivaltaisuuDET olivat olleet kaikkein yleisimpiä. Huolimatta siitä, että elinkustannukset olivat vielä huomattavan suuret ja elintarviketuotteiden hinta pysyivät korkeana, kaivostoimen kansallistumisen nähtiin toiveikkaasti aiheuttavan uuden maalaistyöläisten elinkeinon synnyn, joka hiljalleen vauhdittaisi yhteiskunnallista kehitystä:

”Hallitus on nyt tunnustanut ja laillistanut uuden raskaan mutta innoittavan maalaistalouden, joka voi tuoda tuottoa ja rikkauksia nöyrissä oloissa eläville ihmisille. [...] Sen sijaan että teemme rikollisia teemme vahvoja

92 ”I recall vividly an occasion, on the 7th of May, when after watching an animated scene in the bed of the River Sewa some miles below the Punduru Falls, diggers and divers by the score, mud-stained but eager, enthusiastic and obviously enjoying themselves, hearing that I was the Chief Commissioner crowded round me and asked me to thank Mr Blake, the Political Officer charged with the duty of introducing the scheme of licensed African mining, for all he was doing to help them and for having stopped the Police from fighting them and breaking up their simple implements. Illicit mining was never regarded as wrong or anti-social; the action the Police were compelled to take, was.” FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, paragrafi 8.

93 FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, 14. paragrafi.

yksilöitä. Tämä ei ole paikka yksityiskohtaisille selonteloille, mutta tämä on kuitenkin erittäin tärkeä asia. ⁹⁴

Kaikki eivät kuitenkaan jakaneen H. Childsin positiivisia näkemyksiä. Uuden timanttikaivoslain voimaantuminen aiheutti levottomuutta Konon piirikunnassa, jossa paikallishallinnot (*chiefdoms*) eivät suostuneet hyväksymään *Sierra Leonen Selection Trustin* kanssa tehtyjä sopimuksia. Vastalauseita herätti etenkin sopimukseen laaditut aluemuutokset, jotka koskettivat kaivosyhtiön yksityisomaisuudeksi jääviä ja hallitukselle siirtyviä timanttialueita. Esimerkiksi Tonkoron alueella jo valmiiksi vihamielinen asenne *Sierra Leone Selection Trustia* kohtaan vahvisti paikallishallinnon kielteisyyttä muutoksille, jotka merkitsivät Tonkorosta löytyneiden uusien timanttialueiden siirtymistä kaivosyhtiölle. Päälliköt näkivät, ettei uudesta lakimuutoksesta ollut heille mitään hyötyä, sillä paikallisille ei jäisi timanttialueita, joilla työskentely olisi tuloksellista. Uuden timanttikaivoslain mukaan paikalliset yhteisöt tulisivat saamaan kolme prosenttia kaikista *Sierra Leone Selection Trustin* alueella tekemästä tuotosta. Tonkoron asukkaille tämä oli kuitenkin vain pieni lohtu, sillä timanttiesiintymien merkittävydestä huolimatta, alue oli erittäin pieni, minkä takia kolmen prosentin tuotto ei toisi konkreettista helpotusta asukkaiden taloudelliseen ahdinkoon. Asiaa ei lieventänyt se, että *Sierra Leone Selection Trust* oli vastikään vahingoittanut heimokunnan pyhää aluetta, josta päälliköt vaativat yhteensä 2100 punnan korvauksia ”tai jotain vakavaa tapahtuisi.” Samanlainen mieliala oli vallannut myös Tefeo-Senjekorin alueen, jossa paikalliset pysäyttivät kaivosyhtiön tutkimustyöt uudella kaivosalueella ja vaativat saada tämän itselleen. He väittivät, että koska uusi sopimus oli laadittu ja allekirjoitettu ilman heidän tietämystensä, heille ei ollut mitään velvoitetta hyväksyä sitä. ⁹⁵

Tilanteen aiheuttaman turhautuneisuuden pelättiin purkautuvat *Sierra Leone Selection Trustiin* kohdistuvilla väkivaltaisuuksilla, minkä takia hallituksen oli tarkastettava uusiksi

94 ”What has in fact happened is that Government has recognised and legalised a new peasant industry, hard but exciting, which can bring profit and fortune to men in humble positions [...] Instead of making criminals, we are making sturdy individuals. This is not the place to elaborate the theme, but it is an important one.” FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, paragrafit 4., 13.

95 FCO 141/14330, Enclosure to Executive Council Memorandum No. D. 226/1956 – Secret Extracts from Correspondence, paragrafi 2.

joitain lupa-alueitaan.⁹⁶ Ongelmaksi nähtiin ennen kaikkea Konossa asuva runsas ulkomaalaisväestö, jota uusi kaivoslainsäädäntö ei koskettanut. Tämän takia he jakoivat paikallisten vihamielisen asenteen sekä timanttikaivosyhtiötä että hallitusta kohtaan. Viranomaiset katsoivat, että ulkomaalaiset saattoivat jopa yllyttää paikallisia kapinaan, minkä seurauksena hallitus alkoi laatimaan suunnitelmaan piirikunnan ulkomaalaisen väestön häätämiseksi.⁹⁷

Toimet ulkomaalaisten karkottamiseksi tuli olla mahdollisimman rauhanomaisia. Aseellisten yhteenottojen nähtiin olevan viimeinen keino, sillä konfliktin puhkeaminen olisi merkinnyt viranomaisten ja paikallisten yhteenottoa, mikä olisi vahingoittanut jo valmiiksi tulehtuneita välejä. Tämän takia oli tärkeää, että viranomaiset saisivat puhuttua paikalliset heimopäälliköt puolelleen. Kuten edellä on käynyt ilmi, ulkomaalaisista timantinetsijöistä oli ollut päälliköille taloudellista hyötyä, mistä johtuen heidän suostuttelunsa ulkomaalaisten häätämiseen oli haasteellinen tehtävä. Heimopäälliköiden uskottiin kuitenkin näkevän tehtävän suoman yhteisöllisen edun.⁹⁸

Kaikille Konon piirikunnassa asuville ulkomaalaisille, joilla ei ollut erikoislupaa alueella pysymiseen, annettiin kolme viikkoa aikaa valmistautua lähtöön. Rauhallisen ilmapiirin takaamiseksi hallitus tarjosi muuttajille mm. ilmaisen kuljetuksen, elintarvikkeita sekä lääkintäresursseja matkan ajalle. Koska suurin osa Konon ulkomaalaisista koostui guinealaisista, ranskalaisia⁹⁹ viranomaisia informoitiin operaatiosta ja heidän kanssaan solmittiin yhteistyösopimus, jotta rajanylitys tapahtuisi mahdollisimman sujuvasti.¹⁰⁰

Viranomaisten kokonaisvaltainen suunnittelutyö tuotti tulosta ja pahaenteisesti nimetty Operaatio Parasiitti sujui suurilta osin rauhanomaisesti.¹⁰¹ Tähän vaikutti konkreettisesti maasta muuttajien tarpeiden huomioonottaminen sekä sairaista ja liikuntarajoitteista

96 FCO 141/14330, Secret to Secretary of State Part I, paragrafi 6.

97 Ibid.

98 Ibid.

99 Guinea oli Ranskan siirtomaa vuoteen 1958 asti.

100 FCO 141/14330, Secret to Secretary of State, paragrafi 6.; 100 FCO 141/14330, Proposed Police Action on the Second Phase of the Removal of Native Foreigners from the Kono District under Emergency Regulation.

101 FCO 141/14330, Extract from the Minutes of Executive Council. Meeting No. 39. of 1956 Held at Government House on Tuesday the 6th of November, 1956; FCO 141/14330, Telegram from Provincial Kenema. District Kailahun to Secretary. Sierra Leone.

huolehtiminen operaation aikana. Suurimmat soraäänet kantautuivat niiltä ulkomaalaisilta, jotka joutuivat jättämään taakseen huomattavaa omaisuutta kuten ostamiaan asuntoja, joiden pelättiin joutuvan heti paikallisten ilkeiden kohteeksi. Viranomaiset pyrkivät kuitenkin ottamaan huomioon myös heidän tarpeensa ja suuren irtaimiston omistajille annettiin lisäaikaa asioittensa hoitamiseen. Näin myös paikallisen väestön hyötyminen tilanteesta pyrittiin estämään.¹⁰²

On tärkeää huomioida, ettei vuonna 1956 lanseerattujen toimien katsottu antavan yksioikoista vastausta Sierra Leonen salakuljetusongelmaan. *Alluvial Diamond Mining Ordinancen* sekä ulkomaalaisten poistamisen Konon piirikunnan timanttiesiintymiltä toivottiin ennen kaikkea rauhoittavan tilannetta, mutta muutosten vaikutusta tulevaisuudessa ei kyetty arvioimaan.¹⁰³

102 FCO 141/14330, From Secretary, Freetown to Provincial Commissioner, Kenema 16. marraskuuta 1956.

103 FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, paragrafi 15.

3. Afrikan tähdet

3.1. Timanttien salakuljetus ulkopoliittisena kysymyksenä

20. elokuuta vuonna 1952 skotlantilainen *The Courier*-päivälehti uutisoi Yhdysvaltojen aloittamasta kampanjasta timanttien salakuljetusta vastaan. Julkaisun mukaan Yhdysvaltojen viranomaiset etsivät salakuljetustoimista kertovia tietolähteitä ja olivat valmiita maksamaan takavarikoitujen timanttien arvosta neljänneksen aina 50 000 dollariin asti, mikäli ilmiantajan tiedot johdattaisivat onnistuneeseen pidätykseen. Epäiltiin, että Iso-Britanniassa salakuljetusta harjoitettiin erityisesti merireittejä pitkin ja timantit vaihtoivat omistajaa syrjäisillä rannikkoalueilla. Mikäli Iso-Britannian kansalaisilla oli tietoja näistä aktiviteeteista, heidän tulisi ilmoittautua Yhdysvaltojen tulliviranomaisille palkkiota vastaan.¹⁰⁴

Kyseinen uutinen kuvastaa hyvin 1950-luvun alkupuolella kehkeytyneen timanttikuumeen toista puolta. Vuosien 1952–1958 aikana timanttien salakuljetus kehittyi kansainväliseksi toiminnaksi, ja salakuljetusverkostot levittäytyivät mantereelta toiselle. Tässä kappaleessa syvennyttään timanttien salakuljetukseen ennen vuoden 1956 *Alluvial Diamond Mining Ordinancen* tuomaa timanttikaivostoiminnan ja timanttimarkkinoiden vapautumista sekä tarkastellaan niitä ulkopoliittisia kysymyksiä, joita salakuljetuksen ammatillistuminen herätti.

Timanttikuumeen vuosina timanttien hallussapidosta kiinnijääminen oli verrattain harvinaista salakaivajien suuren määrän ja viranomaisten resurssipulan takia. Salakaivajille riski oli kuitenkin realistinen, minkä takia oli heidän etunsa mukaista päästä saaliista mahdollisimman nopeasti eroon. Runsaan timanttiesiintymän löytäneet kaivajat eivät kuitenkaan olleet halukkaita jättämään valtauksiaan valvomatta kovin pitkäksi aikaa, minkä takia salakaivajien lisäksi Sierra Leonen timanttialueet täyttyivät myös laittomien timanttien jälleenmyyjistä, jota ostivat tuotteet suoraan kaivajilta ja myivät ne eteenpäin. Jälleenmyyjiin kohdistui kuitenkin samat lain muodostamat riskit, minkä takia laittomat timantit oli saatava mahdollisimman nopeasti Sierra Leonen rajojen ulkopuolelle. On tapauskohtaista suorittiko jälleenmyyjä laittomien timanttien ensimmäisen matkan itse vaiko välittikö hän vain timantit seuraavalle ostajalle, jonka

104 The Courier 29. elokuuta 1952, ”Reward for News of Diamond Smugglers”.

tehtäväksi jäi kuljettaa timantit koloniasta. Keskeisintä on kuitenkin huomioida, että yksityisten timantinetsijöiden sekä kansainvälisten markkinoiden välinen linkittymä rakentui ensimmäistä kertaa juuri tällaisen verkoston avulla.¹⁰⁵

H. L. van der Laanin esittämän teorian mukaan vuosina 1952–1953 laittomien timanttien jälleenmyynti oli riskiensä ohella myöskin erittäin epävarmaa, sillä ostajakunta ei vielä tuolloin ollut vakiintunut ja myyjän täytyi aktiivisesti etsiä potentiaalisia markkinakanavia, jotta kaupasta saatu voitto olisi ollut vaivan arvoista. Timanttikaupan epävarmuutta lisäsi kuitenkin myös jälleenmyyjien oma tietämättömyys tuotteensa korrektista hinnasta. Tämän takia timanttien välitys oli useammalle jälleenmyyjälle pelkkää sivutoimintaa, josta ajan kuluessa saavutetun tiedon ja taidon tuloksena tuli kaikkein tuottoisin liiketoiminnan muoto.¹⁰⁶

Laittomien timanttien jälleenmyyjistä on heidän vaihtelevan taustansa vuoksi hankala tehdä johdonmukaisia päätelmiä, mutta on erittäin todennäköistä, että afrikkalaisperäisten sierraleonelaisten osuus timanttikaupassa rajoittui timanttikuumeen alkuvuosina vain kaivostoimintaan muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kouluttamattomien kaivajien yhteydet ulottuivat usein vain alueen timanttivälittäjiin, mistä johtuen timanttien laitton myynti ajautui jo varhain eurooppalaisten ja libanonilaisten käsiin.¹⁰⁷ Ammatillistuminen, toiminnan jatkaminen ja kohtuullisten kompensatioiden ansaitseminen vaativat verkostoitumista kansainvälisillä markkinoilla, joiden solmimista edesauttoivat jo valmiit siteen ulkomaille.

Ennen kaikkea libanonilaisten osuus Länsi-Afrikan pimeässä kaupassa oli tänä aikana merkittävä. Vuonna 1893 saapuneet ensimmäiset libanonilaiset Sierra Leonessa olivat ottomaanivaltaa pakoon lähteneitä maroniittikristittyjä, mutta pian heidän jälkeensä saapui myös shiamuslimeja, jotka pian syrjäyttivät paikallisen kreolien aseman nousevana keskiluokkana. Sierra Leonen libanonilaisten erikoistuivat erityisesti yritys- sekä sijoitustoimintaan ja tukivat etenkin liikenneinfrastruktuurin kohennusta, jolla oli

105 Van der Laan 1965, 116, 125-126.

106 Ibid., 126-127.

107 Ibid., 124.

erityinen merkitys myös kaupallisten elinkeinojen kannattavuuteen.¹⁰⁸ Epäsuorasti laittomien timanttien jälleenmyynti kuului myös tähän kategoriaan. Libanonilaisten kauppiaiden pääoma sekä heidän yhteytensä sekä kaivajiin että ostajiin tarjosivat heille avainaseman laittomaan timanttikauppaan.¹⁰⁹

Näkemykseni mukaan timanttien kasvanut kysyntä toisen maailmansodan jälkeen sekä yksityisen markkinasektorin paraneminen 1950-luvun taloudellisen nousun myötä houkuttelivat sekä eurooppalaisia että yhdysvaltalaisia timanttivälittäjiä kiertämään De Beersin harjoittaman monopolin. Ei ole sattumaa, että timanttien salakuljetus kasvoi lukemiinsa vain hetki sen jälkeen kun De Beers oli lanseerannut maailmakuulun iskulauseensa ”*A Diamond is Forever*” ja timantit olivat alkaneet koristamaan kasvavien medioiden tähtiä. Samoihin aikoihin kun Marilyn Monroe lauloi kuuluisan kappaleensa ”*Diamonds Are Girl’s Best Friend*” isommat ja kalliimmat timantit alkoivat yleistymään myös kihlasormuksissa, ja timanteista muodostui ikuisen rakkauden sekä menestyksen symboli.¹¹⁰ 1950-luvun alkupuolella länsimaalaisten välittäjien osuus Sierra Leonen laittomilla timanttimarkkinoilla oli kuitenkin vielä verrattain pieni, minkä takia sierraleonelaisten oli itse aktiivisesti markkinoitava tuotettaan ulkomaille.¹¹¹

On pidettävä todennäköisenä, että Euroopan suurin timanttikeskus Antwerpen toimi sekä merkittävyytensä että sijaintinsa takia sierraleonelaisten timanttivälittäjien ensisijaisena kohteena. Seuraavissa luvuissa tullaan käsittelemään kaupungin merkitystä Sierra Leonen salakuljettajiin tarkemmin, mutta nyt todettakoon, että sillä on todennäköisesti ollut asemansa myös laittoman timanttikaupan kokonaisvaltaisessa kehityksessä. Kuten edellä on esitetty, toiminnan kasvattaminen vaati timanttimarkkinoiden lainalaisuuksien tuntemusta ja oppia tästä haettiin timanttikeskuksen toimijolta. Koska timanttien kulutus oli tänä aikana pääsääntöisesti keskittynyt läntisiin maihin, myös niiden vaihdanta ja välitys ovat luonnollisesti olleet osa läntisiä markkinoita. Nyt tilanne oli kuitenkin muuttumassa, sillä niin sanotun tuottajamaan oma väestö halusi kontrolloida tärkeimmän resurssinsa kauppaa. Voidaanko siis salakuljetuksen kehitystä pitää myös Bhabhan jäljittelyn teorian esimerkkinä? Katsoisin tämän olevan mahdollista, sillä

108 Smillie 2010, 97.

109 FCO 141/14330, Sgd. H. Childsin raportti 17. heinäkuuta 1956, paragrafi 18.

110 Smillie 2014, 38–40.

111 Van der Laan 1965, 126.

kauppasuhteiden rakentaminen ja informaation kerääminen olivat tietoisia toimijuuden malleja, joiden avulla sierraleonelaiset pyrkivät kytkeytymään osaksi maailman timanttimarkkinoita.

Vallitsevien säädösten takia sierraleonelaiset eivät voineet virallisesti hyötyä timanttiresursseistaan, minkä takia niiden salakuljetuksesta tuli vakiintunut liiketoiminnan muoto. Samaan aikaan tällainen kehityssuunta osoitti kuinka tarpeettomia paikalliset rajoitukset olivat kansainvälisten timanttimarkkinoiden toimintaa ajatellen. Näin voidaan katsoa, että ammatillistuminen timanttimarkkinoissa vapautti sierraleonelaiset viimeistään taloudellisista säännöistä ja teki heistä vapaan kaupan harjoittajia.

Vuonna 1953 salakuljettaja Omaru Inajien ympärille kehkeytynyt poliittinen debatti toimii hyvänä esimerkkinä sekä salakuljetuksen kansainvälistymisestä ja eritoten Libanonin yhteydestä. 14. helmikuuta 1953 Guinean viranomaiset pidättivät Bathurstin lentokentällä sierraleonelaisen Inajien, jonka oli määrä salakuljettaa 52 533 punnan arvoinen timanttierä Sierra Leonesta Gambian kautta Libanoniin. *Sierra Leone Selection Trust* uskoi vahvasti, että Inajien hallussa pitämät timantit oli varastettu kaivosyhtiöltä ja myöskin Inajien kuulusteluissa ilmi käyneet faktat tuntuivat vahvistavan tätä väitettä.¹¹² *Sierra Leone Selection Trust* katsoi Gambian hallinnolla, joka myöskin oli osa Iso-Britannian imperiumia, olevan eettiseen ja hyvään tahtoon perustuva velvollisuus palauttaa timantit takaisin kaivosyhtiön haltuun. Gambian hallinto näki asian kuitenkin toisin. Gambian kuvernööri Percy Wynn-Harrisin kirjeestä koloniaministeri Oliver Lytteltonille käy ilmi, että takavarikointi oli tehnyt Gambiasta timanttien lainmukaisen omistajan, eikä velvoitteita palautukselle täten ollut. Gambian hallinto ei myöskään ollut halukas uskomaan, että timantit olisi suoraan varastettu timanttiyhtiöltä. Heistä todennäköisempää oli, että timantit olivat joutuneet Inajien edustaman salakuljetusringin käsiin lukuisten eri liiketoimien kautta, minkä takia *Sierra Leone Selection Trustilla* ei ollut oikeutta vaatia niitä omakseen. On oletettavaa, että kyseisen argumentin taustalla vaikutti pyrkimys sulkea kaivosyhtiö pois neuvotteluista, jotka Gambia olisi mieluummin käynyt vain Sierra Leonen hallituksen kanssa. Gambia suhtautui *Sierra Leone Selection Trustiin* ”uhkailevana kolmantena osapuolena”, jonka suostuttelupyrimykset olivat

112 CO 554/792, Gambia – Confiscated Diamonds.

paljastuneet hyvin karkeiksi. Tähän vedoten Gambian hallitus näki, että vain Sierra Leonen siirtomaahallinto omasi legitiimin neuvotteluoikeuden.¹¹³

Gambia ei kuitenkaan ollut valmis luopumaan timanteista ilman taloudellista hyvitystä. Vastahakoisuudestaan huolimatta Gambian viranomaiset antoivat *Sierra Leone Selection Trustille* mahdollisuuden ostaa timantit takaisin kohtuulliseen hintaan. Painottaen palautuksen eettisiä perusteita kaivosyhtiö kuitenkin kieltäytyi jyrkästi tarjouksesta.¹¹⁴ Huolimatta siitä, että Gambian ei suostunut myöntämään timanttien olleen timanttiyhtiöltä varastettuja sekä *Sierra Leone Selection Trust* että Sierra Leonen hallinto näkivät, että Gambia oli kuitenkin lausunnoissaan myöntänyt timanttien olevan sierraleonelaista alkuperää. Voimassa olevan kaivoslain mukaan, se teki timanteista kaivosyhtiön omaisuutta. Tilanne turhautti sierraleonelaisia virkamiehiä. Heidän näkemyksensä mukaan kenenkään, ei edes kruunun, tulisi hyötyä yhden miehen rikoksesta ja tämä oli heidän näkemyksensä mukaan juuri se, mihin Gambian hallinto yrityksellään pyrki.¹¹⁵ Pitkällisten neuvottelujen tuloksena timantit myytiin lopulta *Diamond Corporationille* 51 105 punnan hintaan, josta 36 000 puntaa siirtyi Gambian hallinnolle, 2 266 punnan osuus Sierra Leonen hallitukselle ja loput 12, 840 puntaa *Sierra Leone Selection Trustille*.¹¹⁶

Omaru Inajien salakuljetustapaus oli yksi ensimmäisistä, joissa takavarikoidut timantit nousivat poliittiseksi kysymykseksi ja horjuttivat vallitsevaa valta-asetelmaa. Vuosina 1953 ja 1954 Sierra Leonen hallitus sekä *Sierra Leone Selection Trust* kävivät useita samanlaisia neuvotteluja, joista mainittavia ovat Guinean Conackryn ja Liberian Monroviaan lentokentillä salakuljettajilta takavarikoidut timanttien takaisinsaamiseksi aloitetut prosessit. Kumpikaan näistä ei kuitenkaan johtanut toivottuun lopputulokseen ja

113 CO 554/792, Gambian kuvernööri Percy Wyn-Harris 16. maaliskuuta 1954, paragrafit 2-5. ”No acceptable evidence that these stones were stolen from the Selection Trust after mining has been adduced, and for reasons which will appear in this despatch, this Government would require incontrovertible proof on this point, which is not likely to be forthcoming [...] The only party therefore which could possibly have any in equity to consideration is the Sierra Leone Government and we have strong objections to being alternately cajoled and threatened by a third party – The Sierra Leone Selection trust.”

114 CO 554/792, Gambia – Confiscated Diamonds.

115 CO 554/792, Draft 18. helmikuuta 1954.

116 CO 554/792, Crown Agents- telegrammi 2. syyskuuta 1954; CO 554/1498, T. R. H. Goddenin raportti 4. heinäkuuta 1957.

timantit jäivät vieraiden valtojen hallintaan.¹¹⁷ Iso-Britannia oli tietoinen esittämästään altavastajan roolista tämän kaltaisissa neuvotteluissa. Takavarikoiminen teki timanteista ensisijaisesti aina kyseisen maan omaisuutta, eikä omistussuhdetta oltu valmiita arvioimaan uudelleen ilman raskauttavia todisteita. Oli myös selvää, ettei Sierra Leonen kiihtyvää salakuljetusvyöhykettä saataisi kuriin tällaisten neuvottelujen avulla. Timanttien määrä ja arvo eivät palautettunakaan korvaisi hävikin todellista määrää, minkä lisäksi useat ulkomaalaiset byrokraattikoneistot hidastivat neuvotteluja kuukausien mittaisiksi. Sekä *Selection Trustin* johdon että siirtomaavirkamiesten mielestä Iso-Britannia haaskasi aikaansa tällaisiin prosesseihin. Jos timanttivirtoja ei kyetty pysäyttämään rajoille, niiden takaisinsaamisen mahdollisuudet muuttuivat hyvin marginaalisiksi.¹¹⁸

26. syyskuuta 1953 Robert Deppe niminen *Sabena Airlinesin* stuertti pidätettiin New Yorkissa 233 230 dollarin arvoisen timanttierän salakuljettamisesta.¹¹⁹ Lontoon poliisiviranomaisen olivat yhteistyössä yhdysvaltalaisen tiedustelun kanssa saaneet selville, että elokuussa 1953 Pariisissa oli ollut myynnissä noin 150 000 punnan arvoinen rekisteröimätön timanttierä, jonka lähtömaana Sierra Leone oli todennäköisesti toiminut. Pariisissa timantit olivat vaihtaneet omistajaa ja salakuljetettu seuraavaksi Belgian timanttikeskukseen, Antwerpeniin, josta newyorkilainen nimeltä mainitsematon timanttifirma, oli ostanut ne laittomasta lähteestä. Edmond Deppe oli todennäköisesti palkattu salakuljettamaan nämä kyseisen timanttifirman toimesta.¹²⁰

Näiden todisteiden valossa Iso-Britannia katsoi, että timantit olivat lähes varmasti sierraleonelaista alkuperää, jolloin kruunulla oli oikeus vaatia timanteja omakseen.¹²¹ Ongelmaksi kuitenkin muodostui tämän vaateen käytännön toteutus. Tutkimuksen aikana selvisi, että Deppen salakuljettama timanttierä muodostui sekä leikatuista että leikkaamattomista raakatimanteista, joista jälkimmäisen kokonaisarvo oli 32 000

117 CO 554/1498, T. R. H. Goddenin raportti 4. heinäkuuta 1957.

118 CO 554/795, R.J. Vile Mr. Gorell-Barnessille 8. syyskuuta 1954.

119 FO 371/109156, Kersantti Youngin kirje L. H. Leachille 8. tammikuuta 1954.

120 FO 371/114436, "Memorandum – Claim by the United Kingdom Government to a Parcel of Diamonds seized by the Customs Authorities in New York in September 1953 from Robert Edward Deppe", paragrafi 8.

121 FO 371/114436, "Memorandum – Claim by the United Kingdom Government to a Parcel of Diamonds seized by the Customs Authorities in New York in September 1953 from Robert Edward Deppe", paragrafi 9.

puntaa.¹²² Huolimatta siitä, että sekä prosessoitujen timanttien että raakatimanttien lähtömaana oli mitä todennäköisemmin toiminut Sierra Leone, Iso-Britannia rajoitti vaateensa koskemaan vain salakuljetettuja raakatimantteja.¹²³ Tähän pakottivat käytännön syyt. Vuoden 1953 salakuljetustapaus oli siitä merkittävä, että se oli ensimmäinen jossa käytettiin empiirisiä tunnistusmenetelmiä takavarikoitujen timanttien alkuperämaan varmistamiseksi. Kyseisiä mm. ulkomuodon ja mineraalikoostumuksen arvioimiseen käytettyjä metodeja ei kuitenkaan voida soveltaa jo leikkaus- ja hiontaprosesseja läpikäyneisiin timantteihin, minkä takia Edmond Deppeltä takavarikoidut leikatut timantit oli jätettävä arvioinnin ulkopuolelle. Mineraaliasiantuntija Leroy N. Pippinon sekä lukuisten muiden tutkijoiden suorittamien tarkastuksien perusteella Deppen hallusta löytyneiden raakatimanttien muoto, koostumus, väri, hohto sekä koko vakuuttivat kaikki osaltaan siitä, että timantit mitä suurimmalla todennäköisyydellä olivat sierraleonelaista alkuperää.¹²⁴

Tosiasia, että timanttien alkuperämaa oli tunnistettavissa tarkoittaa sitä, ettei timantteja oltu sekoitettu muista lähteistä kaivettuihin timantteihin. Tämä on vakiotoimenpide, jonka *Diamond Corporation* suorittaa ostamilleen raakatimanteille.¹²⁵ Timantit sekoitetaan arvoltaan samankaltaisiin parselleihin, jolloin timanttien alkuperän tunnistaminen tulee lähes mahdottomaksi. Voidaan vain spekuloida, miksi Deppen kantamille timanteille ei oltu tehty samankaltaista toimenpidettä. Sekä laittomien että laillisten timanttien sekoittaminen keskenään on yleinen toimenpide pimeillä markkinoilla, sillä näin laittomien timanttien alkuperä voidaan kätkeä.¹²⁶ On siis todennäköistä, ettei kyseinen tapa ollut vielä vakiintunut käytäntö vuonna 1953. Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta siitä, että timantteja ei ehditty sekoittaa kiireen takia tai siksi, että timanttien ostaja halusi juuri sierraleonelaisia timantteja, joskin jälkimmäistä vaihtoehtoa voidaan pitää epätodennäköisenä.

122 CO 554/1498, W. V. J. Evansin raportti 1. marraskuuta 1957.

123 FO 371/114436, Sierra Leone Selection Trust telegrammi 15. syyskuuta 1955.

124 FO 371/114436, "Memorandum – Claim by the United Kingdom Government to a Parcel of Diamonds seized by the Customs Authorities in New York in September 1953 from Robert Edward Deppe", paragrafi 6.

125 CO 554/1498, R.G. Andrews sin raportti 4. syyskuuta 1957; CO 554/1498 W. V. J. Evansin raportti 24. lokakuuta 1957.

126 S/2000/1195, 20, paragrafit 145, 149.

Timanttien alkuperämaan vahvistaminen ei kuitenkaan ollut riittävän painava perustelu itsessään vahvistamaan Sierra Leonen omistusoikeutta. Iso-Britannia katsoi, että sen oli osoitettava Yhdysvalloille myös poliittinen valtansa *locus standi*. Tämä tarkoitti sitä, että kruunun oli perusteltava juridisesti vaatimuksensa sierraleonelaisiin timantteihin. Haasteena nähtiin ennen kaikkea Iso-Britannian ja Sierra Leonen siirtomaasuhteen selittäminen, sillä tämän ei nähty olevan helppo asia yhdysvaltalaisten ymmärtää.¹²⁷ Virallisessa raportissa asia muotoiltiin seuraavasti:

”Sierra Leone on Länsi-Afrikan alue, joka on alisteisessa asemassa Iso-Britannialle. Sen muodostavat kruununkolonia ja protektoraatti, jotka kumpikin kuuluvat Sierra Leonen hallituksen alaisuuteen. Koko alue on kuitenkin Iso-Britannian parlamentin lakiasäättävän määräysvallan alainen ja Iso-Britannian hallitus on vastuussa alueen kansainvälisistä suhteista sekä sen diplomaatti- että konsuliviroista, jotka edustavat aluetta ulkomailla. Sierra Leonen hallitus sekä Iso-Britannian hallitus ovat oikeudellisesti identtisiä kruunun silmissä, mutta ne ovat kuitenkin katsottavissa kruunun eri ilmentymiksi, jotka toimivat kruunun aktiviteettien eri osa-alueilla. Vaikkakin tässä mietinnössä on käytännöllisempää mainita Sierra Leonen hallitus tietyssä kontekstissa, on siten pidettävä mielessä, että pyrkimyksissään kyseiseen vaateeseen (Sierra Leonen) hallitus edustaa kruunua.”¹²⁸

Tämän lisäksi katsottiin, että olisi suoraviivaisempaa esittää timantteja palautettavaksi suoraan kruunulle kuin *Sierra Leone Selection Trustille*. Tämän nähtiin olevan

127 FO 371/114436, W. V. J. Evans 11. helmikuuta 1955.

128 “Sierra Leone is a dependent territory of the United Kingdom in West Africa. It is partly a Crown Colony and partly a Protectorate. The Government of Sierra Leone administers both the Colony and the Protectorate. The whole territory is, however, subject to the legislative supremacy of the United Kingdom Parliament, and the Government of the United Kingdom is responsible for its international relations; the diplomatic and consular officers of the United Kingdom represent the interest of Sierra Leone in foreign countries. The Government of Sierra Leone and the Government of United Kingdom are legally identical with the crown: they are as it were different manifestations of the Crown in separate spheres of the Crown’s activities. Thus, although it is more convenient to refer to the Government of Sierra Leone in certain contexts in this memorandum it should be borne in mind that for the purposes of the present claim that Government represents the Crown.” FO 371/114436, “Memorandum – Claim by the United Kingdom Government to a Parcel of Diamonds seized by the Customs Authorities in New York in September 1953 from Robert Edward Deppe,” paragrafi 2.

mahdollista siten, että timanttien katsotaan olevan laittomasti kaivettuja, mutta ei varastettuja *Sierra Leone Selection Trustilta*. Vaihtoehtoisesti kruunu voisi myöntää timanttivarkauden, mutta painottaa Sierra Leonen hallituksen sekä timanttikaivoksen välille vuonna 1954 laadittua säädöstä, joka velvoittaa Sierra Leonen koloniamaan vastuun timanttivarkauksista ja osallistumaan toimenpiteisiin timanttien takaisinsaamiseksi. Hallitus katsoi jälkimmäinen vaihtoehdon ajavan paremmin tarkoitusta.¹²⁹

Näin ollen timanttien takaisinsaamisesta tehtiin hallinnollinen kysymys, jolloin varmistettiin myös se, ettei asian käsitteleminen siirtynyt oikeusministeriöstä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Kruunulla katsottiin olevan parempi mahdollisuus onnistua tehtävässään, jos asia pystyttäisiin hetkellisesti erottamaan juridisesta perspektiivistään ja esittämään ennemminkin oikeudenmukaisuuden vetoomuksena.¹³⁰ Yhdysvaltojen oikeusministeriö ei kuitenkaan jakanut kruunun mielipidettä, minkä seurauksena se lopulta eväsi Iso-Britannian vaatimuksen takavarikoituihin timantteihin.¹³¹

Oikeusministeriön kielteisen päätöksen jälkeen Iso-Britannian ainoaksi mahdollisuudeksi jäi asian vieminen Yhdysvaltojen tuomioistuimeen. Kruunulla nähtiin olevan noin 50 prosentin mahdollisuus onnistua asiassaan, mutta kruunun alistuminen vieraan maan tuomioistuimen valtaan nähtiin kovin nöyryyttävänä ratkaisuna.¹³² Tässä valossa ja oikeustoimien jatkamisen korkeiden kustannuksien takia kruunu päättikin myöntyä Yhdysvaltojen oikeusministeriön päätökseen ja olla viemättä asiaansa eteenpäin. Näin sierraleonelaiset timantit jäivät Yhdysvaltojen omistajuuteen.¹³³

129 FO 371/114436, W. V. J. Evans 11. helmikuuta 1955; FO 371/114436, "Memorandum – Claim by the United Kingdom Government to a Parcel of Diamonds seized by the Customs Authorities in New York in September 1953 from Robert Edward Deppe", paragrafi 3.

130 CO 554/1498, W. V. J. Evansin raportti 1. marraskuuta 1957.

131 CO 554/1498, W. V. J. Evansin raportti 20. marraskuuta 1957.

132 CO 554/1498, Lawrence Huntin raportti 26. marraskuuta 1957; CO 554/1498, W. V. J. Evansin kirje A. N. MacClearylle 28. marraskuuta 1957.

133 CO 554/1498, P. R. H. Wrightin raportti 22. tammikuuta 1957; CO 554/1498, J. C. Goadin kirje Iso-Britannian ulkoministeriöön 31. tammikuuta 1958.

3.2. Kaikki tiet vievät Monroviaan

Huhtikuussa 1957 Liberian brittiläisestä suurlähetystöstä kantautui tieto uuden timanttiesiintymän löytymisestä, joka oli paikannettu Bomi-kukkuloiden ja Loffi-joen väliseltä syrjäseudulta, tunnettujen rautamalmikaivosten läheisyydestä. Lähes silmänräpäyksessä alue oli täyttynyt noin 20 000¹³⁴ liberialaisesta kaivajasta, jotka nopean rikastumisen toivossa ja kyseenalaistamatta huhun alkuperää olivat aloittaneet kilpajuoksun parhaimmille timanttiapajille.¹³⁵

Uusi timanttiryntäys aiheutti Liberian hallitukselle paljon huolta. Alueen viidakkoisen maasto oli tietöntä sekä harvaan asuttua, ja monet kaivajat olivat saapuneet Loffi-joelle vähäisillä ja täysin riittämättömillä varusteilla. Useat nukkuivat taivasalla eikä henkilökohtaisesta hygieniasta huolehdittu. Alueella ei myöskään ollut läheskään tarpeeksi fasiliteetteja kannattamaan näin suurta väestöä, minkä seurauksena riisin hinta moninkertaistui ja muutkin elintarvikkeet alkoivat nopeasti käymään vähiin. Kurjien olojen ja kaivajien keskinäisen kilpailun pelättiin lopulta johtavan epidemioiden ja levottomuuksien puhkeamiseen. Kuten Sierra Leonen timanttikuumeen alkuaikoina, myös Liberiassa timanttikuumeen leviämisenä oli dramaattisia seurauksia muun liiketalouden toimintaan. Muun muassa yksi maan merkittävimmistä työllistäjistä, *Firestonen* kumiplantaasi, kertoi menettäneenä huhun seurauksena lähes 6000 työntekijää, jotka mitään ilmoittamatta olivat jättäneet työpisteensä ja aloittaneet matkansa kohti uutta timanttiesiintymää.¹³⁶

Liberian Loffi-joen timanttikuume täyttää kaikki tyypilliset mineraaliesiintymien löytymisen aiheuttamat seuraamukset aina äkillisestä väestöryntäyksestä, nopeaan tyrehtymiseen asti. Timanttikuumeet eivät koskaan ole olleet pitkäkestoisia, sillä ne ovat vain harvoin aiheuttaneet toivottuja reaktioita yhteiskunnassa, mistä johtuen valtiot pyrkivät usein nopeaan tilanteen kontrollointiin. Timanttikuumeen tyrehtyttämiseksi Liberian valtionvarainministeriö ilmoitti 15. huhtikuuta kriminalisoivansa kaiken

134 FO 371/125752 A. N. A. Waddellin raportti 23. syyskuuta 1957, paragrafi 8.

135 CO 554/1500 G. H. Clarken raportti 23.huhtikuuta 1957, paragrafi 1.

136 CO 554/1500 G. H. Clarken raportti Iso-Britannian ulkoministeriöön 23.huhtikuuta 1957, paragrafi 2.

kyseisellä alueella tapahtuvan kaivostoiminnan ja jäädyttävänsä timanttimyyntiluvat Monroviaan ulkopuolisilta alueilta. Tämän lisäksi hallitus harkitsi virkamiehistä sekä sotilaista koostuvan komission lähettämistä alueelle paremman valvonnan takaamiseksi. Huolta herätti etenkin paikallisten viljelijöiden toimeentulo, joka oli vaarantunut väestön ja väkivaltaisuuksien lisääntyessä. Myöskin peruspalkan nostamista harkittiin yhtenä kannattavimpana vaihtoehtona, mutta ehdotuksesta luovuttiin, sillä tämän todettiin olevan olematon kannustin ”ammatti- ja lukutaidottomille työläisille, jotka oli vakuutettu lähes yhdessä yössä tapahtuvasta äkkirikastumisesta”. Näin ollen hallituksen resursseja tilanteen purkamiseen voi kuvailla lähes olemattomiksi. Timanttikuumeen raukeamisen tärkeimmäksi edesauttajaksi arvioitiinkin lähestyvän sadekauden alkaminen, joka tekisi elinoloista viidakossa sietämättömät. Uskottiin, että moni kaivaja luovuttaisi ja palaisi takaisin kotiseudulleen.¹³⁷

Vuoden 1957 timanttikuume oli siitä erikoinen, että Liberialla ei tiedetty entuudestaan olevan merkittäviä timanttiesiintymiä, ja tämä löytö voisi muuttaa raakatimanttien globaalia vientiasetelmaa merkittävästi.¹³⁸ *Sierra Leone Selection Trustin* geologeissa uusi esiintymä aiheutti kuitenkin epäilyksiä, sillä he tiesivät, ettei alueen maasto ollut tällaiselle suotuisaa. Tässä piileekin syy siihen, miksi Loffi-joen timanttikuume on aiheemme kannalta relevantti: se perustui huijaukseen. Loffi-joen ja Bomi-kukkuloiden välillä ei ollut tunnettua timanttiesiintymää, vaan kyseessä oli valhe, jonka takana oli tunnettu laittomien timanttien välittäjä Julius Belcher. Timantit, joita kaivajat satunnaisesti alueelta löysivät, olivat todennäköisesti ”istutettuja” vahvistamaan tarinan voimaa. Todellisuudessa timanttiryntäykseen osallistuneet 20 000 henkilöä oli valjastettu palvelemaan toista tarkoitusta: antamaan syy, miksi Liberiasta kuljetettiin tänä aikana suuri määrä timantteja ulkomaille.¹³⁹

Vuodesta 1954 lähtien Sierra Leonen hallitus sekä siirtomaan timanttiteollisuudesta vastaavat tahot alkoivat aktiivisesti keräämään tietoa Monroviaan kasvavasta

137 CO 554/1500 G. H. Clarken raportti Iso-Britannian ulkoministeriöön 23.huhtikuuta 1957, paragrafi 3.

138 CO 554/1500 J. S. Bennett sir Maurice Dormanille 17. kesäkuuta 1957.

139 FO 371/125752 A. N. A. Waddellin raportti Alan Lennox Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 2, 8.

timanttiliiketoiminnasta.¹⁴⁰ Tiedustelun motiivina toimivat Sierra Leonen timanttiteollisuuden kokemat tappiot, jotka eivät korreloineet kaivosalueiden aktiivisuuden sekä esiintymien runsauden kanssa. Samaan aikaan Monroviaan timanttien liikevaihto alkoi kasvamaan ekspansiivisesti ohittaen kaiken muun kaupallisen toiminnan, jota Liberiassa harjoitettiin. Muutos oli hälyttävä, sillä kuten edellä todettiin, Liberialla ei tiedetty omaavansa merkittäviä timanttivarjoja, jotka olisivat selittäneet viennin dramaattista kasvua.¹⁴¹ Epäilyksiä herätti entisestään Liberialla defensiivisyys timanttituotantonsa kohtaan. Kun kaksi Sierra Leonen timanttiteollisuuden edustajaa sekä poliisivirkamies pyysivät päästä tutkimaan maan timanttituotantoa, Liberialla hallitus eväsi heidän viisumihakemuksensa antamatta sen syvällisempiä perusteluja päätökselleen.¹⁴²

Liberialla ei harjoittanut järjestelmällistä kirjanpitoa timanttikaivoksiensa tuotannosta, mutta Sierra Leonen viranomaisten mukaan tämä ei voinut olla enempää kuin 100 karaattia viikossa. Määrä on huomattavan pieni, mistä johtuen oli ilmeistä, että Liberialla kukoistavat timanttimarkkinat saivat raaka-aineensa muualta. Virallisten raporttien mukaan timanttien maahantuonti ei kuitenkaan ollut sen suurempaa kuin Liberialla timanttikaivoksien tuotto, minkä takia oli epätodennäköistä, että tätä harjoitettiin laillisilla menetelmillä. Vuosien 1954–1958 välillä Liberialla pääkaupungista Monroviasta kehkeytyikin laittoman timanttikaupan keskus, joka hyödynsi timanttirikkaiden naapurialueittensa tuotantoa oman liiketoimintansa ylläpitämiseen. Tästä suurin vahinko koitui Sierra Leonelle.¹⁴³

Monroviaan kaltaisille markkinakeskuksille on ominaista, ettei myynti niiden kautta ole keskitettyä eikä siten myöskään kontrolloitua. Monrovia houkuttelikin pimeään timanttikaupan ammattilaisia kahdesta syystä, joista ensimmäinen ja tärkein oli Liberialla valtion löyhä vientiverotus ja ennen kaikkea sen olematon valvonta. Ei ole sattumaa, että Monroviaan timanttiliiketoiminta vilkastui samana vuonna, kun Liberialla hallitus alensi

140 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 3.

141 CO 554/1500, Memorandum giving certain Information in connection with Sierra Leone Diamonds, paragrafit 4 a. ja c.

142 CO 554/1500, Iso-Britannian Brysselin suurlähetystö, 4. helmikuuta 1957.

143 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 4.

timanttien vientiverotusta aikaisemmasta 15 prosentista yhdeksään prosenttiin. Tämä oli osa Liberian kaavailemaa uutta timanttien myynti- ja ostolisenssiä, joka vastedes rajoitti liiketoiminnan harjoittamisen vain virallisen luvan haltioille.¹⁴⁴ Lakimuutoksen tavoitteena oli mitä todennäköisemmin suitsia Liberian timanttiteollisuus valtion kontrolliin, mutta todellisuudessa muutos johti pimeiden markkinoiden radikaaliin kasvuun. Van Der Laanin mukaan syy tähän oli virallisen timanttien vientikontrollin puuttuminen. Timanttien vientiverotus määriteltiin niiden arvon perusteella ja valvonnan puuttuessa kauppiat pystyivät ilmoittamaan timanttiensa arvoksi haluamansa summan, ilman että viranomaiset olisivat tätä tarkistaneet. Oli tavanomaista, että vientihetkellä timanttien hinnaksi laskettiin vain noin neljännesosa niiden todellisesta arvosta, minkä seurauksena niihin kohdistunut verotus laski edellä mainitusta yhdeksästä prosentista noin 2 prosenttiin.¹⁴⁵ Tämä johti mielenkiintoisen kehityksen syntymiseen. Liberian uudet vientiverotuksen käytänteet houkuttelivat monroviaalaisia timanttikauppiaita moninkertaistamaan tulonsa, mikä aiheutti timanttien salakuljetuksen räjähdysmäisen kasvun sekä Sierra Leonessa että muista Liberian lähinaapurivaltioissa. Koska timanttien salakuljetuksesta ei luonnollisesti jäänyt virallista merkintää, mutta samaan aikaan Liberian timanttien vientimäärät kasvoivat dramaattisesti, vaikutti siltä, että Liberian timanttiressurssit olisivat olleet Länsi-Afrikan rikkaimmat.¹⁴⁶

Tilannetta kuvastavat hyvin Sierra Leonen keräämät Liberian ja Belgian väliset timanttien vientitilastot, joiden mukaan Belgiaan olisi huhtikuun 1955 ja maaliskuun 1956 välillä tuotu Liberiasta 142 000 karaatin ja 748 000 punnan arvosta timantteja. Vastaavasti Liberiasta saadut tilastot samalta aikaväliltä osoittavat, että maasta olisi viety timantteja vain noin 36 600 karaatin edestä, joiden kokonaisarvo ei ollut enempää kuin 200 000 puntaa. On kuitenkin huomioitava, ettei Liberia ollut ainut maa, missä löyhää vientikontrollia hyväksikäytettiin. Tilastot osoittavat myös, että Libanonissa, jonne suuri osa Sierra Leonen timanteista päätyi, vientiosuus Eurooppaan olisi ollut vain noin 66 000 punnan arvoinen kun taas Belgian luvut samalta ajalta osoittavat Libanonin kautta kulkeneen tuonnin yltävän aina 539 000 puntaan asti.¹⁴⁷

144 Van der Laan 1965, 129.

145 CO 554/1500, Iso-Britannian Brysselin suurlähetystö, 4. helmikuuta 1957; Van der Laan 1965, 129.

146 Van der Laan 1965, 129.

147 CO 554/1500, Iso-Britannian Brysselin suurlähetystö, 4. helmikuuta 1957.

Monroviaan timanttimarkkinoiden toinen merkittävä edistäjä oli Yhdysvaltain dollari, joka toisin kuin muissa Länsi-Afrikan maissa, oli laillinen maksuväline ja sitä säätelivät löyhemmät vaihtorajoitukset kuin esimerkiksi Iso-Britannian puntaa. Tänä aikana dollarin kurssi oli korkea, mikä takia timanttikauppiat suosivat sitä valuuttana yli muiden, eikä muita maksuvälineitä usein huolittu.¹⁴⁸ Tilanne muuttui vuoden 1958 lopulla, jolloin lanseerattu vaihtokurssiasetus löyhensi 14 Euroopan maan valuutan vaihdantasäädöksiä siten, että valuutat olivat nyt vaihdantakelpoisia minkä tahansa ulkomaisen valuutan kanssa, ja myös ulkomaalaiset saivat oikeuden vaihdon suorittamiseen.¹⁴⁹ Muutos heikensi dollarin kurssia, mutta laittomia timanttimarkkinoita ajatellen, laki astui voimaan verrattain myöhään, ja salakuljettajat pystyivät hyödyntämään dollarin etuja lähes koko timanttikuumeen kultakauden ajan.

Vientiverotuksen heikko kontrolli sekä dollarin arvo toimivat epäilemättä pimeiden timanttikauppioiden toiminnan keskeisimpinä mahdollistajina, mutta Monroviaan markkinat eivät olisi olleet maineensa veroiset, ellei Sierra Leone olisi toiminut niiden keskeisimpänä raaka-ainelähteenä. On arvioitu, että huippuvuotenaan 1956 Sierra Leonen raakatimanttituotannosta jopa 80 prosenttia olisi päätynyt Monroviaan markkinoille.¹⁵⁰ Lähes katkeamattomana jatkuneen salakuljetusvirran mahdollisti alueiden välinen pitkä maaraja, jonka haastava maasto esti järjestelmällisen valvonnan ja teki näin salakuljetuksen harjoittamisesta verrattain helppoa. Vastatoimiin oli kuitenkin ryhdytty. Kuten edellä käsiteltiin, vuonna 1956 voimaanastuneen *Alluvial Diamond Mining Ordinancen* myötä ulkomaalaisilta evättiin oikeus asettua tunnettujen kaivosalueiden läheisyyteen ja timanttien laittomasta hallussapidosta rangaistiin ankarasti.¹⁵¹ Tämän lisäksi viranomaiset lisäsivät resurssejaan huomattavasti vuosien 1955–1957 välillä. Maahanmuuttoviranomaisten tarkastusprotokollaa kiristettiin rajanylityspaikoilla ja resursseja pyrittiin venyttämään myös raja-alueille, jotka eivät olleet yleisessä käytössä, mutta joiden yhteydessä laitonta liikennettä tiedettiin tapahtuvan. Tätä varten Sierra Leonen hallitus määräsi perustettavaksi erityisen liikkuvaan valvontaan erikoistuneen

148 Van der Laan 1965, 130.

149 Schwaag 1997, 9–10.

150 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 5.

151 CO 554/1500, Note on Measures taken by Sierra Leone Authorities to restrict illegal Mining and Traffic in Diamonds, paragrafi 1.

poliisiryhmän, joskin tiedostettiin, ettei kokonaisvaltaista kontrollia kyetty rajalla järjestämään.¹⁵² Valvontaa lisättiin myös lentokentillä, minkä seurauksena useita libanonilaista ja sierraleonelaisia salakuljettajia pidätettiin matkallaan kohti Monroviaa.¹⁵³

Poliisiin lisääntynyt tarkkaavaisuus kannusti salakuljettajia suosimaan maareittejä etenkin maan kaakkoispuolella, jonka laaja ja viidakkoisen maasto esti viranomaisten aktiivisen valvonnan. Tämän lisäksi suuret levottomuuden pohjoisessa provinssissa vuoden 1955 ja 1956 aikana sitoivat poliisin voimia.¹⁵⁴ Pidätyselonteista käyvien tietojen valossa salakuljettajat näyttivät suosineen itäistä Sierra Leonen Kailahun piirikunnasta Liberian Foyaan, Kolahuun ja Bolahuun ulottuvia reittiä.¹⁵⁵ Maan kaakkoisosissa salakuljettajien lähtöpisteenä toimi puolestaan Fairon kaupunki, jonka maayhteydet suoraan Monroviaan ovat hyvät. Tämän takia Fairon alue on mitä todennäköisemmin ollut Sierra Leonen viranomaisten tarkassa valvonnassa, ja maareittien käyttäminen on ollut salakuljettajille haasteellista. Valvontapisteitä on luultavasti pyritty välttämään kiertämällä ne maaston kautta ja ylittämällä maiden välisen rajan muodostava Mano-joki veneellä. Tietävästi ainakin yhden pidätysoperaation seurauksena kaksi salakuljettajaa jäi kiinni meloessaan kanootilla kohti Liberiaa.¹⁵⁶

Sierra Leonen vt. kuvernööri A. N. A. Wadellin mukaan vuoden 1956 voimaanastuneella *Alluvial Diamond Mining Ordinancella* oli vain vähän vaikutusta timanttien salakuljetuksen estämiseen. Päinvastoin, hän katsoi, että lakimuutos oli tehnyt tästä helpompaa, sillä timanttien myynti- ja kaivauslupia oli myönnetty avokätisesti siinä toivossa, että timantit päätyisivät näin laillisiin myyntikanaviin. On totta, että osa

152 CO 554/1500, Note on Measures taken by Sierra Leone Authorities to restrict illegal Mining and Traffic in Diamonds, paragrafi 2.

153 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 4; CO 554/1500, Note on Measures taken by Sierra Leone Authorities to restrict illegal Mining and Traffic in Diamonds, paragrafi 2.

154 FO 371/125752, A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox Boydille 23. lokakuuta 1957, paragrafi 4.

155 CO 554/1500, Memorandum giving certain Information in connection with Sierra Leone Diamonds, paragrafi 4 b; FO 371/125752 A.N.A Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 6.

156 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 6.

timanteista myytiinkin *Diamond Corporationille* normaaliin tapaan, mutta näiden arvo ei ikinä ylittänyt yli 1,25 miljoonaa puntaa. A. N. A. Wadell arvioi, että suurin osa – noin 80 prosenttia timanteista – salakuljetettiin edelleen ulos koloniasta.¹⁵⁷ Wadellille oli myös selvää, että Liberian hallitus oli täysin tietoinen toiminnan laajuudesta, sen vahingollisuudesta Sierra Leonen alueelle. Vt. kuvernöörin mukaan, Liberian viranomaiset eivät myöskään vain jääneet passiiviseen tarkkailijan rooliin, vaan aktiivisesti avustivat salakuljetuksen onnistumista.¹⁵⁸ Wadellin mukaan tästä esimerkkinä toimivat nopeasti rakennetut kiitoradat Kolahun, Foya Kamaran, Bolahun ja Zuin alueille, jotka kaikki sijaitsivat lähellä Sierra Leonen rajaa.¹⁵⁹ Koska lentoreittien käyttäminen Freetownista oli tullut salakuljettajille vaaralliseksi, heitä todennäköisesti rohkaistiin käyttämään maareittejä koillisrajalle asti, mistä heidän olisi helppo jatkaa matkaa lentäen kohti Monroviaa.

Liberian hallitukselle Monroviaan timanttimarkkinoiden nousu on ollut epäilemättä ristiriitainen ilmiö. Huolimatta A. N. A. Wadellin väitteistä, on epätodennäköistä, että valtio olisi suoraan hyötynyt laittomasta liiketoiminnasta, päinvastoin. Huomioon on otettava salakuljetukseen keskeisesti kuuluvat seuraamukset, joista Loffi-joten timanttikuume on erinomainen esimerkki. Kuten Sierra Leonessa, myös Liberiassa timanttikuumeen leviäminen vaikutti negatiivisesti koko yhteiskuntaan ja vahingoitti laillista liiketoimintaa, jonka tuotannosta valtio oli riippuvainen. Wadellin raskauttavat todisteet onkin erotettava kollektiivisesta valtion käsitteestä ja kohdistettava niihin yksityishenkilöihin, joille laitton timanttikauppa toi konkreettista hyötyä. Näennäiset salakuljetuksen avustustoimenpiteet ja välinpitämättömyys Sierra Leone ahdinkoa kohtaan eivät olleet yhtenäistä poliittista strategiaa vaan korruption ilmenemismuotoja. Tilannetta kuvaa erinomaisesti seuraava maininta:

”Sierra Leonen C.I.D.:n vanhempi tarkastaja oli kerran todistamassa kuinka Liberian tullilaitoksen viranomaiset juonittelivat selvästi väärän vienti-ilmoituksen ilman minkäänlaista yritystä peitellä toimintaansa. Sierraleonelaisen virkamiehen annettiin ymmärtää, ettei liberialaiselle

157 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 5.

158 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 9.

159 FO 371/125752 A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. syyskuuta 1957, paragrafi 4.

tulliviranomaiselle ollut viisasta tehdä poikkeuksia, sillä toimintaan oli sotkeutunut liian monta korkea-arvoista henkilöä.”¹⁶⁰

Monroviaan vahvuus perustui sen mittaviin verkostoihin, joiden kautta timanttiliiketoiminta integroitui osaksi kansainvälisiä markkinoita. Vuonna 1957 arvioitiin, että Liberiassa operoi 150 ulkomaalaista timanttivälittäjää, mutta heistä vain harva edusti virallisia timanttien osto- ja myyntikanavia Antwerpenissä, Amsterdamissa, Tel Avivissa ja New Yorkissa.¹⁶¹ On keskeistä huomioida, että Monroviaan timanttien taloudellinen potentiaali huomattiin varhaisessa vaiheessa myös muualla maailmassa, minkä seurauksena useat jälleenmyyjät lähettivät edustajiaan Liberiaan neuvottelemaan edullisia liikesopimuksia. Oletan tämän merkinneen myös konkreettista muutosta Sierra Leonen laittomille timanttimarkkinoille, sillä välittäjien ei enää tarvinnut keskittyä ostajien etsimiseen näiden saapuessa paikalle itsenäisesti. Sen sijaan jälleenmyyjien fokukseksi nousivat nyt timanttien määrän ja laadun varmistaminen kasvavalla markkinasektorilla.

Vallitseva tilanne oli todennäköisesti omiaan vahvistamaan Monroviaan timanttikauppiain luottamusta, sillä he eivät nähneet paljoa vaivaa oman henkilöllisyytensä salaamiseen. Sierra Leonen ja Liberian pimeää timanttikauppaa selvittävässä raporteissa on mainittu yhteensä 33 timanttien salakuljettamiseen ja laittomaan myyntiin kytkeytyneen henkilön nimet, joiden toimintamuodot olivat hyvin selkeitä Sierra Leonessa.¹⁶²

Sierra Leonessa pidettiin itsestään selvänä, että minkäänlaisen diplomaattisen ultimaatumien lähettäminen Liberian hallitukselle olisi vielä tässä vaiheessa hedelmätön yritys, ja tämä kannusti siirtomaahallitusta ryhtymään toimiin kiertoteitse. 4. helmikuuta

160 ”A senior officer of the Sierra Leone C.I.D. was on one occasion himself present when the Liberian Customs connived at an obviously false export declaration; no attempt is made to conceal the practice and the Sierra Leone police officer was given to understand that it would not be politic for the Custom officer to make any objection as too many people in high places were involved.” CO 554/1500, Memorandum giving certain Information in connection with Sierra Leone Diamonds, paragrafi 3.

161 FO 371/125752, A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox Boydille 23. lokakuuta 1957, paragrafi 3.

162 CO 554/1500, Memorandum giving certain Information in connection with Sierra Leone Diamonds, paragrafit 3 ja 4.2.

1957 Iso-Britannian Brysselin suurlähetystölle annettiin toimeksianto lähestyä Belgian ulkoasiain ja ulkomaankaupan ministeriötä yhteistyöpyynnöllä koskien Liberian kautta kulkevan salakuljetuksen ehkäisyä.¹⁶³ Euroopan timanttiteollisuuden keskuksena toimiva Antwerpen oli myös Monroviaan tärkein yhteistyökumppani, johon suurin osa sierraleonelaisista timanteista myytiin. Oletusta vahvisti *Diamond Corporationin* edustajan E. M. Charlesin vuoden 1956 lopulla tekemä vierailu Antwerpeniin, minkä aikana hän tarkasti timanttilähetystiä, jotka samana vuonna olivat saapuneet Liberiasta Belgiaan. Lähetystiä oli yhteensä neljä, 1 273–4 861,40 karaatin ja 9 093–25 450 punnan arvoista timanttierää, joiden vastaanottajiksi oli kolmessa tapauksessa merkattu Antwerpenissa toimintaansa pitävä yritys. Tutkimuksensa pohjalta Charlesin mukaan ei ollut epäilystäkään etteikö jokainen näistä lähetystistä olisi ollut sierraleonelaista alkuperää, ja arvoltaan paljon ilmoitettua vientisummaa suurempia.¹⁶⁴

Ehdotuksessaan Belgian ministeriölle Iso-Britannia painotti, että Sierra Leonen siirtomaan ja Liberian välinen laitton timanttiliikenne oli tiedostettu vuodesta 1954 asti kuten myös tosiasia, että kaikki tätä kautta markkinoille päätyvät timantit myytiin Antwerpeniin joko suoraan tai Libanonin kautta. Sierra Leonen poliisin sekä *Diamond Corporation* salakuljettajista ja laittomaan kauppaan osallistuneista myyjistä keräämät tiedot tukivat näitä tilastoja kuin myös timanteille ominaiset tunnusmerkit. Iso-Britannia antoi ymmärtää, että Sierra Leonen ja Liberian välinen salakuljetus on liikevaihdoltaan samansuuruista kuin kolonian virallinen timanttikauppa, minkä takia ongelman vakavuutta ei heidän mukaansa voitu tarpeeksi painottaa. Valvonnan haasteiksi nähtiin pitkän rajaviivan luomat haasteet sekä Liberian haluttomuus yhteistyöhön, minkä takia kolonian ei katsottu pystyvän itsenäisesti vastaamaan laittoman timanttikaupan haasteisiin. Belgian hallitukselle tähdennettiin myös, että vaikka Sierra Leone oli tällä hetkellä ainoa, jolle timanttien laitton myynti aiheutti konkreettista vahinkoa, oli salakuljetuksen ehkäiseminen koko timanttiteollisuuden yhteisen hyvinvoinnin edellytys. Kongon siirtomaassa harjoitetun mittavan timanttikaivostoiminnan vuoksi, ongelman nähtiin välillisesti koskevan myös Belgian hallitusta, ja tämän oletettiin näin olevan halukas antamaan kontribuutionsa salakuljetuksen pysäyttämiseksi.¹⁶⁵

163 CO 554/1500, Iso-Britannian Brysselin suurlähetystö 4. helmikuuta 1957.

164 CO 554/1500, E. M. Charlesin raportti 2. tammikuuta 1957 ”Antwerp Diamond Office: 11th and 12th December, 1956”.

165 CO 554/1500, Iso-Britannian Brysselin suurlähetystö 4. helmikuuta 1957.

Kyseisen edesvastuun velvoittamana Belgian toivottiin ryhtyvän toimenpiteisiin Sierra Leonen tilanteen helpottamiseksi, mutta samalla tiedostettiin, ettei maalla ollut käytännön mahdollisuutta kieltää Liberian ja Libanonin kautta kulkevaa maahantuontia kokonaan. Saattoi kuitenkin olla mahdollista, että valvontaa pystyttäisiin Belgian toimesta tällä sektorilla lisätä. Iso-Britannia ehdotti, että timanttien ulkonäön ja ominaisuuksien perusteella tehtäviä tunnistamistoimenpiteitä lisättäisiin ja maahantuonti evättäisiin sellaisilta timanteilta, joiden alkuperää ei voitu varmuudella selvittää.¹⁶⁶

Suurlähetystön avunpyynnöstä ei odotettu ihmeitä. Pyyntöön vastaaminen vaatisi Belgian hallitukselta huomattavia lisäresursseja, ja huolimatta siitä, että salakuljetuksen ongelmat olivat, kuten suurlähetystön kirjeessä mainittiin, myös aiheellisia Belgian oman timanttiteollisuuden kannalta, kyseessä olisi ollut merkittävä panostus valtiolta, jota ongelman realiteetit eivät henkilökohtaisesti koskettaneet. Belgian hallituksen oletettiin ilmoittavan ongelman olevan paremmin kontrolloitavissa lähteestä ja kehottavan kolonian hoitavan osuutensa.¹⁶⁷ Iso-Britannian hallituksen hämmästykseksi Belgia antoi asialle kuitenkin enemmän empatiaa kuin oli arvioitu. Ulkoasiain ja ulkomaankaupan ministeriö ottivat keskustelun aiheiksi käytännön toimenpiteiden ja niiden onnistumisen mahdollisuudet kuin myös mahdollisten lakimuutoksien luomisen. Ilmoitus toimenpiteiden harkinnasta ilmoitettiin kuitenkin siten, että Iso-Britannian viranomaisten oli mahdotonta arvioida vastaisiko Belgian hallitus heidän toiveisiinsa.¹⁶⁸

Isäänsä De Beersin johtoon seuranneen Harry Oppenheimerin sekä Belgian timanttiviranomaisen välisten keskustelujen kautta Iso-Britannialle selvisi tilanteen oikea pohjavire. Belgian hallitus ei myötätunnostaan huolimatta olisi valmis nostamaan Sierra Leonen etua oman etunsa edelle, minkä takia timanttiliikenne Liberiasta Belgiaan pidettäisiin käynnissä ongelmista huolimatta. Päätöksen taustalla vaikutti Belgian viranomaisten pelko asemanmenetyksestä, mikäli se kieltäytyisi vastaanottamasta liberialaisia ja libanonilaisia timanttilähettyksiä. Belgia väitti, ettei *Diamond Corporation* kykenisi täyttämään kiellon jättämää aukkoa, mistä koituisi vahinkoa Belgian

166 Ibid.

167 CO 554/1500, H. Smith, Foreign Office 23. tammikuuta 1957.

168 CO 554/1500, Käännös Belgian ulkoasiain ja ulkomaankaupan ministeriön tiedotteesta 21. maaliskuuta 1957.

timanttiteollisuudelle. Oppenheimer kuitenkin tiesi, ettei tämä ollut koko totuus. Hänen mukaansa *Diamond Corporationin* vienti oli riittävää, mutta Belgia siirsi säännöllisesti osan timanttivaroistaan Yhdysvaltoihin osana liiketoiminnallista strategiaansa, minkä tarkoituksena oli tuoton maksimoiminen.¹⁶⁹

Kesäkuussa saapuikin kyseisiä mielipiteitä tukeva vastaus. Belgian ulkoasiain ja ulkomaankaupan ministeriö näki, ettei se pystyisi tarjoamaan tarpeeksi resursseja tehokkaan väliintulon aikaansaattamiseksi. Syyksi tälle mainittiin epäily *Diamond Corporationin* mahdollisuuksista toimia ainoana välittäjänä Antwerpenin timanttimarkkinoilla. Huolimatta siitä, että vastaus oli Iso-Britannialle pettymys, se ei tullut yllätyksenä. Asia oli ainakin nyt tuotu Belgian hallituksen tietoisuuteen ja pidettiin mahdollisena, että se voidaan esittää vielä uudestaan tulevaisuudessa.¹⁷⁰ Toisaalta kielteinen päätös ei antanut paljoa toivoa agendan onnistumisesta myöskään Yhdysvalloissa, minkä takia toista samankaltaista vetoomusta ei kyseisinä vuosina lähetetty.¹⁷¹ Keskusteluyhteys asian tiimoilta oli kuitenkin yhteistyövetoomuksella avattu Sierra Leonen, *Diamond Corporationin* sekä Belgian hallinnon välillä, minkä seurauksena kolme suurta timanttiteollisuuden tekijää olivat nyt tietoisempia toistensa toimista sekä vallitsevasta ilmapiiristä.

Helmikuussa 1957 Sierra Leonen viranomaiset pysäyttivät kuusi libanonilaista salakuljettajaa Fairon lähettyviltä Sierra Leonen ja Liberian rajan eteläpäädyssä. Pidätys ei tapahtunut rauhallisesti vaan useiden laukauksien vaihdon jälkeen kaksi salakuljettajaan otettiin kiinni ja heidän hallustaan löytyi yhteensä 49 000 punnan arvosta raakatimantteja, jotka heidän oli määrä viedä monroviaiselle timanttikauppiaille Mohamed Algharrawille.¹⁷² Lisääntyneen valvonnan sekä salakuljetukseen sekaantuneiden ilmiantajien turvin Sierra Leonen viranomaiset suorittivat useita samankaltaisia pidätyksiä lyhyessä ajassa, minkä seurauksena timanttilupien myynti

169 CO 554/1500, W. J. Scott Laining raportti Iso-Britannian Brysselin suurlähetystöstä H. F. T. Smithille Iso-Britannian ulkoministeriön Afrikka-osastoon 23. toukokuuta 1957.

170 CO 554/1500, Draft. Mr. Godden, Mr. Bennet ja Mr. Eastwood Philip Oppenheimerille kesäkuussa 1957.

171 CO 554/1500, J. S. Bennet Sierra Leonen kuvernööri sir Maurice Dormanille 17. kesäkuuta 1957.

172 FO 371/125752, A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox Boydille 23. lokakuuta 1957, paragrafi 6.

nousi kahden kuukauden aikana 256 512 punnasta aina 1 395 258 puntaan.¹⁷³ Muutos oli merkittävä ja kieli siitä, että poliisin toimet huolestuttivat timanttien välittäjiä. Moni ei pitänyt salakuljetusta enää riskin arvoisena. Tilanteen arvioitiin myös muuttaneen Liberian asenteita yhteistyösopimusta kohtaan. Wadell arvioi, että pidätyksien johdosta Liberiassa ymmärrettiin vihdoin, ettei timanttien pimeä kauppa voinut jatkua muuttumattomana, minkä vuoksi maan olisi ryhdyttävä diplomaattiseen yhteistyöhön kasvojensa säilyttämiseksi.¹⁷⁴

Kesällä 1957 parlamentaarikko Robert Edwards laati parlamentaarisen kysymyksen kolonioiden valtiosihteerille Alan Lennox-Boydille, harkitsiko tämä virallisen yhteistyösopimuksen ehdottamista Liberian hallinnolle. Eesityksen laatiminen sai kannatusta ja sen tulisi sisältää siirtomaan agenda tukevaa materiaalia kerätystä aineistosta. Sierra Leonen hallitus oli pessimistinen ehdotuksen hyväksymiseen Liberian viranomaisten taholta, mutta näki sen laatimisen tarpeelliseksi, sillä se jäisi elämään diplomaattisena todisteena siitä, että kaikki mahdolliset oljenkorret tilanteen korjaamiseksi olisi virallisesti pantu vireille.¹⁷⁵

Muodoltaan Sierra Leonen yhteistyöehdotus Liberialle muistutti hyvin paljon Belgian ulkoasiain ja ulkomaankaupan ministeriöön lähetettyä raporttia. Sierra Leone esitti pidätysten kautta ilmenneiden todisteiden valossa salakuljetuksen ekstensiivisyyden ja pyysi Liberian viranomaisilta apua rajavalvonnan sekä tulliprotokollan lisäämisessä. Ehdotuksessa osoitettiin raskauttavia todisteita, mutta sen sävy ei kuitenkaan ollut painostava, mikä viestittää siitä, että siihen asenoiduttiin enemmänkin diplomaattisena muodollisuutena kuin varteenotettava mahdollisuutena. Siirtomaahallinnon arvioiden mukaisesti se jäikin myös tuloksettomaksi.¹⁷⁶

Ulkopoliittisten ponnistusten kariuduttua Sierra Leonessa alettiin myöntymään ajatukseen, ettei salakuljetusta voida pysäyttää ilman varteenotettavaa laillista kilpailijaa, joka tarjoaisi Monroviaan timanttimarkkinoita kannattavamman myyntikanavan suoraan

173 FO 371/125752, A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox Boydille 23. lokakuuta 1957, paragrafi 8.

174 FO 371/125752, A. N. A. Wadellin raportti Alan Lennox-Boydille 23. lokakuuta 1957, paragrafit 6-7.

175 FO 371/125752, A. Emanuelin raportti H. F. T. Smithille 23. lokakuuta 1957.

176 CO 554/1504, C. G. Eastwoodin kirje sir Alexander Eastwoodille 29. syyskuuta 1959.

kaivostyöläisille. Tämän takia Sierra Leonessa alettiin valtiollisen yhteistyökumppanin sijaan etsimään kaupallista kumppania, jonka avulla timanttien salakuljettamisesta tulisi sierraleonelaisille tarpeetonta toimintaa.

4. Ammatillaiset

4.1. Faktaa ja fiktiota International Diamond Security Organisationin työstä

Koska *Alluvial Diamond Mining Ordinance* oli sellaisenaan voimaton ehkäisemään Monroviaan laitonta kauppaa, Sierra Leone alkoi jälleen harkita timanttien myynti- ja kaivauslupajärjestelmän tiukentamista siten, että jatkossa lupia myönnettäisiin vain sellaisille vähittäiskauppiaille, joiden liiketoiminta teki yhteistyötä *Diamond Corporationin kanssa*.¹⁷⁷ Käytännössä tämä tarkoitti, että Sierra Leonen hallitus oli valmis vapauttamaan tiukkaa kauppalainsäädäntöään ja tarjoamaan *Diamond Corporationille* mahdollisuutta perustaa suoria timanttien kauppaa-alueita siirtoma-alueelle.

Lakimuutos oli *Diamond Corporationille* mieluinen ja siirtomaahallinnolle katkera. Huolimatta siitä, että timanttien salakuljetus ei suoraa vahingoittanut *Central Selling Organisationin* liiketoimintaa, timanttien valuminen ulkopuolisille markkinoille aiheutti konsernille tappioita, ja ilman suoraa markkinapaikkaa se ei kyennyt kilpailemaan Monroviaan dollariin ja löyhän verotuksen yhdistelmää vastaan. Sierra Leonen hallituksessa yhteistyö aiheutti ristiriitaisia tunteita ennen kaikkea kasvavien itsenäistymisvaateiden takia. Vaikka *Sierra Leone Selection Trust* oli jo vuosia myynyt timanttituotantonsa konsernille, lupapolitiikan tiukentaminen ja De Beersin fyysinen ilmestyminen esiintymien tuntumaan nähtiin jälleen yrityksenä rajoittaa sierraleonelaisten valinnanvapautta ja heikentävän hintakilpailua. Hallituksen näkökulmasta vaihtoehtoja ei kuitenkaan ollut; Sierra Leonen oli joko rekrytoitava kilpailukykyinen ostaja ulkopuolelta tai hyväksyttävä se tosiasia, että timanteista suurin osa tulisi jatkossakin päätymään pimeisiin kauppakanaviin.¹⁷⁸ Myös *Diamond Corporationille* tilanne oli kuitenkin poikkeuksellinen. Asettamalla toimipisteensä Sierra Leonen timanttikenttien juureen, De Beers harjoitti ensimmäistä kertaa suoraa kauppaa sitten 1920-luvulla tapahtuneen Lichtenburgin timanttikuumeen.¹⁷⁹ Ostotottumuksien

177 CO 554/1500, Note on Measures taken by Sierra Leone Authorities to restrict illegal Mining and Traffic in Diamonds, paragrafi 4.

178 Van der Laan 1965, 109.

179 Van der Laan 1965, 105.

radikaali muutos kertoo paljon siitä, millaisella vakavuudella Monrovia timanttimarkkinoihin suhtauduttiin. Liberian kanava oli saatava tyrehtymään ja De Beersille tämä oli jo toinen yritys.

Jotta *Central Selling Organisationin* asema olisi turvattu, 80–85 prosenttia kaikista maailman raakatimanteista oli kanavoitava sen kautta. Siksi Monrovia kaltaisten vapaiden markkina-alustojen kasvu tarkoitti aina potentiaalista uhkaa monopolille, minkä takia *Central Selling Organisation* jakoi kaivosyhtiöiden huolen kasvavasta hävikistä. On myös selvää, että vaikutusvaltansa takia konsernin resurssit timanttien salakuljetuksen vastaisessa taistelussa olivat yksittäisiä hallituksia ja kaivosyhtiöitä paremmat.¹⁸⁰ Ennen suoran ostokanavan aukeamista, *Diamond Corporation* joutuikin keksimään käytännönläheisimpiä ratkaisuja salakuljetuksen kitkemiselle. Tässä kappaleessa keskitytäänkin tarkastelemaan De Beersin oman timanttien salakuljetuksen ehkäisemiseen keskittyneen elimen, *International Diamond Security Organisationin* toimintaa, joka lyhyen olemassaolonsa aikana jäi historiaan pikemminkin toiminnantäyteisten agenttitarinoiden kuin käytännön tuloksien ansiosta.

Vuonna 1953 perustetun organisaation syntymiseen vaikutti keskeisesti Sierra Leonen timanttikuumeen puhkeaminen ja lakkautettiin vuonna 1956 vapautuneen timanttikaivoslain myötä.¹⁸¹ Organisaatio voidaan nähdä yksityisen sektorin interventiona virkavallan toimintaan, jonka se näki riittämättömäksi oman liiketoimintansa sekä yhteiskunnallisen järjestyksen turvaamiseksi. Näin ollen järjestön tehtävänä oli tarjota sellaisia resursseja salakuljetuksen vastaiseen kamppailuun, joita viranomaisilla ei ollut. Käytännössä tämä tarkoitti salakuljettajien ja heidän toimeksiantajiensa jäljittämiseen keskittyneen operatiivisen toiminnan rahoittamista.

Kolmevuotisen toimintansa aikana, järjestö kulmineitui entisen MI5-pääjohtaja¹⁸² sir Percy Sillitoen persoonan ympärille, jonka De Beers rekrytoi johtamaan organisaatiota.¹⁸³ Huolimatta siitä, että toiminnan alkuun saattamiseksi oli suotavaa, että mahdollisimman vähän tietoa suodattaisi julkisuuteen, sir Percystä kehkeytyi nopeasti koko laitonta

180 Van der Laan 1965, 104.

181 Smillie 2010, 15.

182 MI5 on Iso-Britannian sisäisestä turvallisuudesta vastaava salaisen palvelun osasto.

183 Smillie 2010, 14.

timanttikauppaa vastustavan kamppailun ikoni, jonka liikkeitä seurattiin tarkasti brittiläisessä lehdistössä.¹⁸⁴

Sierra Leonessa uuden organisaation perustaminen herätti sekä hämmennystä että mielenkiintoa. Sillitoe oli hyvissä ajoin lähestynyt asianomaisia pyytääkseen päästä konsultoimaan heitä henkilökohtaisesti ja keskustelemaan yhteistyömahdollisuuksista.¹⁸⁵ Audienssien lisäksi Sillitoe pyysi viranomaisilta myös tietoa. Jotta *International Diamond Security Organisation* kykenisi palvelemaan tarkoitustaan, viranomaisten olisi vastedes jaettava salakuljetusta koskeva aineistonsa järjestön kanssa.¹⁸⁶

Sierra Leone Selection Trustin riveissä kolmannen osapuolen puuttumista siirtomaan timanttiturvallisuuteen pidettiin epätoivottuna. Epäily kohdistui ennen kaikkea sir Percyyn, jonka ehdotuksineen ja kyselyineen nähtiin edustavan suoraa De Beersin teollisuusvakoilua.¹⁸⁷ Sekä kolonian viranomaisilla että kaivosyhtiön edustajilla oli myös kiire saada tietää, mikä Sillitoen kanta on salakuljetusongelman suhteen sekä mitä ehdotuksia hänellä ja hänen organisaatiollaan on tarjottavana turvallisuuden parantamiseksi. Ennen kaikkea kysymykseksi nousi, mikä *International Diamond Security Organisationin* rooli tulee lopulta olemaan koko toiminnassa.¹⁸⁸

8. heinäkuuta 1954 pidetyssä istunnossa Percy Sillitoe keskusteli ensimmäistä kertaa laittomasta timanttikaupasta yhdessä Sierra Leonen viranomaisten kanssa. Tapaamisen alussa Sillitoe kiitti saamastaan vastaanotosta ja yhteistyöhalukkuudesta, joita koloniahallinto oli hänelle sekä hänen tehtävälleen antanut. Hän oli perehtynyt saamaansa aineistoon, ja tullut lopputulokseen, että Sierra Leone oli yksi haasteellisimmista kohteista, sillä laitton raakatimanttien välittäminen oli kehittynyt alueella vaarallisimpiin muotoihinsa.¹⁸⁹

184 Hyvänä esimerkkinä lehdistön seuraamisesta toimii mm. *The Dundee Courierin* artikkeli 26. heinäkuuta 1954 ”Sir Percy is after the gem smugglers”. *The Dundee Courier and Advertiser*. Monday, July 26, 1954.

185 CO 554/795 T. A. Richard Mr. Gorell Barnesille 7. heinäkuuta 1954

186 CO 554/795 R. J. Vile Mr. Davidille 15. syyskuuta 1954; CO 554/795 R. J. Vile F. A. Montaguille 15. syyskuuta 1954.

187 CO 554/795 R. J. Vile Mr. Gorell-Barnesille 13. syyskuuta 1954.

188 Ibid.

189 CO 554/795 Note of Discussion with Sir P. Sillitoe Regarding the Problem of Illegal Diamond Mining in Sierra Leone, held in Mr. W. A. Muller’s Room on Thursday, 8th July 1954.

Kokouksen aikana sierraleonelaisille selvisi, että *International Diamond Security Organisation* tulisi jatkossa vastaamaan timanttiliikenteen globaalista valvonnasta New Yorkin ja Euroopan tärkeimmissä vaihdantakeskuksissa. Samalla esiin nousi kuitenkin jo tiedostettu tosiasia siitä, ettei ulkopuolella suoritettava tiedustelutyö toisi toivottuja tuloksia niin kauan kuin salakuljetusta ei kyettäisi pysäyttämään Sierra Leonen rajoille. Sillitoe vaatikin Sierra Leonen hallinnolta sekä *Sierra Leone Selection Trustilta* valvontajärjestelmien nopeaa päivittämistä, jotta suunnitellusta hankkeesta tulisi toteuttamiskelpoinen.¹⁹⁰

Kun päätarkastaja W. A. Muller kysyi kuinka Sillitoe realisoisi valvontayksiköiden organisoinnin, hänelle vastattiin, että *Sierra Leone Selection Trustin* tulisi hajottaa yksityinen valvontajärjestelmänsä timanttialueiden ulkopuolella partioivaksi elimeksi ja Sierra Leonen poliisin olisi otettava vastuu alueista, joissa laitonta kaivausta harjoitettiin. Sillitoeen mukaan tämä oli ehdottoman tärkeää, sillä yksityisellä valvontasektorilla ei ollut riittävää auktoriteettia pidättää omiaan, minkä takia se ei herättänyt pelkoa paikallisessa väestössä. Sierra Leonen viranomaiset yhdentyivät Sillitoeen ajatuksiin todeten kuitenkin samalla, että toimintasuunnitelma vaatisi muun muassa poliisijoukkojen moninkertaistamista, mistä koituvia taloudellisia kustannuksia siirtomaahallitus ei kykenisi kattamaan. Sir Percy ilmoitti oitis, että timanttikenttien turvallisuus oli hänen työnantajansa keskeisimpiä päämääriä, minkä takia raha ei tuottaisi ongelmia valvontakoneiston parantamiselle. Tämän lisäksi hän ehdotti, että *Sierra Leone Selection Trust* voisi ottaa osaa kuluihin, sillä vaikuttihan uusi strategia keskeisesti sen toimintaan. Kaivosyhtiön sekaantumista hallinnolliseen toimintaan pidettiin kuitenkin sekä poliittisesti että moraalisesti arveluttavana, eikä ehdotus saanut vastakaikua virkamiesten taholta. Kantaa perusteltiin muun muassa sillä, että *Sierra Leone Selection Trust* oli jo sopimusluontaisen vastuun alaisena maksaessaan 15 prosenttia takavarikoitujen timanttien palauttamisesta koituneista kuluista. Olisi kohtuutonta pyytää kaivosyhtiötä suoltamaan lisää rahaa laittoman timanttikaupan vastaiseen toimintaan, sillä päävastuu tästä lepäsi kuitenkin siirtomaahallinnon hartioilla.¹⁹¹

190 CO 554/795 Note of Discussion with Sir P. Sillitoe Regarding the Problem of Illegal Diamond Mining in Sierra Leone, held in Mr. W. A. Muller's Room on Thursday, 8th July 1954.

191 CO 554/795 Note of Discussion with Sir P. Sillitoe Regarding the Problem of Illegal Diamond Mining in Sierra Leone, held in Mr. W. A. Muller's Room on Thursday, 8th July 1954.

Kysymykseksi nousi myös rajaturvallisuus, jonka parantamisen parhaimmaksi vaihtoehdoksi Sillitoe näki edellä esittämänsä Sierra Leonen poliisin toimenkuvan laajentamisen. Hän näki, että kysymyksessä oli ennen kaikkea tehokkaan tiedustelun sekä toimintavalmiin virkavallan yhteistyöstä, joista edellä mainittu vastuualue kuuluisi *International Diamond Security Organisationille* ja jälkimmäinen Sierra Leonen poliisille. Miehillä oli selvää, että rajaturvallisuuden parantaminen lentokentillä sekä yhteistyö ranskalaisen Guinean viranomaisten kanssa ei estäisi timanttien salakuljetusta niin kauan kuin pitkä maaraja Liberiaan pysyisi avoinna. Näin jälleen korostui timanttikaivoksien turvallisuuden parantaminen. Sillitoe totesi, että olisi tärkeää, että laittomaan timanttikauppaan kohdistuva viranomaistyö keskitettäisiin yhdelle ylitarkastajalle sen sijaan että taakka jaettaisiin monen virkamiehen kesken. Tämä takaisi toiminnan sujuvuuden, sillä henkilökunnan huomiota ja resursseja ei vedettäisi alituisesti muualle.¹⁹²

Lähteiden perusteella on hankala osoittaa, millä laajuudella ja kuinka nopeasti Sierra Leonen hallitus alkoi toteuttamaan Sillitoe'n ehdotuksia, mutta sen sijaan on syytä olettaa, että organisaatio otti oman vastuualueensa vakavasti. Kansainväliseen tiedustelutyöhön keskittyvän *International Diamond Security Organisationin* ympärille alkoikin heti sen syntymästä lähtien rakentumaan myytti, jota lopulta tuli elämään organisaatiota pidempään. Julkisen kiinnostuksen ja myyttikuvan keskeisenä edistäjänä toimi englantilainen dekkarikirjailija, Ian Fleming, jonka kiinnostus salakuljetusta kohtaan on jo nähtävissä hänen ehkä heikointa arvostusta saaneessa agenttinovellissaan *Timantit ovat ikuisia* (1956).¹⁹³ Kyseisen romaanin siivittämänä *The Sunday Times* lähestyi kirjailijaa ja pyysi tätä haastattelemaan entistä MI5- agenttia, John Collardia, joka oli viimeisen kolmen vuoden ajan ollut osaa maineikasta *International Diamond Security Organisationia*. Collard oli ilmaissut lehdelle toiveensa julkaista muistelmansa työstään laittoman timanttikaupan vastaisessa toiminnassa, ja kuka olisi parempi kirjoittamaan nämä kuin Ian Fleming. *The Sunday Times* uskoi, että agenttitarinoihin erikoistunut kirjailija kykenisi muotoilemaan Collardin kertomukset myyvään muotoon ja yrityksen puutteesta Flemingiä ei voidakaan syyttää; heti ensitöikseen hän keksi Collardille

192 CO 554/795 Note of Discussion with Sir P. Sillitoe Regarding the Problem of Illegal Diamond Mining in Sierra Leone, held in Mr. W. A. Muller's Room on Thursday, 8th July 1954.

193 Smillie 2010, 12.

vetoavan pseudonyymillä ”John Blaize” ja ammattinimikkeen ”timanttivakooja”, joka trooppisten sademetsien kätköissä ja Freetownin kuumassa sykkeessä soluttautui osaksi salakuljettajien maailmaa. Haastatteluja varten kirjailija matkusti keväällä 1957 Marokon pohjoiseen satamakaupunkiin Tangeriin, jossa hän vietti kymmenen päivää tallentaen Collardin muistelmia Hotel Minzahin mukavuuksista nauttien. Työnsä aikana Fleming ei käynyt kertaakaan Sierra Leonessa.¹⁹⁴

Huolimatta siitä, että Flemingin tavoite oli julkaista tositapahtumiin perustuvaa laatujournalismia, loppuvuodesta 1957 *The Sunday Times*issa, ja myöhemmin kirjana julkaistuun kertomukseen on suhtauduttava varauksella monestakin syystä. Ensiksi on tiedostettava Collardin tarinan yksipuolisuus ja sen kertomisen taustalla vaikuttaneet henkilökohtaiset motiivit. Muistelmien julkaisulla ei missään vaiheessa ollut De Beersin hyväksyntää, ja ennen julkaisua Fleming pakotettiin oikeustoimien uhalla muuttamaan tarinaansa useaan otteeseen. Tämän harmitti syvästi kirjailijaa, eikä hän antanut kertomuksen lopputulokselle paljoa painoarvoa. *The Diamond Smugglers* onkin jäänyt yhdeksi Flemingin vähiten tunnetuista töistä, mutta on muistettava, että aikanaan se oli kuitenkin julkaisumenestys, mikä kertoo ”timanttivakoojien” ja salakuljettajien nostattamasta yleisestä mielenkiinnosta. Myytiinpä siitä vielä elokuva-oikeudetkin, vaikka prosessia ei koskaan viety eteenpäin.¹⁹⁵ Ehkä kaikissa epäonnistumisissaan, Flemingin teos vaikuttaa kuitenkin edelleen sekä tietoisesti että tiedostamatta niihin mielikuviiin, mitä timanttien salakuljettajat ja heidän vastustajansa vielä tänäkin päivänä länsimaissa herättävät.

On tärkeää huomata, että samaisina vuosina, jolloin Sierra Leonen timanttien salakuljetus aktivoitui, myös salakuljettajien ympärille muodostunutta diskurssia alettiin rakentamaan. Länsimaissa luodut salakuljetuksen narratiivit eivät kuitenkaan muodostuneet sierraleonelaisten, laillisten tai laittomien, timanttikaivajien ympärille, vaan niiden eurooppalaisten välikäsien, jotka huomasivat löyhän poliittisen kontrollin ja alluviaalien timanttiesiintymien tarjoaman markkinaraon. Sillitoen organisaation saaman huomion ansiosta myöskin salakuljettajien vastustajien hahmot alkoivat Flemingin ja muiden kirjailijoiden myötä muokkautumaan ennen kaikkea länsimaisen miehen

194 Fleming 1957, 6; Smillie 2010, 11–12.

195 Fleming 1957, 7.

piirteisiin. Mainintaa eivät ole saaneet ne sadat länsiafrikkalaiset virkamiehet, joiden työtä laittoman kaupan ehkäiseminen oli ollut jo pitkään ennen *International Diamond Securityn Organisationin* perustamista. Etnisyyden luoma hierarkia oli selvä niin rikollisten kuin viranomaisten riveissä.

Ian Smillie on ansaitusti huomauttanut, kuinka arrogantein vivahtein Collardin muistelmat ovat tallentuneet Flemingin tekstiin.¹⁹⁶ Pintaan nousee erityisesti maininta, jonka Fleming on kirjoittanut Collardin suuhun heidän keskustellessaan timanttikaivoksien valvontatoimenpiteistä: ”*Katsos, et voi jatkuvasti läpivalaista miehiä uudestaan ja uudestaan, vaikka he olisivatkin mustia. He saisivat roppakaupalla gamma-säteitä.*”¹⁹⁷ Smillien mukaan tämä ilmaisutyylillä, jonka varaan *The Diamond Smugglers* on rakennettu, näyttää arvostetun James Bond- kirjailijan uudessa kyseenalaisessa valossa. Ottamatta sen enempää kantaa kirjailijaan yksityisenä henkilönä, ei voida kieltää, etteikö teos positioisi Flemingin koloniaalisen kirjoitusperinteen jatkajaksi, minkä tarkoituksena oli vahvistaa olemassa olevan valtasuhteen pysyvyyttä käyttämällä hyväksi toiseuden stereotyyppisiä määritelmiä.¹⁹⁸ Homi K. Bhabha referoiden koloniaalisen ajan stereotyyppinen diskurssi kuvastaa hallinnollisuutta, joka perustuu tiedon konstituutioon sekä vallan harjoittamiseen. Tällaisella tiedolla hän tarkoittaa rodun, kulttuurin ja historian tunnistamista mm. rotuoppien ja hallinnollisen koloniaalisen kokemuksen kautta. ”Tuntemalla” kolonisoidut väestöt tällaisten suodattimien läpi diskriminoivan ja autoritaarisen vallan harjoittamista pidettiin sopivana. Samaan aikaan alistettu väestö on kykenemätön vaikuttamaan heihin kohdistettuihin tulkintoihin. He ovat vallitsevan järjestelmän syy ja seuraus.¹⁹⁹

On todennäköistä, että Sillitoen tavoin myös Fleming tiedosti timanttien salakuljetuksen olevan ennen kaikkea Sierra Leonen sisäpoliittinen ongelma, minkä takia Bhabhan teoria koloniaalisesta narratiivista on havaittavissa vahvasti hänen tekstistään. Sen sijaan, että salakuljetuksen ongelmaa olisi ajan diskurssissa käsitelty koloniaalisen hallinnon aiheuttamana protestina, timanttien varastamisen nähtiin olevan sierraleonelaisten

196 Smillie 2010, 16.

197 ”*You see, you can't go on X-raying men, even if they're black, again and again. They get loaded with gamma rays.*” Fleming 1957, 17.

198 Bhabha 1994, 66–67.

199 Bhabha 1994, 83.

perusominaisuuksiin kiteytyvä toimintamuoto. Tällainen asenne esti heitä näkemästä jo edellä mainitun tosiasian, ettei timanttien salakuljetus alkanut kaivostoiminnan myötä vaan vasta tyytymättömyyden ja kasvavien itsenäistymisvaatimusten ohessa parikymmentä vuotta myöhemmin. Sen sijaan brittiläisten kohdistamat ennakkoluulot pakottivat kaivostoiminnan varautumaan varkauksiin ennen kuin potentiaalista uhkaa oli edes havaittu, mikä johti sierraleonelaisten kohdalla epäedullisiin, vaurastumista estäviin toimenpiteisiin.

International Diamond Security Organisationin toimenkuvaan kuului salakuljettajien käytännön työn kartoittaminen. Tämä tiedustelutyö oli se mikä Flemingia kiinnosti ja se mistä John Collard hänelle kertoi. On epäselvää kuinka paljon Sierra Leonen viranomaiset tiesivät *International Diamond Securityn* toimintatavoista, mutta lähteistä käy ilmi, että Flemingin artikkeleita luettiin hyvin tarkasti ja niiden paljastama sisältö herätti kysymyksiä, vaikkakin suurimmat paljastukset olikin editoitu pois De Beersin vaatimuksesta. Brittiviranomaisia hätkähdytti eritoten Flemingin neljäs artikkeli, joka käsitteli Sierra Leonen ja Liberian välistä timanttien salakuljetusvyyhtiä. Artikkelissaan Fleming kertoi Monroviassa toimineesta salakuljettajasta nimeltä ”Willy Rosen”, jonka identiteetin peittelemiseen oli käytetty hyvin vähän vaivaa. Monroviaan suurlähettiläs G. H. Clarken mukaan kenellekään Monroviassa asuvalle ei ollut epäselvää, mikä oli salakuljettajan oikea henkilöllisyys ja koska ”timanttien salakuljetus on vaarallista liiketoimintaa”, olivat Flemingin kirjoittamat paljastukset saattaneet hänet potentiaaliseen vaaraan.²⁰⁰

Colonial Officen virallisista raporteista käy ilmi, että Willy Rosenin todellinen henkilöllisyys oli Peter Baum, jonka yhteydet *Diamond Corporationiin* olivat artikkelin julkaisuun mennessä jo hyvin tiedossa monroviaalaisten timanttikauppiaiden keskuudessa. Flemingin paljastamat tapahtumat, sitä vastoin, olivat salassa pidettävää tietoa ja näiden julkaiseminen nähtiin muodostavan uhkan Baumin turvallisuudelle. Viranomaiset olivat kuitenkin tiedostaneet jo hyvissä ajoin, että tiedot tapahtumasta saattaisivat joskus vuotaa, minkä takia Baum oli asetettu tarkkailuun.²⁰¹

200 FO 371/125752 G. H. Clarke Iso-Britannian ulkoministeriön Afrikka-ostastolle 16. lokakuuta 1957.

201 FO 371/125752 L. S. Ketchellin muistiinpanot muistiossa *Diamond Smuggling – discusses the article ”Diamond Smuggling” in the Sunday Times of October 6th.*

Flemingin kertoman mukaan Willy Rosen oli alun perin kotoisin Stuttgartista Saksasta, josta hän saksanjuutalaisena pakeni Etelä-Afrikkaan 1930-luvulla. Avioiduttuaan hän asettui Monroviaan ja aloitti menestyvän firman, joka vähitellen alkoi erikoistumaan timanttien välitykseen. Vuonna 1954 hän tarjosi yhteistyösopimusta Sierra Leonen poliisiylitarkastaja Nealonille. Tähän mennessä Rosen oli bisnesvainunsa ansiosta jo saanut vaikutusvaltaa Liberiassa, ja onkin epäselvää, miksi hän halusi aloittaa yhteistyön Sierra Leonen viranomaisten kanssa ja vaarantaa sekä elantonsa että omansa ja perheensä turvallisuuden. ”Blaize” ilmaisi Flemingille, että motiivina on saattanut olla raha, mutta ehkä vielä tärkeimpänä tekijänä mahdollisuus päästä pois Liberiasta ja asettua jälleen länsimaisen sivilisaation pariin. Flemingin mukaan Rosen oli ollut pakolaisena suurimman osan elämästään ja nähtävästi halusi vapauttaa itsensä olosuhteiden pakosta. Korvaukseksi palveluksistaan hän vaati pääsyä brittiläiseen liike-elämään ja täten myös brittiläisen yhteiskunnan jäseneksi.²⁰²

Rosenin tehtävänä oli toimia viranomaisten informanttina Sierra Leonen ja Liberian välisen laittoman timanttikaupan verkostoista. Flemingin kertoman mukaan yhteistyö Rosenin kanssa aiheutti ensin epäilyksiä, jotka kuitenkin kaikkosivat nopeasti erään libanonilaistaustaisen laittoman timanttikauppiaan pidätyksen yhteydessä. Rosen kertoi Nealonille, että ”Finkleksi” kutsuttu laittomien timanttien välittäjä oli pyytänyt häntä vierailulle tarkastamaan timanttierää, jonka Rosen mahdollisesti haluaisi salakuljettaa Monroviaan. Nealonin kanssa tekemänsä suunnitelman mukaan, Rosenin tulisi vastata vierailuun tulevan sunnuntain iltana, jolloin Nealon miehineen seuraisi häntä ”Finklen” luo ja lopulta saartaisi ja pidättäisi tämän. Suunnitelma ontui heti alussa, sillä Nealon ei paljastumisen pelossa saanut tukittua kaikkia pakoreittejä, ja ”Finkle” pääsi pakenemaan. Hänet saatiin kuitenkin myöhemmin kiinni, mutta syytteitä ei ehditty lukemaan ennen kuin ”Finkle” katosi maasta. Hänet listattiin laittomaksi maahanmuuttajaksi ja Flemingin mukaan hänet paikannettiin myöhemmin erään hyvin tunnetun beirutilaisen timanttikauppiaan luota.²⁰³

202 Fleming 1957, 57.

203 Fleming 1957, 57–58.

Vaikkakin ”Finklen” pidätys oli ollut pienimuotoinen katastrofi, Rosen oli osoittanut olevansa sanansa mittainen mies, minkä takia *International Diamond Security Organisation* päätti jatkaa yhteistyötä hänen kanssaan. Motiivina tälle toimi Rosenin menestys laittoman timanttikaupan ytimessä. Hänen oman kertomuksensa mukaan hänen ansionsa timanttien salakuljetuksesta olivat pelkästään kolmessa kuukaudessa ylittäneet 100 000 punnan rajan. *International Diamond Security Organisation* päätti tehdä Rosenista salaisen ostajansa, jonka tarkoituksena oli jatkaa työtään, nyt kuitenkin niin, että ostetut timantit päätyisivät takaisin lailliseen timanttikauppaan. Tähän tarkoitukseen Rosen tarvitsi huomattavan summan taloudellista tukea ja ennen kaikkea dollareita, jotka kuten edellä on käynyt ilmi, olivat Liberian laittomien timanttivälittäjien suosima valuutta. 1950-luvun alkupuolen raskaat valuutanvaihtosäädökset kuitenkin estivät *International Diamond Security Organisationia* suorittamasta tätä itsenäisesti, minkä takia heidän oli vietävä suunnitelman Iso-Britannian hallituksen päätettäväksi. ”Blaizen” kertoman mukaan Whitehallin virkamiehet eivät esittäneet vastalauseita, minkä seurauksena organisaation 1,5 miljoonan dollarin suunnitelma oli mahdollista toteuttaa.

204

Flemingin mukaan Iso-Britannian motivaatio tukea Sillitoen kampanjaa johtui kasvaneesta huolestuneisuudesta, että Neuvostoliitto hyödyntäisi kyseisiä raakatimanteja oman teollisuustuotannossaan ja ennen kaikkea pelätyn ydinpommin valmistamisessa.²⁰⁵ Ian Smillie on puolestaan kritisoinut Flemingiä liioittelusta ja nähnyt kommunistien muodostaman uhkakuvan olleen vain tapa tehdä timanttien salakuljettajien tarinasta vielä hieman vetävämpi.²⁰⁶ Kylmän sodan vivahteet on kuitenkin huomattavissa kaikissa *International Diamond Security Organisationin* työtä kuvaavissa teksteissä, minkä takia on syytä olettaa, että Neuvostoliittoon kulkeutuvat timantit herättivät huolestuneisuutta länsimaissa.

Toisen maailmansodan jälkeen perustetun *Coordinating Committee for Multilateral Export Controlsin* (CoCom) tarkoituksena oli kontrolloida teollisuus- ja teknologiatuotteiden vientiä Varsovan liiton maihin. Käytännössä tämän avulla pyrittiin estämään Neuvostoliiton militaaristen hankkeiden kehitys ja kaikki muu sellainen

204 Ibid., 58.

205 Ibid., 58.

206 Smillie 2010, 13.

toiminta, joka haastaisi Yhdysvaltojen aseman ja muodostaisi potentiaalisen uhan länsimaille.²⁰⁷ Koska maan teollisuushankinnat oli tällä tavoin estetty, pidettiin todennäköisenä, että raakatimanttien kysyntä korostuisi Neuvostoliiton omassa tuotannossa. Laittoman timanttikaupan kiihtyessä salakuljetuksen ja Neuvostoliiton välillä pyrittiinkin näkemään yhteyksiä, mitkä selittäisivät timanttien kovan kysynnän pimeillä markkinoilla.²⁰⁸

Yhdysvaltojen Central Intelligence Agencyn ja Iso-Britannian Colonial Officen julkaistuissa lähteistä on huomattavissa teorioita, jotka tukivat yllä esitettyä näkemystä. Yhdysvaltojen suorittaman tiedustelun mukaan Neuvostoliiton vuosittainen tarve timanteille oli vuonna 1956 arviolta 700 000–900 000 karaattia, ja vuonna 1958 jo 2,5 miljoonaa karaattia.²⁰⁹ Neuvostoliiton tiedettiin olevan riippuvainen teollisten timanttien ulkomaantuonnista, jonka tärkeimpinä lähteinä toimivat Alankomaat, Belgia ja Sveitsi. Maiden välisen liikenteen epäiltiin kuitenkin kiertävän viralliset osto- ja myyntiprotokollat.²¹⁰ Iso-Britanniassa huolestuneisuutta herätti etenkin Ghanan pääkaupungin Accran kasvavien timanttimarkkinoiden ja Neuvostoliiton välinen yhteys. Viranomaisten tiedostivat, että Accran houkutteli myös pimeää timanttikauppaa ja oli mahdollista, että kaupunkia pidettiin myös Neuvostoliittoon kulkeutuvan laittoman kaupan tukikohtana.²¹¹ Yhdysvalloissa samankaltaiset spekulatiot keskittyivät Beirutin, jonka yhteydet muun muassa sierraleonelaisiin salakuljettajiin olivat hyvin selvät. Yhdysvalloissa uskottiin, että neuvostoliittolaiset tiedustelijat ostivat timanteja Beirutin pimeiltä kanavilta ja lähettivät näitä edelleen diplomaattipostina, johon ei kohdistettu paikallisia valvontatoimia. Arvioiden mukaan yhteensä 100 paunan kokoiseen lähetykseen kyettiin kätkemään 200 000 karaatin arvosta timanteja.²¹²

Vaikka voidaan pitää mahdollisena, että salakuljetetuista timanteista ainakin osa olisi päätynyt rautaesiripun taakse, suoranaisia todisteita viranomaisten esittämille epäilyksille

207 Bertsch, Cupitt, Elliot-Gower 1994, 34.

208 Van der Laan 1965, 130–131.

209 EDIC/ID 24 Control No. 2232, Availability of Diamonds in the USSR, 6. kesäkuuta 1956; I-Item 1070, 1958 List Review, 12. maaliskuuta 1958, paragrafi 2.

210 EDIC/ID 24 Control No. 2232, Availability of Diamonds in the USSR, 6. kesäkuuta 1956.

211 CO 554/795, Note of a Meeting Held in the Ministry of Trade and Labour on 3rd May, 1955, paragrafi 4.

212 EDIC/ID 24 Control No. 2232, Availability of Diamonds in the USSR, 6. kesäkuuta 1956.

oli vaikea osoittaa.²¹³ Tämän lisäksi viranomaisten tietoon oli tullut, että Neuvostoliitto oli vuonna 1954 löytänyt mittavan timanttiesiintymän Jakutiasta, Siperian koillisosista, joskin alueen teollistumisnopeutta sekä esiintymän runsautta spekulointiin ahkerasti.²¹⁴ Joka tapauksessa on kyseenalaista, kuinka varteenotettavan vaaran Neuvostoliittoon päätyvät timantit länsimaille esittivät. Timantit eivät suoranaisesti ole ydinpommin rakentamiseen tarvittavaa raakamateriaalia, minkä lisäksi Jakutiasta kasvoi Neuvostoliiton yksi tärkeimmistä timanttilähteistä, minkä voidaan katsoa ainakin vähentäneen Neuvostoliiton tarvetta ostaa raakatimanteja ulkopuolisilta markkinoilta.²¹⁵ H. L. van der Laan on arvioinut, että Neuvostoliiton kiinnostus pimeään timanttikauppaan on ollut riippuvaista siitä, kuinka tehokas teknologian vientikielto todellisuudessa oli. Hän on itse päätenyt pitämään epätodennäköisenä, että kauppasaarto olisi täysin palvelut tarkoitustaan, minkä takia teollisuudessa tarvittavien timanttityökalujen ostaminen on ollut maalle mahdollista kiellosta huolimatta. Viranomaiset spekuloiivat, että Neuvostoliitto olisi pimeillä markkinoilla joutunut maksamaan raakatimanteistaan jopa kolminkertaisesti *Central Selling Organisationin* hintoja enemmän.²¹⁶ Mikäli valmiiden timanttityökalujen tuonti on onnistunut kauppasaarron aikana, näiden hankkiminen olisi ollut huomattavasti kustannustehokkaampaa kuin pelkkien raakatimanttien ostaminen.²¹⁷

International Diamond Security Organisationin mahtipontisista suunnitelmista huolimatta, organisaation toiminnan aikana tehtiin Ian Smillien mukaan vain kuusi pidätystä.²¹⁸ 1956 De Beersin asettamien kenttämyymälöiden tuloksena järjestön toimintaa ei enää katsottu hyödylliseksi jatkaa ja se lopetettiinkin vain kolmen vuoden toiminnan jälkeen. Koska Sillitoe kumppaneineen ei kaatanut Monroviaan timanttikauppaa tai ehkäissyt ydinpommin rakentamista kysymykseksi jää, mikä oli koko

213 Mm. Elokuussa 1957 Yhdysvaltojen tiedustelua informoitiin Etelä-Afrikassa toimivasta salakuljetusringistä, jonka rahoittajana Neuvostoliitto mahdollisesti toimi. Ringin sanottiin salakuljettaneen 400 000 karaatin edestä timanteja Kongosta ja Etelä-Afrikasta, mutta tiedettävästi kyseistä rinkiä ei kyetty jäljittämään ja todisteista Neuvostoliiton sekaantumisesta asiaan ei voitu esittää. EDIC/ID-24, Control No. 486971, 27. toukokuuta 1958; EDIC/ID-24 Control No. 486971, Radio Broadcast, 19 elokuuta 1957, ”USSR Said Aiding Diamond Smugglers”.

214 I-Item 1070, 1958 List Review, 12. maaliskuuta 1958, paragrafi 1.

215 Smillie 2010, 14; Van der Laan 1965, 131.

216 EDIC/ID-24, Control No. 486971, Radio Broadcast, 19 elokuuta 1957, ”USSR Said Aiding Diamond Smugglers”.

217 Van der Laan 1965, 131.

218 Smillie 2014, 48.

organisaation tarkoitus? Ian Smillie on argumentoinut, että organisaation tehtävä oli puhtaasi edesauttaa De Beersin liiketoimintaa. Maalaamalla ulkopoliittisia uhkakuvia De Beers kykeni taivuttamaan Sierra Leonen hallitusta lieventämään toisen maailmansodan aikaista kauppalainsäädäntöään, jotta suorien timanttien ostomyymälöiden perustaminen tuli mahdolliseksi.²¹⁹ On kuitenkin epätodennäköistä, että timanttikonserni olisi ryhtynyt näin mittaviin operaatioihin vain painostaakseen siirtomaahallintoa muuttamaan politiikkaansa. Kuten edellä kävi ilmi, Sierra Leonen mahdollisuudet salakuljetuksen ehkäisemiseksi olivat käyneet vähiin ja sen taloudelliset resurssit olivat tämän vuoksi hupenemassa. Ostokanavan avaaminen ulkopuoliselle yritykselle oli siksi vain ajan kysymys. Katsoisin International *Diamond Security Organisation* olleen itsenäinen yritys ehkäistä Liberiaan suuntautuvaa salakuljetusta. Sen toiminnan perustarkoitus oli samankaltainen kuin 1956 Sierra Leoneen ilmestyneiden *Diamond Corporationin* ostokanavien: tarjota potentiaalinen kilpailutus Monroviaan ulkopuoliselle markkinasektorille. Kun halvempi vaihtoehto tarjoutui, organisaation toiminnasta luovuttiin tarpeettomana.

4.2. Simon Lazarovitchin tapaus

Kuten edellä on käynyt ilmi, länsimaalaisten timanttivälittäjien osuus Sierra Leonen timanttien pimeillä markkinoilla kasvoi tasaisesti 1950-luvun ensimmäisinä vuosina ja Monroviaan kanavan autettua liikenne ei enää tyrehtynyt.²²⁰

Laittomien timanttivälittäjien poikkeuksellisen avoimet toimintatavat viestittävät siitä kuinka hankalaa viranomaisten oli kontrolloida laitonta kauppaa ilman ulkopoliittista apua, mutta tämä ei tarkoita, etteikö riski olisi ollut välittäjille realistinen. Yksi kiinnostavimmista ja parhaiten dokumentoiduista oikeuskäsittelyistä, jonka kohteena on ollut eurooppalainen salakuljettaja, onkin niin sanottu Simon Lazarovitchin tapaus. Tässä kappaleessa keskitytäänkin käsittelemään Lazarovitchin ja hänen salakuljetusrinkinsä toimintatapoja, joiden arvioin olleen yleisiä metodeja 1950-luvun pimeässä timanttikaupassa.

²¹⁹ Smillie 2010, 15; Smillie 2014, 48.

²²⁰ Van der Laan 1965, 127–128.

9. huhtikuuta vuonna 1958 Sierra Leonen viranomaiset vastaanottivat anonyymeistä tiedonlähteistä vihjeitä, joiden perusteella Belgian kansalaista Simon Lazarovitchia epäiltiin osallistumisesta kansainväliseen pimeiden timanttien välitysorganisaatioon. Sierra Leonen poliisi tavoitti Lazarovitchin Lungin lentokentältä, mistä hänen oli määrä matkustaa Antwerpeniin, Belgiaan. Hänet pidätettiin epäiltynä timanttien salakuljettamisesta ja tulliasiakirjojen väärentämisestä.²²¹

Simon Lazarovitchin oli oletettu suunnittelevan 25 000 punnan arvoisen timanttierän salakuljettamista Sierra Leonesta Antwerpeniin. Kuulustelujen yhteydessä hänen hallustaan löydettiin kuitenkin 164 raakatimanttia, joiden yhteisarvo kohosi 41 450 puntaan. Summa oli huomattavan suuri, minkä takia pidätys sai osakseen poikkeuksellista huomiota myös Euroopassa.²²² Ihmiset ovat aikojen saatossa keksineet mitä mielikuvituksellisimpia keinoja timanttien salakuljettamiseen. Pieniä, mutta sitäkin arvokkaampia timanttieriä on helppo piilottaa esimerkiksi tupakka-askeihin, eväsrasioihin tai erikoisvalmisteisiin kenkiin, joiden korot on kaiverrettu ontoiksi juuri tällaisia käyttötarkoituksia varten.²²³ Simon Lazarovitch näki parhaimmaksi ratkaisuksi piilottaa timantit kainaloihinsa erikoisvalmisteisissa liimapintaisissa pusseissa.²²⁴

Yleisten mielikuvien vastaisesti timanttien salakuljettajat eivät vastaa perinteisiä stereotyyppioita rikollisliigoihin ja terroristiryksikköihin kuuluvista julmannäköisistä miehistä. Useimmissa tapauksissa kyseessä on täysin puhdastaustaisia ihmisiä, esimerkiksi turisteja, jotka halpaa hotelliyötä tai kylpylälomaa vastaan rekrytoidaan kantamaan ”hieman tavallista raskaampi hammastahnatuubi”.²²⁵ Simon Lazarovitchin taustalla toiminut salakuljetusverkosto on kuitenkin perinteinen esimerkki kansainvälisestä rikollisryhmittymästä, joka näennäisesti noudatti lakia peittääkseen rikollisesta toiminnasta jäävät jäljet. Kahden timanttivälittäjän Frank W. Jennisonin ja Louis Cabrin avustuksella Lazarovitchin perustama *Sierra Leone Finance Company*

221 CO 554/1503, “Commissioner of Police, the Honorable Chief of Secretary” 6. toukokuuta 1958, 1–2.

222 CO 554/1503, “Commissioner of Police, the Honorable Chief of Secretary” 6. toukokuuta 1958, 1.

223 Campbell 2004, 38.

224 CO 554/1503, “Commissioner of Police, the Honorable Chief of Secretary” 6. toukokuuta 1958, 5.

225 Campbell 2004, 39.

toimi peitefirmana, jonka pohjalta Lazarovitchin kuin myös pahamaineisten veljesten, Elias ja Hirsch Schongutin,²²⁶ harjoittamaa pimeää timanttikauppaa rahoitettiin.²²⁷

Simon Lazarovitchin salakuljettamat timantit olivat laadultaan parhaita raakatimantteja, joiden joukossa lepäsivät myös yksi väritön 42 karaatin ja yksi keltainen 30,5 karaatin jalokiviharvinaisuus. *Sierra Leone Finance Companylle* oli vain hieman aikaisemmin myönnetty timanttien maastavientiin tarvittavat lupakirjat ja Lazarovitchin suunnittelema matka oli rekisteröity yhtiön ensimmäiseksi liiketoimeksi De Beersin *Diamond Corporationin* kanssa. Viranomaisten mielenkiinnon herätti kuitenkin se, ettei kahta kookasta timanttia ei oltu rekisteröity virallisiin tulliasiakirjoihin.²²⁸ Oletettavaa on, että Lazarovitchia oli varoitettu Sierra Leonen poliisin heränneestä mielenkiinnosta, sillä hän ei noussut lentokoneeseen suunniteltuna päivänä 28. maaliskuuta vaan siirsi lähtöään useaan kertaan aina 9. huhtikuuta asti, jolloin hänet pidätettiin Luigin lentokentällä vain vähän ennen koneeseen nousemista.²²⁹

Pidätyksen yhteydessä Lazarovitchilta takavarikoitiin passin ja lentolippujen lisäksi myös joitain henkilökohtaisia dokumentteja, mukaan lukien hänen muistikirjansa, joka toimi ensikäden tietolähteenä poliisille timanttien salakuljetusverkostosta. Muistikirjan välistä löytyneet Lazarovitchille osoitettu kirjeet todistivat, että mies todella oli sekaantunut syväälle salakuljetustoimintaan. Kirjeet oli kirjoittanut Elias Schongut, joka oli rekrytoinut Lazarovitchin timanttikuriirikseen Sierra Leonen, Monrovia ja Antwerpenin välillä. Elias Schongut asui itse Belgiassa, mistä hän ohjasi ja valvoi Lazarovitchin toimintaa ja nähtävästi odotti jo malttamattomana saapuvaa lähetystä jatkokäsittelyä varten. Schongutin oli itse määrä matkustaa Lontooseen, joissa hänen oli tarkoitus tavata

226 Elias ja Hirsch Schongutin nimet olivat tulleet Sierra Leonen viranomaisten tietoisuuteen jo muutamaa vuotta aikaisemmin ja heidän toimintaansa oli tarkkailtu, joskaan näyttäviä todisteita heitä vastaan ei oltu löydetty. He olivat erikoistuneet etenkin Monrovia laittomiin timanttimarkkinoihin, joilta he järjestelmällisesti ostivat Sierra Leonesta salakuljettuja timantteja ohittaen De Beersin operoiman Diamond Trade Companyn hintakartellin.

CO 554/1503, 4, Inward telegram to the Secretary of State for the Colonies, 20. kesäkuuta 1958.
227 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 1.

228 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 3–5.

229 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 3, 5.

Lazarovitch ja arvioida tämän kuljettamien timanttien laatu sekä lopulta hoitaa niiden jälleenmyynti.²³⁰

Jatkotutkimukset osoittivat, että *Sierra Leone Finance Companyn* nimiin oli rekisteröity kaksi käyttötiliä Freetownin Barclays Bankiin, joista ensimmäistä käytettiin normaaleihin yhtiön edustuskuluihin, eikä sitä voitu yhdistää laittomaan timanttikauppaan. Toiselta tililtä oli kuitenkin suoritettu 115 750 punnan arvosta anonyymejä pankkisiirtoja lokakuusta 1957 lähtien.²³¹ Barclays Bankin Keneman konttorin myöntämien tietojen mukaan Lazarovitchin nimiin oli rekisteröity myös erillistili jonka kokonaissaldo oli hieman alle 115 650 puntaa. Myöskin tämä summa oli kerääntynyt Lontoosta rekisteröityjen sähkeiden ja kirjelähetyksien välityksellä. Salakuljettaja oli myös säilynyt pankin holviin joitain timantteja, pääosin teollista laatua olevia, joiden yhteisarvo oli 6 250 puntaa. Ylitarkastaja Nealonin verratessa pankkitilin rahansiirtotietoja Lazarovitchin hallusta löytyneeseen timanttien myyntikirjaan, huomattiin, että Keneman tilin saldo ylitti rekisteröityjen timanttikauppojen yhteissumman 77 064 punnalla. Syytä tilin ylijäämälle tai jälkiä sen syntymiselle ei löydetty sen paremmin Lazarovitchin kuin Finance Companyn virallisesta kirjanpidostakaan.²³² Näin ollen oli syytä olettaa, että rahat olivat kerääntyneet yksinomaan pimeällä timanttikaupalla. Kun otetaan huomioon poliisin Lazarovitchilta takavarikoitujen timanttien yhteissumma 41 450 puntaa, jäljittämättömän tilisumman loppusaldoksi jäi 35 614 puntaa. Viranomaisten keräämien tietojen mukaan tämän voisi selittää Lazarovitchin ja hänen vaimonsa Antwerpeniin vuoden 1958 alussa tekemä matka, jonka aikana heidän tiedetään kuljettaneen joitain raakatimantteja Sierra Leonesta Belgiaan. Kauppatietoja tai rekisteröityjä tilisiirtoja ei kuitenkaan tämän matkan ajalta löydetty, minkä takia oli hyvin todennäköistä, että nämä timantit ovat kattaneet Keneman tilin ylimääräisen saldon.²³³

230 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 6

231 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 6.

232 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 7.

233 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 8.

Sierra Leonen viranomaiset olivat nyt tietoisia, että Lazarovitchin lisäksi timanttien salakuljetustoimintaan oli sekaantunut myös hänen vaimonsa sekä Elias Schongut, jonka kohdalla nämä tiedot olivat osoittautuneet ensimmäisiksi konkreettiseksi todisteiksi osallistumisesta rikolliseen toimintaan. Oli kuitenkin hyvin epätodennäköistä että Schongut ja Lazarovitch olisivat yksin kyenneet hoitamaan salakuljettamiseen vaadittavan rahoituksen. Epäselvää oli myös, mikä oli Frank Jennisonin sekä Louis Cabrin osuus kyseisessä rikollisliigassa. Heidän tiedetään avustaneen Lazarovitchia taloudellisesti tämän asetuttua Sierra Leoneen, minkä takia oli oletettavaa, että he olivat tietoisia belgialaisen toiminnasta ja ehkä myös itsekin hyötäneet siitä.

Ylitarkastaja Nealonin keräämien tietojen mukaan, suurin osa *Sierra Leone Finance Companyn* rahoista olivat peräisin anonyymeistä lähteistä, joiden ainoana jälkenä toimi sähköiden lähetyksinä Englanti. Tästä syystä Sierra Leonen poliisi lähestyi Scotland Yardia, ja Nealon itse matkusti Lontooseen kuulustelemaan Frank Jennisonia, jonka tiedettiin majoittuneen viiden tähden Berkley Hoteliin Knightsbridgeen. Jennisonin mukaan *Sierra Leone Finance Companylla* ei ollut rekisteröityjä tilejä Lontoossa, mutta hän myönsi osallisuutensa yhtiön toimintaan ja allekirjoittaneensa yhdessä Louis Cabrin ja Elias ja Hirsch Schongutin kanssa sopimuksen, jonka mukaan Schongutin veljekset toimisivat Sierra Leone Finance Companyn pääasiallisina rahoittajina. Sopimuksen perusteella Jennison ja Cabri omistivat yhtiöstä 30 prosenttia ja loput 70 prosenttia rekisteröitiin Schongutin veljeksille.²³⁴ Simon Lazarovitchia ei sopimuksessa mainittu. Tämä on mielenkiintoinen yksityiskohta ja kertoo hänen pääasiallisesta tehtävästään toimia vain yhtiön keulakuvana, jotta sen toimintaa ei kyseenalaistettaisi sen pahamaineisten rahoittajien toimesta. Jennison itse kielsi luonnollisesti olleensa tietoinen Lazarovitchin salaisista kuriiritehtävistä vaikka tiesikin yhtiökumppaniensa hämärät taustat. Hän myös kielsi tietävänsä mitään Sierra Leonen ja Lontoon välisistä rahansiirroista ja sysäsi vastuun yhtiön talousasioista kollegoidensa hartioille.²³⁵

Nealon tarkasti Jennisonin antamat tiedot Barclays Bankin Lontoon konttorista, josta selvisi että *Sierra Leone Finance Companyn* nimiin ei todella ollut rekisteröity tilejä,

234 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 8-9.

235 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 9.

jotka voisivat selittää Englannista lähetetyt pankkisiirrot Sierra Leoneen. Barclays Bankin rekisteröimien tietojen mukaan arvostettu pörssiyhtiö *Raphael & Sons* oli kuitenkin viimeisen parin vuoden aikana siirtänyt rahasummia pankin Freetownin ja Keneman konttoreihin juurikin kirje- ja sähkölähetystyksiä käyttäen, millä voisi olla suora yhteys Lazarovitchiin ja Schongutin veljeksiin.²³⁶ Syvempi tutkimus todisti, että Schongutit olivat *Raphael & Sonsin* välityksellä siirtäneet Belgian frangeja Kuwaitiin, jossa näillä ostettu halpa punta oli lopulta lähetetty Lontoon välityksellä Sierra Leoneen ja epäilemättä käytetty pimeän timanttikaupan rahoitukseen. Englannin viranomaiset kuitenkin myönsivät, etteivät Schongutin veljekset tai *Raphael & Sons* olleet rikkoneet Iso-Britannian talouslainsäädäntöä näin tehdessään, mikä sitoi Scotland Yard kädet ja esti tutkimusten loppuunsaattamisen.²³⁷

Sierra Leonen viranomaisten ongelmat eivät kuitenkaan loppuneet tähän. Pian Simon Lazarovitchin pidätyksen jälkeen hänen vapautumisensa ehdoksi määrätty 20 000 punnan takuusumma maksettiin vähin äänin ja Lazarovitch karkasi maasta ennen oikeudenkäynnin alkua.²³⁸ Paria päivää myöhemmin hänet paikannettiin Monroviasta, jonne hän oli majoittunut toisen timanttivälittäjän Benjamin Weissbergin luo.²³⁹ Sierra Leonen poliisi pyysi Liberian hallitukselta pikaisia toimia salakuljettajan palauttamiseksi, mutta asiaan puuttunut Belgian konsulaatti esti mahdolliset jatkotoimenpiteet myöntämällä salakuljettajalle uudet matkustusasiakirjat takavarikoitujen tilalle.²⁴⁰ Tämän jälkeen Simon Lazarovitch oli jälleen vapaa mies. Belgian puuttuminen etsintäkuulutetun kansalaisensa pidätykseen vesitti Sierra Leonen pyrkimykset saada salakuljettaja oikeuden eteen ja tapaus alkoi hiertämään Iso-Britannian ja Belgian välisiä suhteita.

Belgian konsulaatti perusteli päätöstään perustuslailla, jonka mukaan viranomaiset olivat velvoitettuja myöntämään validit matkustaja-asiakirjat jokaiselle Belgian kansalaiselle,

236 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 9.

237 CO 554/1503, "Commissioner of Police to the Honorable Chief of Secretary" 6. toukokuuta 1958, 10.

238 CO 554/1503, Inward telegram to the Secretary of State for the Colonies 18. kesäkuuta 1958.

239 CO 554/1503, G. H: Clarke Monroviaan Iso-Britannian suurlähetystölle 14. kesäkuuta 1958.

240 CO 554/1503, 3, From Monrovia to Foreign Office 19. kesäkuuta 1958.

joka oli kykenevä osoittamaan henkilöllisyytensä.²⁴¹ Belgian hallituksen oletettiin olevan myötämielinen Iso-Britannian siirtomaalle ja edesauttavan Lazarovitchin palauttamisessa oikeuden eteen, mutta todellisuudessa Belgiassa ei ollut mitään velvollisuuksia Sierra Leonen viranomaisia kohtaan. Iso-Britannialle tämä oli ongelma monestakin syystä. Sen lisäksi, että Simon Lazarovitchin pidätys olisi ollut tärkeä virstanpylväs pimeää timanttikauppaa vastaan käydyssä taistelussa, sen poliittisen ja taloudelliset mittasuhteet olivat myös paisuneet niin suuriksi, että Belgian tarjoama väistöliike ei vain nujertanut Iso-Britannian ulkoasianministeriön auktoriteettia vaan myös nöyryytti sitä julkisesti. Niin Lontoossa kuin Freetownissa keskustelun aiheeksi nousi, pitäisikö Belgian puuttuminen Simon Lazarovitchin tapaukseen julistaa virallisesti tahallisen avunannon tarjoamiseksi etsintäkuulutetulle rikolliselle.²⁴² Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin liian provokatiivisena ja Iso-Britannia tyytyi vallitsevaan tilanteeseen.²⁴³

Simon Lazarovitch on klassinen esimerkki 1950-luvun eurooppalaisesta salakuljettajasta, jonka tarina on elävöittänyt länsimaalaisten käsitystä herrasmiesvarkaista. Tämän tutkimuksen näkökulmat huomioon ottaen voidaan kuitenkin todeta, etteivät Lazarovitch kollegoineen edustaneet timanttien salakuljetusilmiön kokonaiskuvaa, vaan ennemminkin sen kehityskaaren viimeisintä vaihetta.

Lazarovitchin edesottamuksia käsittelevistä asiakirjoista voidaan huomata, ettei *Diamond Corporationin* suorien timanttien ostoasemien aukaiseminen tuonut suoraa vastausta timanttien salakuljetuksen ongelmaan. Vaikka voidaan pitää todennäköisenä, että suurempi määrä timanteista päätyikin nyt laillisiin kauppakanaviin, Lazarovitchin tapauksen perusteella on syytä olettaa, että ulkomaalaiset timanttiyritykset etsivät edelleen keinoja ohittaa *Central Selling Organisationin* hintakartellin.

Lazarovitchin tapauksen perusteella voidaan myös perustellusti kysyä, siirtyikö timanttien salakuljetus eurooppalaisten käsiin Monroviaan kanavan auettua tai viimeistään *Diamond Corporationin* asemapaikkojen ilmestyttyä esiintymien tuntumiin. Kysymykseen on mahdotonta vastata perustellusti venyttämättä radikaalisti tutkimuksen

241 CO 554/1503, 6, Outward telegram from the Secretary of State for the Colonies 21. kesäkuuta 1958.

242 CO 554/1503, 13, Inward telegram to the Secretary to State for the Colonies 22. kesäkuuta 1958.

243 CO 554/1503, Telegram to Governor of Sierra Leone, 24. kesäkuuta 1958.

aikarajausta, mutta tästä huolimatta, tällainen näkemys voidaan nähdä mahdolliseksi etenkin kahdesta syystä. Ensinnäkin voidaan olettaa, että Diamond Corporationin tarjoamat hinnat tyydyttivät paikallisia timanttikaivajia, minkä takia tarve myydä välittäjien kautta vapaille markkinoille väheni huomattavasti. Luonnollisesti tämä ei kuitenkaan edistänyt ulkomaalaisten timanttiyrityksien liiketoimintaa, mikä kannusti heitä jatkamaan vapaiden ja laittomien timanttimarkkinoiden hyväksikäyttöä. On syytä myös painottaa ettei Diamond Corporationin myymälät suinkaan lakkauttaneet Monroviaan timanttimarkkinoita, vaan tarjosivat näille vain kilpailukykyisen vaihtoehdon. Näin ollen länsimaalaiset laittomat timanttivälittäjät löysivät kaupungista edelleen suojaan toimintansa rakentamiseen ja tuottavia verkostoja kaupankäynnin ylläpitämiseen.

5. Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa olen selvittänyt, mitkä syyt johtivat timanttien salakuljetuksen kiihtymiseen Sierra Leonessa vuosina 1952–1958, miten timanttien salakuljetusta ja laitonta kauppaa harjoitettiin kyseisinä vuosina sekä millaisin metodein tätä ilmiötä pyrittiin estämään. Tämän lisäksi olen huomionut, kuinka salakuljetusilmiön puhkeaminen vaikutti Sierra Leonen sisäiseen tilaan ja Iso-Britannian ulkopoliittisiin suhteisiin. Olen hyödyntänyt tutkimuksessani postkoloniaalisen teoreetikon Homi K. Bhabhan näkemyksiä siirtomaa-ajan kulttuurisista vuorovaikutuksen muodoista sekä tutkija Alan L. Karrasin selvitystä salakuljettajien ja yhteiskuntien välisistä suhteista. Seuraavaksi haluan koota yhteen tutkimuksessa esiin nousseita johtopäätelmiä ja esittää näiden avulla vastauksia tutkimuskysymyksilleni.

Sierra Leonessa vuonna 1952 aktivoitunut timanttien salakuljetusilmiö ei alkanut samaan aikaan timanttiesiintymien löytymisen ja niiden teollistamisen kanssa, minkä takia se eroaa konkreettisesti ns. timantti- ja kultakuumeiden klassisista esimerkeistä. Täten olen halunnut tässä tutkimuksessa kyseenalaistaa näkemyksen siitä, että timanttien salakuljetuksen saamien mittasuhteiden syykkeinä olisivat toimineet ainoastaan rikastumisen toivo ja henkilökohtaisen edun tavoittelu.

Argumentoin tutkimuksessani Iso-Britannian ja Sierra Leonen välisen tulehtuneen siirtomaasuhteen sekä kaivosyhtiö *Sierra Leone Selection Trustin* toimintatapojen vaikuttaneen konkreettisesti salakuljetusilmiön puhkeamiseen. Lähestyin näkemystäni käsittelemällä ensin lyhyesti Sierra Leonen siirtomaahistoriaa, sillä mielestäni tapa, jolla sierraleonelaisen identiteettipohjaa rakennettiin siirtomaa-ajan alkuvuosina, on vaikuttanut keskeisesti siihen, minkälaisia toimijuuden malleja alueella on myöhemmin valittu. Homi K. Bhabhan jäljittelyn ja hybridisyyden käsitteiden avulla Sierra Leone näyttää klassisena esimerkkinä alueesta, jonka hallitseminen on vaatinut ja aiheuttanut kulttuuristen merkityssuhteiden sekoittumista. Tässä ympäristössä sierraleonelainen identiteetti sai kuitenkin kehittyä poikkeuksellisen vapaamuotoisesti, mikä edisti itsetietoisuuden rakentumista. Tämä kehitys alkoi murtamaan brittiläisten valtaa ja kyseenalaisti myöhemmin heidän yksinoikeudellisen vaateensa Sierra Leonen timanttiresursseihin.

1930-luvulla käynnistynyttä timanttikaivosteollisuutta pidettiin positiivisena kehityssuuntana köyhyydestä kärsineelle siirtomaa-alueelle. Uusien työmahdollisuuksien ilmeneminen innosti sierraleonelaisia ottamaan osaan toiminnan aloittamiseen, mutta alkuhuuma muuttui pian pessimistisyydeksi ja sierraleonelaiset saivat huomata, ettei kaivosteollisuus toisi suurta helpotusta heidän taloudelliseen ahdinkoonsa. Tämä johtui kahdesta syystä: ensiksi vuonna 1934 laadittu kaivoslaki antoi kaivosyhtiö *Sierra Leone Selection Trustille* monopoliaseman kaikkiin siirtomaa-alueen timantteihin, mikä eväsi tavallisilta kansalaisilta oikeuden harjoittaa yksityistä timantinkaivaus- ja myyntitoimintaa. Toiseksi *Sierra Leone Selection Trust* alkoi heti toimintansa alussa tiukentamaan turvallisuusprotokollaan tavoilla, jotka heikensivät sierraleonelaisten työmahdollisuuksia entisestään. Kaivosyhtiön strategian taustalla vaikutti pelko siitä, että löyhemmät menettelytavat saattaisivat johtaa timanttivarkauksien lisääntymiseen. Tutkimuksessa olen kuitenkin tuonut esiin, etteivät timanttivarkauksien riskit olleet vielä 1930-luvulla kovinkaan realistisia. Keskeisimpänä syynä tälle voidaan nähdä sierraleonelaisten vähäinen tietämys timanttien markkina-arvosta, jonka voidaan katsoa lisääntyneen vasta kulttuurisen vuorovaikutuksen lisääntyessä. Sen sijaan kaivosyhtiön olettamuksissa on nähtävissä koloniaaliselle diskurssille keskeisiä stereotypian piirteitä, joiden pohjalta sierraleonelaiset leimattiin epärehellisyyteen taipuviksi ja alttiiksi houkutuksille.

Järeiden turvallisuustoimenpiteiden rakentaminen oli siten aikaansa nähden tarpeetonta ja myöskin kaivosyhtiölle vahingollista. Koska Sierra Leonen timanttiesiintymät ovat alluviaaleja, totaalisen valvonnan harjoittamisen voidaan katsoa olleen alun perinkin mahdoton yritys. Työ- ja turvallisuussäädöksiä tiukentamisella kaivostyöläisten määrää vähennettiin, mikä ei kuitenkaan poistanut sitä tosiasiaa, että kuka tahansa saattoi löytää timantin jalkojensa juuresta ja nostaa sen ylös. Edellä esitetyn perusteella voidaan siis todeta, että timanttien salakuljetuksen laukaisijana toimivat tyytymättömyys siirtomaahallinnon kykenemättömyydelle parantaa yhteiskunnallista tilaa sekä *Sierra Leone Selection Trustin* epäoikeudenmukaiseksi katsottu yksinoikeus siirtomaan timantteihin. Timanttien anastamisen nähtiin toimivan ansaittua kompensationsa jatkuvista pettymyksistä, mutta myöskin tapana haastaa valtaapitävät ja heidän tuottamansa lainsäädäntö. Alan L. Karrasin teorian pohjalta Sierra Leonen

salakuljetusilmiö voidaan siten ymmärtää myös tavaksi harjoittaa keskustelua siirtomaahallinnon kanssa ja viestittää vallitsevan tilanteen toimimattomuudesta.

Olen halunnut tutkimuksessani painottaa, että vuosina 1952–1958 kehittyneeseen salakuljetusilmiöön on asenoiduttavana asteittain kiihtyvänä prosessina, minkä takia termin ”timanttikuume” käyttö on osittain harhaanjohtavaa. Ennen kaikkea timanttien salakuljetus on hahmotettava kontaktien verkostoiksi, joka muodostui salakaivajien, timanttien välittäjien ja ostajien ympärille. Tämän kehityssuunnan ensimmäisen askeleen voidaan nähdä syntyneen timanttikaivajien tarpeesta myydä tuotteensa nopeasti jättämättä kuitenkaan valtauksiaan, mikä synnytti salakaivajien rinnalle välittämiseen erikoistuneita ryhmittymiä, jotka pääsivät hyötymään timanttiresursseista tuhlaamatta kuitenkaan aikaa fyysiseen työhön.

Timanttien salakuljetusta edesauttoivat valmiit kontaktit maailmalle, mutta tämän lisäksi timanttien välittäjän oli menestyäkseen tunnettava kansainvälisten timanttimarkkinoiden lainalaisuudet. Argumentoin tutkimuksessani aktiivisen tiedon keräämisen ja kauppasuhteiden solmimisen olleen tiedostettuja toimijuuden malleja, joiden avulla sierraleonelaiset pyrkivät pääsemään resurssien tuottajista myös niiden hyödyntäjiksi. Salakuljetuksen niin sanottuun ammatillistumiseen vaikutti lisäksi myös Euroopassa ja Yhdysvalloissa herännyt kiinnostus Sierra Leonen laitonta timantinvälitystä kohtaan. Tämän voidaan katsoa olevan tulosta kauppasuhteiden vahvistumisesta, minkä eteen salakuljettajat tekivät aktiivisesti töitä vuosien 1952–1954 välillä. Kiinnostuksen herättyä liikenne muuttuikin päivittäiseksi, eikä paikallisten välittäjien tarvinnut enää matkustaa mannerten välillä, sillä ostajat saapuivat heidän luokseen.

Kuten olen luvussa 3. tuonut esiin, Iso-Britannia pyrki aktiivisesti palauttamaan siirtomaastaan varastetuiksi katsomiaan kiviä diplomaattisten toimenpiteiden avulla. Pitkät ja byrokratian täyttämät operaatiot päättyivät kuitenkin vain harvoin toivottuun tulokseen, sillä hyvään tahtoon sekä moraalikäsitukseen perustuvat vaateet eivät usein riittäneet vieraille valloille perusteluksi luopua arvokkaista timanttieristä. Vuodesta 1953 lähtien takavarikoituihin timantteihin sovellettiin toimenpiteitä, joiden avulla sierraleonelaisten timanttien tunnistaminen tuli asiantuntijoille mahdolliseksi. Tästä huolimatta neuvottelut jäivät usein köyhiksi, minkä voidaan katsoa johtuneen Iso-Britannian pessimistisestä asenteesta omaa agendaansa kohtaan ja lisäksi ulkopoliittisten

pyrkimyksien tehostuudesta tarjota pysyviä ratkaisuja salakuljetuksen ongelmaan. Kun Sierra Leonen timanttien salakuljetusongelma nostettiin poliittisen debatin kohteeksi, Iso-Britannian neuvotteluasema oli automaattisesti huono. Kysymykseksi nousee siten, miksi näihin toimenpiteisiin ryhdyttiin? Katsoisin diplomaattisten neuvottelujen avaamisen olleen Iso-Britannialle vastuun lisäksi myös kunniaakysymys, jonka avulla saavutettiin kontrollintunnetta salakuljetuksen tuomien nöyryytyksien tasapainottamiseksi.

Liberian pääkaupungista Monrovaista kehkeytyi laittoman timanttikaupan keskus vuoden 1954 jälkeen, jolloin maa laski timanttien vientiin kohdistunutta verotusta. Tämän lisäksi maassa käytetty Yhdysvaltain dollari oli tänä aikana korkeassa kurssissa, mikä teki timanttien salakuljetuksesta maahan entistä kannattavampaa. Sierra Leonen pitkä maaraja vaikeutti viranomaisten valvontatoimenpiteitä, mutta vaikeakulkuinen maasto oli salakuljettajille turvallisempi vaihtoehto kuin lentokentän turvaselvityksien läpäiseminen. Tämän lisäksi Liberia tarjosi salakuljettajille myös suojaa. Laiton timanttikauppa oli Monroviassa poikkeuksellisen avointa toimintaa, minkä takia kiinnijäämisen riski väheni huomattavasti rajanylityksen myötä.

Timanttien salakaivauksen räjähdysmäinen lisääntyminen vaikutti negatiivisesti esiintymien läheisyydessä sijaitsevien yhteisöjen elämään sekä yleiseen turvallisuustilanteeseen. Lisäksi Monrovia vapaiden timanttimarkkinoiden kasvaessa viranomaisten auktoriteetti ja keveähköiksi luonnehdittavat rangaistustoimenpiteet eivät tuottaneet tuloksia, mikä pakotti siirtomaahallituksen harkitsemaan valvontatoimenpiteiden tiukentamista ja kaivoslainsäädännön muutoksia. Vuonna 1954 perustettua *International Diamond Security Organisationia* ja vuonna 1956 lanseerattua *Alluvial Diamond Mining Ordinancea* voidaankin perustellusti pitää ensimmäisinä konkreettisina yrityksinä estää timanttien salakuljetuksen ja laittoman kaupan liikehdintää. Niiden tulokset jäivät kuitenkin perin olemattomiksi, sillä ne eivät kyenneet tarjoamaan vakavasti otettavaa kilpailua Monrovia kanavalle. Näkemykseni mukaan Iso-Britannian pyrkimys katkaista Antwerpenin ja Monrovia välinen kauppayhteys olisi onnistuessaan ollut ainoa ratkaisu, joka olisi ainakin hetkellisesti lievittänyt salakuljettajien painetta myydä timanttinsa Liberiaan. Odotetusti Belgia kuitenkin torjui Iso-Britannian tarjoaman yhteistyösopimuksen, sillä tähän tarttuminen olisi saattanut vähentää timanttien tuontia ja tätä riskiä maa ei ollut valmis ottamaan. On kyseenalaista

oliko maan ilmaisema pelko tappioista vain liioiteltu tekosyy, jonka avulla sivuutettiin tosiasia siitä, että Belgia rahoitti välillisesti Sierra Leonen salakuljetusilmiötä. Joka tapauksessa neuvottelujen katkettua siirtomaan ainoaksi mahdollisuudeksi jäi suorien asemapaikkojen myöntäminen Diamond Corporationille, sillä muut vaihtoehdot olivat virallisesti käyneet vähiin.

Olen tutkimuksessani analysoinut myös koloniaalisen diskurssin vaikutusta niihin asenteisiin, joita salakuljettajia ja heidän vastustajiaan kohtaan esitettiin 1950-luvulla. Koen tämän aikakauden stereotyyppisten olettamuksien vaikuttavan vieläkin vahvasti siihen, millaisia mielikuvia aikakaudella puhjennut ”timanttikuume” meissä herättää, minkä takia olen nähnyt tärkeäksi nostaa kriittisen katseen kohteeksi mm. Ian Flemingin salakuljetusta käsittelevän tuotannon. Tässä suhteessa jatkotutkimuksella olisi kuitenkin vielä paljon annettavaa. Ehdotankin siis mahdolliseksi jatkotutkimuksen kohteeksi syvällisempää selvitystä kulttuurisen diskurssin kehityksestä niin sanottuja resurssimaita koskevilla keskusteluilla 1900-luvulla.

Kuten johdannossa olen esittänyt, timanttien salakuljetus ei alkanut eikä loppunut tutkimukseni käsittelemiin vuosiin, minkä takia käsittelemieni aiheiden pohjalta on mahdollista luoda myös laajempi timanttiresurssien väärinkäyttöä käsittelevä analyysi. Oman tutkimukseni puitteissa olen kohdannut The National Archivesin arkistoissa lukusia dokumentteja, jotka käsittelevät toisen maailmansodan aikaista timanttien salakuljetusta.²⁴⁴ Olen tuonut ilmi, että timanttiresurssien merkitys kasvoi dramaattisesti sodanaikaisten teollisten sovelluksien materiaalina, minkä lisäksi on tiedostettava, että ajan tärkeimmät timanttiesiintymät kuuluivat lähes poikkeuksetta liittoutuneille. Tämä lisäsi Saksan paineita täydentää resurssikapasiteettiaan, minkä takia maan tiedetään harjoittaneen mittavia timanttien salakuljetusoperaatioita Afrikassa sekä Latinalaisessa Amerikassa. Tietääkseni kyseistä tutkimusaihetta ei ole vielä laajasti käsitelty, minkä takia aikakauden salakuljetusmetodien ja niiden estämiseen keskittyneiden strategioiden selvittäminen voisi antaa uuden ja mielenkiintoisen näkökulman toisen maailmasodan historiaan.

²⁴⁴ Toisen maailmansodan aikaisesta salakuljetuksesta kertovia lähteitä ovat mm. HS 8/891, Malpas. Countering Diamond Smuggling from Africa to Axis Countries; HS 3/82, Observers on Spanish and Portuguese ships, Malpas. Diamond Smuggling from West Africa to Axis.

Lähteet

Arkistolähteet

The National Archives, Surrey, Englanti

Foreign and Commonwealth Office and predecessors

CO 267/658/15

Major N. R. Junner, formerly Director of Geological Survey, Sierra Leone, takes exception to claim by Mr. J. D. Pollett, Assistant Geologist, that he found and recognized the first diamond in Sierra Leone in January 1930. Includes press cuttings from the *Wireless Press* of 22 Sep 1937 and *The African World* of 13 Nov 1937. 26. marraskuuta 1926–22. maaliskuuta 1938.

CO 267/634/17

Report on the diamond areas by Mr. J. D. Pollett, Acting Chief Inspector of Mines. With maps showing prospecting lines of Consolidated African Selection Trust Ltd, and area applied for; with photographs of diamond prospecting. 25. syyskuuta 1931–31. lokakuuta 1931.

CO 267/644/4

Consolidated African Selection Trust Ltd: Granting of an Exclusive Right for the Exploitation, Production and Marketing of Diamonds. 27. huhtikuuta 1934–22. elokuuta 1934.

CO 554/792

Smuggling of diamonds from Sierra Leone into the Gambia. 1954-1956.

CO 554/795

Illicit diamond buying in West Africa: supply of information to Sir Percy Sillitoe. 1954-1956.

CO 554/1498

Smuggling of diamonds from Sierra Leone to US. 1957–1958.

CO 554/1500

Smuggling of diamonds from Sierra Leone to Belgium. 1957.

CO 554/1503

Proceedings against individuals for smuggling diamonds from Sierra Leone. 1958.

CO 554/1504

Prevention of import to Guinea of diamonds smuggled from Sierra Leone. 1959–1960.

CO 1025/121

Measures against smuggling of diamonds in Sierra Leone. 1959.

FCO 65/847

Sierra Leone Selection Trust and illicit diamond smuggling in Sierra Leone.

FCO 65/849

Sierra Leone Selection Trust and illicit diamond smuggling in Sierra Leone. 1. tammikuuta–31. joulukuuta 1970.

FCO 141/14330

Sierra Leone: security in Kono District; measures against illicit diamond miners. 1. tammikuuta–31. joulukuuta 1956.

FO 371/109156

Smuggling of diamonds into the US from Sierra Leone: protection of interests of Sierra Leone Government in their ownership. 1954.

FO 371/114436

Smuggling of diamonds from Sierra Leone in to US: protection of interest of Government of Sierra Leone in their ownership of seized stones. 1955.

FO 371/125752

Diamond mining and diamond smuggling in Liberia. 1957.

Painetut lähteet

British Foreign & Commonwealth Office, Lontoo

Annual Report of the Sierra Leone Police Force for the Year 1953.

Printed and Published by the Government Printing Department, Sierra Leone 1953.
British Online Archives. [12.12.2016].

Colonial Office Report for the year 1953. H.M. Stationery Office, Lontoo 1953

Report of the Police Force 1956. Sierra Leone.

Printed and Published by the Government Printing Department, Sierra Leone 1956.
British Online Archives. [12.12.2016].

Sierra Leone Protectorate Handbook 1951.

Printed and Published by the Government Printing Department, Sierra Leone 1951.
British Online Archives. [12.12.2016].

Central Intelligence Agency, Washington Yhdysvallat

CIA/RR IM-354

Intelligence Memorandum No. 354.

World Production and Trade in Industrial Diamonds with Particular Reference to the US and the USSR. 15. kesäkuuta 1951. Central Intelligence Agency, Washington Yhdysvallat. [27.9.2017].

https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000493752.pdf

EDIC/ID-24, Contol no. 486971

Memorandum for: Economic Defence Intelligence Committee from: Chariman EDIC
Revision of EDIC/ID-24: Availability of Diamonds in the USSR. 27. toukokuuta 1958.
Central Intelligence Agency, Washington Yhdysvallat. [27.9.2017].

<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP62-00328A000100050003-8.pdf>

YK:n turvallisuusneuvosto

S/2000/1195

Report of the Panel of Experts Appointed Pursuant to Security Council Resolution 1306 (2000), Paragraph 19, in Relation to Sierra Leone. 20. joulukuuta 2000. Global Policy Forum, New York. [3.5.2016]

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/SL%20S2000%201195.pdf>

Sanomalehdet

The Dundee Courier and Advertisers 29. elokuuta 1952. The British Newspaper Archive. [13. maaliskuuta 2017].

The Dundee Courier and Advertisers 26. heinäkuuta 1954. The British Newspaper Archive. [13. maaliskuuta 2017].

The illustrated London News 2. huhtikuuta 1960. The British Newspaper Archive. [13. maaliskuuta 2017]

Lähdekirjallisuus

Fleming, Ian. *The Diamond Smugglers*. Vintage Books, Lontoo 1957.

Rankin, F. Harrison. *The White Man's Grave: a Visit to Sierra Leone in 1834. Volume I*. Richard Bentley, New Bullington Street, Lontoo 1836.

Tutkimuskirjallisuus

Atkinson Giles, Hamilton Kirk: Savings, Growth and the Resource Curse Hypothesis, *World Development* Vol. 31, No. 11 2003, 1793–1807.

Balfour Ian. *Famous Diamonds*. Antique Collectors' Club, Suffolk 2009.

Bhabha, Homi K. *The Location of Culture*. Routledge, Lontoo 1994.

Bertsch, Gary K.; Cupitt, Richard T.; Elliot-Gower, Steven (toim.). *International Cooperation on Nonproliferation Export Controls*. Michigan University Press, Ann Arbor 1994.

Campbell, Greg. *Blood Diamonds: Tracing the Deadly Path of the World's Most Precious Stones*. Basic Books, New York 2012

Cleveland, Todd. *Stones of Contention. A History of Africa's Diamonds*. Ohio University Press, Athens Ohio 2014.

Cole, C. O. E. The Alluvial Diamond Mining Ordinance 1956. *Journal of African Law*, Ord. No 2/1956 1957. 113–115.

Fyfe, Christopher. *A Short History of Sierra Leone*. Longman Group Limited, Lontoo 1979.

Gberie, Lansana; Hazleton, Ralph; Smillie, Ian. *The Heart of the Matter: Sierra Leone, Diamonds and Human Security*. Partnership Africa Canada, Ottawa 2000.

Greenhalgh, Peter. *West African Diamonds, 1919–1983: An Economic History*. Manchester University Press, Manchester 1985.

Karras, Alan L. *Smuggling: Contraband and Corruption in World History*. Rowman & Littlefield Publishers, Lontoo 2010.

Laan, H. L. van der. *The Sierra Leone diamonds: an economic study covering the years 1952-1961*. Oxford University Press, Lontoo 1965.

Machonachie, Roy. Diamond mining, urbanisation and social transformation in Sierra Leone. *Journal of Contemporary African Studies* Volume 30, 2012, Issue 4: Mining & Urbanisation in Africa: Population, Settlement and Welfare, 705–723.

Northrup, David. Becoming African: Identity formation among liberated slaves in nineteenth-century Sierra Leone. *A Journal of Slave and Post-Slave Studies* Volume 27, 2006 Issue 1, 1–21.

Schwaag, Sylvia Maria. *Monetary cooperation and exchange rate management in the 1950s: Britain, Germany and France in the return to currency convertibility*. London School of Economics and Political Science University of London, Lontoo 1997.

Smillie, Ian. *Blood on the Stone - Greed, Corruption and War in the Global Diamond Trade*. Anthem Press, Lontoo 2010

Smillie Ian. *Diamonds*. Polity, Cambridge 2014.

Thomas, Martin. *Violence and colonial order: police, workers and protest in the European colonial empires, 1918-1940*. Cambridge University Press, Cambridge 2012.

Liitteet

Liite 1. Sierra Leonen koillisosissa sijaitseva Konon piirikunta ja kaakkoisosissa sijaitseva Keneman piirikunta ovat alueen rikkaimpia timanttialueita. Lähde: *Sierra Leone Protectorate Handbook 1951*.

A WINDOW ON THE WORLD.

WASHING AND PANNING FOR DIAMONDS. A CHECK HAS TO BE KEPT ON ILLICIT DIGGERS. THESE STILLS COME FROM THE FILM "RICH IN DIAMONDS."

WORKING WITH LARGE SIEVES: DIGGERS PANNING THE DIAMONDFEROUS SOIL. AFTER A BAD HARVEST IN 1952 THERE WAS A RUSH OF ILLICIT DIGGING.

AT THE DOUBLE AND WITH BATONS RAISED: A POSSE OF POLICE MAKING A SURPRISE ATTACK ON ILLICIT DIGGERS. THE POLICE HAVE 480 SQUARE MILES TO GUARD.

A DIAMOND CORPORATION BUYER VALUING AND PURCHASING DIAMONDS THAT LICENSED DIGGERS BRING IN. THE BUYER WORKS OVER A WIDE AREA.

HAVING EVEN HIS SOCKS SEARCHED FOR ILLEGALLY-DUG DIAMONDS: A SUSPECT SUBJECTED TO THE ATTENTIONS OF A MEMBER OF THE POLICE.

ANOTHER SUSPECT BEING SEARCHED BY A POLICEMAN. THE CONTROLLED AREA IS GUARDED BY EFFICIENT POLICE AND BY RADIO EQUIPMENT.

SIERRA LEONE. THE FIGHT AGAINST DIAMOND SMUGGLERS: SCENES FROM THE FILM "RICH IN DIAMONDS."

These stills from the film "Rich in Diamonds," now showing at the Carlton Cinema, tell the fascinating story of the fight against illicit diamond diggers in Sierra Leone. The diamond beds were first found in Sierra Leone in 1930 and many Sierra natives went to work for the Selection Trust. After a bad harvest in 1952 some natives abandoned their farms to prospect for diamonds in the more remote parts of the controlled diamondiferous area. Some became rich very quickly and, with the spread of rumours of sudden wealth,

thousands flocked in to make their fortunes. Sierra Leonians had to be issued with licences to legalise their activities while the 45,000 foreigners who entered the country in the diamond rush were turned out. Offices of the Diamond Corporation were set up in Bow and Kenema to buy diamonds from the licensed diggers. Over the 480 square miles of the controlled area a constant check is kept by police and radio-equipped Land-Rovers on illicit diggers. The film is produced and directed by John H. Rutherford.

Image © Illustrated London News Group

Liite 2. Aineistoa vuonna 1960 julkaistun elokuvan "Rich in Diamonds" materiaalista. Elokuva kertoo Sierra Leonen timanttien salakuljetus-ilmästä. Lähde: *The Illustrated London News*, 2. huhtikuuta 1960.